

HIPPOCRATIS COI
Genuina effigies ex antiquo numismate graeco Constantinopoli reperto.

HIPPOCRATES CONTRACTUS,

IN QUO

MAGNI HIPPOCRATIS,

MEDICORUM PRINCIPIS,

OPERA OMNIA

in brevem Epitomen ſumma diligentia redacta habentur.

STUDIO ET OPERA

THOMÆ BURNET,

M. D. Medici Regii, & Collegii Regii Medicorum Edinburgenſium Socii.

Editio nova diligenter correcta.

ARGENTORATI,

apud AMANDUM KÖNIG, Bibliop.

MDCCLXV.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

ILLUSTRISSIMO AC NOBILISSIMO

DOMINO

JACOBO PERTHI

Comiti, Baroni de DRUMMOND, *Strathiernæ Seneſchallo* Hæreditario, Sereniſſimo Regi ab intimis & Secretioribus Conſiliis, Regnique *Scotiæ* ſummo Cancellario, Patrono ſuo Eminentiſſimo,

NEC NON

Clariſſimis Excellentiſſimiſque Viris D. *ROBERTO SIBBALDO* Equiti aurato Archiatro & Præſidi digniſſimo, D. *ROBERTO TROTTERO*, D. *JOANNI LEIRMONTIO* Cenſoribus Æquiſſimis, reliquiſque Regii Medicorum Collegii apud Edinburgum Sociis Doctiſſimis,

Hunc parvæ molis librum, in honoris, ſummæque obſervantiæ, & amicitiæ integerrimæ teſſeram, humillime offert, dedicatque,

THOMAS BURNET,
Socius & Collega.

APPROBATIO.

Cum Dominus Thomas Burnetus *Medicinæ Doctor, & Medicus Regius ordinarius Regiique Medicorum Collegii apud* Edinburgum *Socius, librum à se compositum, cui titulus,* Hippocrates Contractus, *nobis perlegendum exhibuerit, atque in eo nihil sit, quod bonis moribus repugnet, quin ipsa totius* Hippocraticæ *doctrinæ medulla in ipso expressa sit, multique proinde usus, cum tironibus, tum in praxi versatissimis esse poterit, dignum esse censemus, qui typis impressus, in publicam lucem emittatur. In cujus rei fidem subscriptiones nostras manuales.*

ROBERTUS SIBBALDUS *Præses,*
R. M. C.

ROBERTUS TROTTERUS *Censor,*
R. M. C.

JOANNES LEIRMONTIUS *Censor,*
R. M. C.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Licet Macrobio, *Lector* Benevole, in ſomnium *Scipionis* libro, *Hippocratem* noſtrum tam falli quam fallere neſcium aperte pronuncianti, aſſentiri non poſſim, neque etiam uſquequaque placeat, cum multis, divino virum ingenio Ethnicum appellare, fatendum tamen ultro, ſummum fuiſſe Philoſophum, ſummum item Medicum, multorum bonorum nobis auctorem, rariſſimi doni virum, ſemper & ubique laudandum, ſatis pro dignitate nunquam. Quam fuerit acris ingenii, ſtupendæ eruditionis, ac judicii ſubacti, vel inde conjicere licet, quod ex parvis & vulgaribus initiis, in magnam artem Medicinam proveherit, omneſque Anteceſſores ſuos longe ſuperarit, in hunc uſque diem a nullo hactenus ſuperatus, licet quam plurimi poſt eum æterna laude

digni extiterint Medici. Genuina enim ejus ſcripta, quæ temporum injurias huc uſque evaſerunt, eruditis lectoribus ſummam ſemper pariunt admirationem, nec eſt quod vel ipſe Zoilus carpere poſſit, tam terſe, rotunde eleganter, ac ſuccincte omnia proponit. Vera etiam ut plurimum dicere, qui in artis operibus probe verſatur, haud dubie affirmabit. Non mirum ergo quod illum tota dehinc poſteritas Medicorum Principem ſummo ſuo merito indigitaverit. Præ aliis quibuſcunque peritiſſimum fuiſſe magnum *Hippocratem* in prognoſi ſtabilienda, & præſagienda vita & morte, ſatis indicant aurei & prorſus admirandi Prognoſticorum & Coacarum Prænotionum libri: quam diligens etiam fuerit & curioſus obſervator omnium, quæ circa ægrotantes ſunt, rerum, libri Epidemiorum fuſe oſtendunt. Liber Aphoriſmorum tanto ingenio conſcriptus creditur, ut exiſtimarint veteres eum omnem vim ingenii humani ſuperare. In morborum curatione adeo felix, ut *Herculem* Alexicacum quis jure vocaverit, ferocium & ferarum ægritudinum depul-

ſorem

ſorem ac domitorem. Hanc ſuam ſuſpiciendam artem, in Græcis ſervandis, ſumma benevolentia manifeſtam fecit, cum peſte à Barbaris in Græciam pervadente, demiſſis per loca convenientia ſuis diſcipulis, medelas indicavit, quibus qui uterentur, inſtantem peſtem ſecure effugere poſſent: pro qua gratia *Athenienſium* Senatus, honores divinos *Herculi* (ex quo oriundus) æquales, illi decrevit, & corona aurea mille coronatorum cohoneſtavit. Tanti viri fama & gloria permotus *Artaxerxes* Longimanus *Perſarum* rex, illum per Hyſtanen Helleſponti præfectum, ad exercitum ſuum morbis epidemicis laborantem curandum, maximis propoſitis muneribus, ac honoribus *Perſarum* Optimatibus æqualibus, perhonorifice invitavit, ſed ille ſorte ſua contentus, divitiarum & honorum contemptor, nec Regi Regum (ita enim Artaxerxi ſeipſum vocare placuit) parere, nec Græcorum hoſtibus opitulari voluit. Dignus certe eſt Hippocrates, qui omnium Medicorum manibus continuo teratur, cujus ſcriptis evolvendis non parvam Medici impendant operam, quem

etiam nocturna versent manu, versentque diurna; lectio enim hæc vel decies repetita placebit.

Multis abhinc annis, quæ proficua magis, & utilia ex omnibus Hippocratis libris, gravesque omnes sententias in proprium usum excerpsi, ut peregre ægrorum causa, (quod quandoque fit) proficiscens, Hippocratem facile portatilem præ manibus semper haberem. Hunc parvæ molis librum, quem mihi soli diu servaveram, forte conspiciens *D. Robertus Sibbaldus* Eques auratus, Medicus doctissimus, Collegii Regii Medicorum *Edinburgensium* Præses dignissimus, amicus meus plurimum colendus, ac raptim perlegens, auctor fuit & suasor, ut in Philiatrorum gratiam illum publici juris facerem. Multa quidem me ab hoc consilio dissuadebant, quod nimirum socordiam foveret, & ab Hippocratis lectione utilissima retraheret, nec bene fere ubique audiant aliorum operum abbreviatores, licet plurimi tales de Republica literaria quam optime sint meriti, ut facile esset ostendere. His tamen non obstantibus, id mihi tandem passus sum persuaderi. Quod

non

non ſolum perutilem futuram hanc Epitomen iis exiſtimaverim, quibus quando lubet, ipſum fontem adire conceſſum (expertus loquor) ſed & iis præſertim, qui *Hippocratem* domi habere vel nolunt, vel ob rem domi anguſtam vix poſſunt. Multos enim medicos reperire licet (non propterea laudandos) qui Medicorum Principem vix unquam viderunt, ſaltem nunquam legerunt; licet omnibus qui Medicinæ nomen dedere, tam familiaris, ac notus debeat hic auctor eſſe, quam cuique domus eſt ſua. Hi forſan hoc perbrevi perlecto libello, ad Hippocratem diligenter evolvendum incitari poterunt. Hunc effectum ſi producat hic noſter labor, nec operam nec oleum perdidi. Ubique fere loca parallela ad marginem notavi. Græcum textum conſulto omiſi, ne faſtidium lectoribus, minus in ea lingua exercitatis, crearem, tum ut brevior eſſem. Speramus benignis oculis æquum lectorem, conatum hunc noſtrum conſpecturum, ac animum publicam utilitatem adjuvandi cupidiſſimum amice interpretaturum. *Vale*

*M*Edicinam revocavit in lucem Hippocrates, *genitus in Insula Coo* Æsculapio *dicata. Is cum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo ejus Dei quid auxiliatum esset, ut postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, Medicinam instituisse.* Plinius lib. 29. Naturalis Historiæ cap. 1.

Ex Hippocratis vita per Soranum.

Obiit apud Larisseos, *ætatis* anno 90. *ut alii vero octogesimo quinto, alii centesimo quarto, quidam etiam centesimo nono: inter* Gyrtonem *&* Larissam *sepultus est. Et in hunc usque diem monumentum ostenditur, in quo multo tempore examen fuit, quod mel conficiebat, quo nutrices infantes superficiariis oris ulceribus (aphthas dicunt) laborantes, apud tumulum illinebant, & facile liberabant in multis imaginibus velato capite pingitur. Duos reliquit filios,* Thessalum *&* Draconem, *qui clarissimi fuisse perhibentur.*

Gale-

Galenus lib. de Theriaca ad Pisonem, cap. 16.

Summis laudibus prosequor admirandum Hippocratem qui pestem illam ex Æthiopia *ad* Græcos *venientem, non alio præsidio repulit, quam aërem purum faciendo, ne ab hominibus (qualis tunc erat) infectus hauriretur. Præcepit itaque, ut per totam civitatem ignis accenderetur, qui non solum è simplici materia constaret, sed bene olentes coronas & flores haberet: talia siquidem ignibus alimenta subministrari consuluit, & ut unguenta quam pinguissima infunderent, & id genus alia bonum odorem fundentia, ut hoc pacto cives aërem purum inspirantes, ab imminenti lue tuti forent.*

LECTU-

LECTURIS
S. P. Sp.

PROJ. JOS. EHRHARDT
Med. Doctor Argentinensis.

CAnere laudes optimas optimi *Hippocratis* nolo. Quis eum ſummis jamdiu & merito adſcriptum viris ignorat? Nec eo mens mea collimat, ut hujus editionis præſtantiam, aliarum vero antea editarum maculas denunciarem. Æquos omnes puto; examinent hanc accuratius, alias editiones obiter videant, per ſe tamen res ſtabit, & præſertim opuſculum hoc *Lovanii* 1752. editum cenſeo, vix ullam exiſtere paginam mendis puram, plerumque gravioribus. Curavi hanc editionem, atque in quantum leve meum voluit otium, ut ubique ordo, accuratio, integritas, mens Cl. *Burneti* vigeret, conatus ſum; probe gnarus, ſi talia præſtitero, genium *Hippocra-*

tis

tis plenius adumbratum iri. Ut vero aliorum calcarem viam, opus facerem, me adegit hujus opuſculi ſumma utilitas, licet fatear, me vix noſſe Medicum; cui non inter libros domeſticos una vel altera clareat editio Operum magni Coi. Attamen id mihi quoque conceſſum rogo, haud multos ea tractare noſſe, velle, aut poſſe, dum quia veterum ſcriptis haud adſueti, eorum ſcribendi methodo deterreantur, abrupta, Aphoriſtica nauſeent; nec mirum: quid enim magis idearum parit obſcuritatem, impeditque ſcientiarum ordinem & progreſſum, quam objectorum una vigens diverſitas & confuſio; vel denique aliis ſic abrepti, conſumpti vivunt laboribus, publicis, puto, & clinicis, ut illis nullum facile concedatur vitæ ſpatium, utiliſſima *Hippocratis* mente clara, ſpiritu alto, opere requiſito pertractandi; quum tamen ejus aurea effata, egregia obſervata ad omnium neceſſitatem vigeant, hoc ſibi propoſitum voluit Cl. *Burnetus* & ſua, licet qualicunque Epitome Hippocratica ſumma cum laude obtinuit, ut Medici, præſertim Practici, vario diſtracti opere facillima methodo nucleum omni ſub momento in quem-

quemcunque uſum haberent, & ita quidem, ut omnia, quæ tanquam eſſentialia ad medicinam facere poſſent, & in quantum textus perſpicuitas permitteret, in eandem materiam, ſub eodem titulo redacta ſecundum *Editionis Foëſianæ* ordinem verbotenus ſiſtantur. Hoc eo ſanctius adſeverare audeo, quum Opera *Hippocratis* perſcrutando totum hoc opuſculum duplici recognitione ſerius exputaverim, unde certus ſum, eum optimo jure Operibus Coi carere poſſe, qui *Burneti* Epitomen poſſidet, modo ne tempus & libitum fontes adire eum jubeant.

HIPPOCRATES
CONTRACTUS.

SECTIO PRIMA.

HIPPOCRATIS *jus-jurandum*, ὅρκος.

PER Apollinem Medicum & Æſculapium, Hygiamque & Panaceam jure-jurando affirmo, me, quantum viribus & judicio valuero, quod nunc juro, & ex Scripto ſpondeo, planè obſervaturum, Præceptorem quidem, qui me hanc artem edocuit, Parentum loco habiturum, eique cum ad victum, tum etiam ad uſum neceſſaria grato animo communicaturum. Ejuſque poſteros apud me eodem loco quo germanos Fratres fore, eoſque ſi hanc artem addiſcere volent, abſque mercede & Syngrapha edocturum; Præceptionum quoque & auditionum to-

tiusque reliquæ disciplinæ, cum meos & ejus, qui me edocuit, liberos, tum discipulos, qui medico jure-jurando nomen fidemque dederint, participes facturum, aliorum præterea neminem. Victus etiam rationem, quantum facultate & judicio consequi potero, ægris utilem me præscripturum, eosque ab omni noxa & injuria vindicaturum; neque cujusquam precibus adductus alicui medicamentum lethale propinabo, neque hujus rei Auctor ero; neque simili ratione mulieri pessum subdititium ad fœtum corrumpendum exhibebo: sed castam & ab omni scelere puram, tum vitam, tum artem meam perpetuo præstabo. Neque verò calculo laborantes secabo, sed magistris ejus artis peritis id muneris concedam; in quamcumque autem domum ingressus fuero, ad ægrotantium salutem ingrediar, omnem injuriæ inferendæ & corruptelæ suspicionem procul fugiens, tum vel maximè rerum venerearum cupiditatem, erga mulieres juxta ac viros, tum ingenuos, tum servos. Quæ verò inter curandum, aut etiam medicinam minimè faciens, in communi hominum vita vel videro, vel audiero, quæ minimè in vulgus efferri oporteat, ea arcana esse ratus silebo. Hoc igitur jus-jurandum, si religiosè observáro, ac minimè irritum fecero, mihi liceat cum summa apud omnes existimatione perpetuò vi-

vitam felicem degere, & artis uberrimum fructum percipere. Quod si illud violavero, contraria mihi contingant.

HIPPOCRATIS *Lex*, νόμος.

OMnium artium Medicina nobilissima. Verum propter eorum, qui eam exercent, ignorantiam, eorumque qui temerè de his judicant, omnibus artibus jam longè inferior habetur. Cujus erroris ista mihi potissimum esse causa videtur, quod soli arti medicæ nulla in urbibus, præterquam ignominiæ, præfinita est pœna, quæ eos, qui ex ea constant, minimè attingit. Hi tragœdiarum actoribus maximè similes videntur, quemadmodum enim illi figuram quidem & habitum ac personam eorum, quos referunt, habent, illi ipsi autem verè non sunt: sic & Medici fama quidem & nomine multi, re autem & opere valde pauci.

Quisquis medicinæ scientiam sibi verè comparare volet, eum his ducibus voti sui compotem fieri oportet, natura, doctrina, loco studiis apto, institutione à puero, industria & tempore: Inprimis igitur natura opus est, quâ repugnante irrita sunt omnia. Si verò natura ad optima viam commonstret, artis doctrina paratur; quam ex institutione à puero, in loco ad disciplinam probe à natura

accommodato, cum prudentia ſibi comparare oportet. Ad hæc longi temporis induſtriam accedere neceſſe eſt, quo diſciplina veluti gravidata, feliciter & benè creſcendo maturos fructus efferat.

Hæc verò cum ſacra ſint, ſacris hominibus demonſtrantur, profanis verò nefas, priuſquam ſcientiæ ſacris initiati fuerint.

Liber de Arte, περὶ τέχνης.

EOrum aliquid, quæ nondum inventa ſunt, invenire, quodque inveniſſe, quam non inveniſſe, præſtiterit, ſimiliterque imperfecta ad finem deducere, id mihi videtur illius eſſe munus, qui intelligens exiſtimari expetit. Qui verò ea, quæ ab aliis ſunt inventa, inhoneſtorum verborum artificio contaminare contendit, neque quicquam corrigit, ſed à peritis inventa apud imperitos traducit, is ſanè prudentiæ exiſtimationem tueri velle non videtur, ſed potiùs naturam ſuam, aut ignorantiam malitioſè prodere.

Medicina eſt, quæ ſanè in totum à morbis ægros vindicat, morborumque vehementiam obtundit, neque iis, qui à morbo victi ſunt, manum admovet, cum id medicinam præſtare non poſſe probè conſtet.

Qui verò ex morientium calamitatibus

bus artem funditus delere conantur, miror, quanam ſatis juſta oratione elati, in morientium intemperantiam cauſam non rejiciunt, ſed eorum, qui medicinam exercent, prudentiam accuſant. Quaſi medicorum ſit, quæ non conveniant, præſcribere, in ægrorum autem facultate non ſit aliquid contra imperata admittere. Atqui longè magis eſt rationi conſentaneum, ægros non poſſe imperatis obſequi, quam medicos ea quæ minimè conveniunt imperare.

Ejuſdem eſt ſcientiæ morborum cauſas noſſe, & morbos ipſos omnibus medicamentis, quæ augeſcere morbum prohibent, curare poſſe. Medicus ſiquidem ſuffecerit ad cognoſcendum, ſufficiet etiam ad ſanandum.

Si verò is, in quo morbus cognoſcitur, ſuperetur, ob id ſanè quod ſerius medicum acceſſit, aut ob morbi celeritatem peribit.

In medicina valent, tum qui in bonis diſciplinis liberaliter ſunt educati, tum qui à natura non infeliciter ſunt comparati.

Si verò res non ſuccedit Medico pro animi ſententia, meo quidem judicio, in morbi vehementiam, non in artem ipſam culpa rejicienda eſt.

DE PRISCA MEDICINA.

περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς.

SUnt autem opifices alii quidem mali; alii verò multum præſtantes: quod ſanè minimè contingeret, ſi prorſus non exiſteret Ars medica, nihilque in ea vel obſervatione, vel inventione conſtaret, omneſque illius ex æquo inexperti & ignari eſſent, ægrotantiumque rebus fortuna præeſſet. At verò nunc aliter hæc ſe res habet. Ut enim aliarum artium cunctarum opifices plurimum inter ſe differunt, tum manu, tum mente, ſic etiam in medica evenit arte.

In Medicina via inventa eſt, per quam præclara multa longo temporis ſpatio ſunt inventa, & reliqua deinceps invenientur, ſi quis probè comparatus fuerit, ut ex inventorum cognitione ad ipſorum inveſtigationem feratur.

Neceſſitate homines coacti artem medicam invenerunt, quod ægrotis oblata benè valentium victus ratio nihil contulerit. Nemo enim, meâ quidem opinione, ad Medicinam inveſtigandam animum applicaturus fuiſſet, ſi eadem victus ratio & ægris & ſanis accommodata eſſet.

Multa mala & varia ex plenitudine oriuntur, neque verò minus gravia ex inanitione, ut proinde in his maxima in-

insit varietas, magnaque diligentia requiratur. Modum enim quadam conjectura colligere oportet. Modum autem, ad quem ista referas, ut exactè cognoscas, nullum alium invenies præter corporis sensum. Quocirca istud adeo exactè cognoscere, ut leviter in utramque partem pecces, operosa res est: quanquam equidem vehementer hunc Medicum laudarim qui parum peccet. At exacta certitudo rarò cernitur.

Medicorum plerique malorum navium gubernatorum mihi simillimi videntur; quos, si tranquillo mari navem regunt, nemo peccare deprehendat, quod si eos vehemens ventus aut tempestas oppresserit, jam omnibus manifestè constat eorum imperitia & culpa fuisse perditam. Ad hunc sanè modum improbi plerique Medici, dum leviter affectos curant, in quibus vel gravissimi errores commissi nihil periculi admittunt, (cum multi hujusmodi morbi, ac longè frequentius quàm graviores, hominibus contingant) in iis quidem si delinquant, plebejos latent: ubi verò in magnum & vehementem ac periculosum morbum inciderint, tum ipsorum ars & errores omnibus sunt conspicui. Horum enim cujusque vindices pœnæ præsto sunt, neque in longum differuntur. Ejusmodi naturas, quæ celeriter ac vehementer suorum delictorum

incommoda percipiunt, equidem reliquis imbecilliores eſſe cenſeo.

Rectè mihi videntur illi artem dignam judicâſſe, quæ ad Deum Auctorem ex majorum inſtitutis referretur. Nam neque ſicco, neque humido, neque calido, neque frigido hominem lædi exiſtimaverunt, neque horum aliquo ei opus eſſe. Sed quod in unoquoque potentius eſſet, & ſupra naturam humanam, adeo ut ab ea ſuperari non poſſet, id lædere cenſuerunt, & tollere conati ſunt. In homine ineſt & amarum & falſum, & dulce & acidum, & acerbum & inſipidum, aliaque ſexcenta, quæ pro copia & viribus varias habent facultates.

DE MEDICO, περὶ ἰητρῦ.

AD Medici auctoritatem mihi pertinere videtur, ut perſpiciat, quoad ejus natura feret, benè colorato & optimè habito ſit corpore. Putant enim plerique hominum, ſi qui minus feliciter corpus diſpoſitum habeant, eos neque aliis rectè conſulere poſſe.

Præterea ejus cultus mundus eſto, veſtis ſit decora, & unguentis utatur benè olentibus citra omnem odoris ſuſpicionem; iſtud enim jucundum eſſe ægrotantibus ſolet.

Eum quoque ſpectare oportet, ut animi

mi temperantiam excolat, non taciturnitate ſolum, verùm etiam reliqua totius vitæ moderatione: quod ad illi comparandam gloriam plurimùm adfert adjumenti.

Bonis etiam ac honeſtis ſit moribus, unàque gravitatem cum humanitate conjunctam habeat: promptitudo enim & facilitas medendi effusè oblata, ab ægris contemnitur, quamvis alioquin ſummæ benignitatis officium illud ſit. At conſiderandum, quando his uti liceat; eadem enim apud eoſdem cum rara ſunt æſtimantur.

Quod ad geſtum attinet, vultu ſit ad prudentiam compoſito, non aſpero tamen, ne ſuperbus videatur & miſantropus. Qui verò in riſum effuſus eſt & ſupra modum hilaris, moleſtus habetur, quod vel inprimis vitandum eſt: æquum item in omni vitæ conſuetudine ſe præſtare debet.

Turpiſſimum eſt per manus operam non aſſequi quod cupias.

[*Docet inſuper quomodo officina Medica inſtrui debeat, ubi ſe demittit* Hippoc. *ad Tyrocinia prima futuri Medici, imò plebeji Chirurgi: veteres enim externa in Medica diſcipulos primum exercebant.*]

DE DECENTI HABITU.

περὶ εὐσχημοσύνης.

AD inceſſum eo ſemper ſint habitu, qui non tam ad ſuperfluam curioſitatem, quam ad optimam exiſtimationem, prudentiam & animi moderationem comparatur; minimè diffluentes aut ſuperflui: in hominum concurſibus graves, ad reſpondendum appoſiti, adverſus altercantes difficiles, in ſimilium familiaritatibus contrahendis proſpicientes, erga omnes moderati, ad emotiones taciturni, ad reſpondendum arguti & tolerantes, in occaſione prudenter captanda appoſiti, in victu frugales, & paucis contenti, oratione efficaces, qui, quicquid doctrina acceperunt, in medium proferunt, & facultate dicendi utuntur, ad gratiam comparati.

Ad hæc omnia præcipuè dux eſt natura. Etenim ſi adfuerit his, qui artibus inſtructi ſunt, ad prædicta omnia aditus erat ampliſſimus.

Præclara res eſt, quæ ex opere, quod quis didicit, proficiſcitur oratio: opinio maximè in Medicina in crimen vertitur his, qui ea utuntur, in calamitatem verò his, qui ejus opera fruuntur.

Ἰητρὸς φιλόσοφος ἰσόθεος.

Medicum urbanitatem quandam ſibi ad-

adjunctam habere convenit. Austeritas enim tum sanis tum ægris difficilem accessum præbet: observare autem eum maximè oportet, ne multas corporis partes nudet, neque cum plebejis de rebus multis, sed tantum necessariis, confabuletur.

Quæcunque autem agat, nec perfunctorie nimis (περιέργως) nec curiosè) μετὰ φαντασίας pomposè) agat.

In ingressu meminisse convenit sessionis, demissi habitùs, amictûs compositi, auctoritatis, breviloquentiæ, ut nihil perturbate agas, assessûs, diligentiæ, contradictionis ad ea, quæ occurrunt, constantiæ in teipso ad tumultus supervenientes, in turbis castigandis severitatis, denique promptitudinis ad ministeria.

Crebro ægrum invise.

Medicus in promptu habeat linamenta concerpta, splenia, vincula, medicamenta tum ad vulnera, tum ad oculos comparata, instrumenta etiam, machinas & ferramenta; alter idem sit apparatus simplicior, quo ad manus operam utaris, ad peregrinationes accommodatus. Promptissimus autem est, qui viâ quâdam & ratione comparatur. Malagmatum (*i. e. cataplasmatum*) quoque genera ad singulos usus præparata habeas, potiones item incidendi facultate præditas, cuique generi accommodatas. Ad ma-

manum etiam ſint quæ ad medicamentorum purgationes faciunt, ex locis convenientibus deſumpta, eo quo decet modo pro ſuo quæque genere & magnitudine præparata, tum quæ ad vetuſtatem diligenter ſunt repoſita, tum quæ recentia pro temporis occaſione in uſum veniunt. Reliquaque ad eandem rationem, ut his adornatis, cum ad ægrotum ingreſſus fueris, nequaquam animo hæreas, cum ſingula habeas, ad id quod fieri debeat, accommodata.

Priuſquam ad ægrotum ingrediaris, fac cognitum habeas, quid agendum ſit. Pleraque enim non ratiocinatione, ſed auxilio indigent; eventa igitur per experientiam cognita, prædicenda. Id enim gloriam adfert, & cognitu eſt facile.

PRÆCEPTIONES παραγγελίαι.

TEmpus dicendum eſt, in quo occaſio conſiſtit, occaſio autem, in qua tempus non multum. Medicatio in tempore fit, aliquando etiam occaſionem requirit. Ne pigeat ex plebejis ſciſſitari, ſiquid ad curandi opportunitatem conferre videatur. Sic enim cenſeo artem univerſam commonſtratam fuiſſe, quod ſingula ex fine obſervata, & ad eadem aggregata fuerint.

Non oportet aſſeverare, quod unum aliquod exhibitum remedium profuturum ſit.

Sua-

Suadeo ut interdum gratis cures, ita ut memoris gratitudinis potiorem, quàm præſentis exiſtimationis rationem habeas, quod ſi vel hoſpiti, vel egeno largiendi occaſio ſe offerat, his vel maximè ſuccurrendum eſt. Qui enim erga homines humanum ſe exhibuerit, is artis amore teneri cenſetur. Multi namque ægri cum ſciant ſe morbo minimè ſalutari teneri, etiam medici diligentia ſanitati reſtitutos eſſe celebrare gaudent.

Neque ſanè indecorum fuerit, ſi medicus in rei præſentis anguſtia circa ægrum verſatur, imperitiæ etiam tenebris circumfuſus, alios quoque accerſiri jubeat, quo communi conſilio, quæ in rem ægri ſunt, diſquirantur, & illi ad præſidiorum facultatem operas ſuas conferant. Ubi enim aſſiduè urget affectio, morbuſque increſcit, plurima in animi anguſtia ad rem præſentem opportuna elabuntur. Tunc igitur confidenti animo eſſe oportet.

Hoc jurejurando affirmare audeam, Medicum ratione utentem alterum nunquam invidiosè calumniaturum. Sic enim animi impotentiam prodet. Verùm id promptiùs faciunt qui forenſem quæſtum ſectantur.

Ægri diuturnam appetentiam erigit indulgentia, quæ interdum morbum fovet.

SE-

SECTIO SECUNDA.

Continens σημειωτικά.

LIBER PRÆNOTIONUM.

προγνωστικὸν.

MEdicus ad providentiam ſibi comparandam omne ſtudium adhibeat, cum namque præſenſerit & prædixerit apud ægrotos, tum præſentia, tum præterita, tum futura, quæque ægri omittunt, expoſuerit, res utique ægrotantium magis agnoſcere credetur, adeò ut majore cum fiducia ſeſe homines Medico committere audeant. Curandi verò rationem optimè molietur, ſi ex præſentibus affectionibus futura prænoverit. Neque enim fieri poteſt, ut omnes ægroti ſanitatem aſſequantur, hoc namque longè præſtantius foret, quàm futurorum conſecutionem prænoſcere. Si quid etiam divini (τὸ θεῖον) in morbis ineſt, hujus quoque providentiam ediſcere oportet.

Hác ratione meritò ſibi admirationem & boni medici exiſtimationem conciliaverit. Qui namque morbo ſuperiores eſſe

esse possunt, eos utique longè rectius conservaverit ex longo antea intervallo ad singula consilium dirigens: tum etiam morituros, tum evasuros ubi prænoverit, & prædixerit, extra culpam positus erit.

In morbis autem acutis inprimis quidem ægroti facies consideranda venit, sitne benevalentium, præcipuèque sui ipsius similis, ita enim optima erit. Quæ verò simili est contraria, periculi plena est. Qualis fuerit nasus acutus; oculi concavi, collapsa tempora, aures frigidæ & contractæ, imisque suis fibris inversæ, cutis circa frontem dura, intenta & arida, & totius faciei color pallidus aut niger, aut lividus, aut plumbeus. Si itaque ineunte morbo talis facies fuerit, neque adhuc ex aliis signis conjicere poteris, interrogare oportet, num vigilârit homo, an alvus profuse fluxerit, an inedia & fame laborârit. Quod si quid horum fateatur, minus periculi subesse putandum erit. Dijudicantur autem istâ die ac nocte, si ob eas causas ejusmodi facies fuerit. At si nihil horum præcessisse dixerit, neque intra dictum tempus ad dictum statum redierit, in propinquo mortem esse sciendum est.

Signa ex facie.

Coac. 212

Facies Hippocratica.

Alia etiam signa consideranda, tum ex universo corpore, tum ex oculis. Si namque lucem refugiunt, aut præter vo-

Ex oculis.

voluntatem illachrimant, aut pervertuntur, aut alter altero minor ſit, aut ejus albæ partes ſint rubræ, aut palpebræ lividæ, aut venulis nigris, ſi oculorum alba obſita fuerint, aut lippientium oculorum ſordes (λῆμαι) circa eorum aciem appareant; aut etiam aſſiduè mobiles, aut foras projecti, aut vehementer cavi fuerint, vel etiam ſqalida oculorum acies ſi ſit, & minimè lucida, aut ſi color totius faciei immutatus fuerit, hæc omnia mala peritioſaque exiſtimanda. Per ſomnum etiam, an ex oculis aliquid ſubappareat, ſpectare oportet; ubi namque non commiſſis palpebris ex albo quid ſubapparet, id ſi neque diarrhæa, neque medicamentum purgans expreſſerit, neque ita dormire conſueverit æger, pravum id ſignum eſt & funeſtum valdè.

Lethale quoque, labra reſoluta, pendentia, frigida & exalbida eſſe.

Ex decubitu. *Coac.* 497.

At ægrum à Medico in latus dextrum aut ſiniſtrum recumbentem deprehendi oportet, manibuſque & cervice ac cruribus paulùm reductis, totoque corpore molliter poſito. Hic enim ferè ſani jacentis eſt habitus. Is autem habetur optimus decubitus, qui benè valentium ſimilis eſt. Supinum verò jacere, manibus, collo, & cruribus, valde projectis, minus bonum. Quod ſi pronus ad pedes de lecto delabatur, magis formidandum. Quod ſi etiam denuda-

nudatis pedibus deprehendatur, nec admodum calidis, manibusque, collo, ac cruribus inæqualiter projectis & nudis, malum id est, inquietudinem enim significat. Lethale quoque hianti ore assidue dormire. At in ventrem jacere, ei qui per bonam valetudinem ita dormire minime consuevit, delirium, aut partium circa ventrem dolorem indicat.

Ex stridore dentium.

In febribus autem dentibus stridere, ex quibus à puero minime est consuetum, insaniam & mortem significat, quod si etiam deliranti id accidat, exitiale admodum jam est.

Ex ulceribus. Coac. 496.

Ulcus quoque sive ante morbum, sive in morbo natum sit, nosse oportet. Nam si periturus est æger, lividum, pallidum, & siccum ante mortem erit.

Ex manuum gesticulatione.

De manuum motione ita censeo: in febribus acutis, aut pulmonum inflammationibus, aut phrenitide, aut capitis doloribus, quibus ante faciem feruntur & aliquid frustra venantur, & festucas colligunt, aut floccos è vestibus evellunt, & ex pariete paleas carpunt, ex his omnibus malum & mortem portendi.

Ex spiratione.

Spiratio crebra si fuerit, dolorem significat, aut inflammationem in partibus diaphragmate superioribus; quæ vero magna est respiratio & ex magno intervallo, delirium significat. Frigidus autem spiritus, qui è naribus & ore eflatur, valde est funestus. Facile vero spirare, valde magnum

ad ſalutem momentum exiſtimandum, cum in omnibus morbis acutis, quibus febris conjuncta eſt, tum in his, qui intra dies 40. judicantur.

Ex ſudoribus. *Liber de criſibus. Coac. 572. 573. Lib. de criſibus Aphor. 37. Sect. 4.*

Sudores optimi quidem per omnes morbos acutos, qui diebus judicatoriis contingunt, & penitus febre liberant. Boni vero quicunque toto corpore oriuntur, faciuntque, ut æger morbum facilius ferre videatur. At qui nihil tale efficiunt, minime ſunt utiles. Peſſimi autem frigidi, quique circa caput tantummodo, faciem & cervicem exoriuntur: ii namque cum acuta febre mortem, cum mitiore vero, morbi longitudinem prænunciant. Sudores boni ſunt, qui guttatim & cum exhalatione fiunt.

Ex Hypochondriis. Coac. 279. 282.

Hypochondria optima quidem, quæ dolore vacant, mollia ſunt & æqualia, tum dextra, tum ſiniſtra parte: incenſa vero aut dolentia, aut intenta, aut inæqualiter affecta dextra parte ad ſiniſtram, hæc omnia animadvertenda ſunt. Quod ſi etiam pulſus in hypochondriis inſit, perturbationem, aut delirium indicat. Verum etiam eorum oculos intueri oportet, ſi namque oculi crebro moveantur, inſania expectanda eſt.

Coac. 280.

Tumor vero in hypochondrio durus & dolens, peſſimus quidem eſt, ſi totum occupet hypochondrium, ſi vero alterutra tantum pars obſeſſa fuerit, minus formidabilis erit tumor, qui in ſiniſtra regione

con-

consistit. Significant autem hujusmodi tumores circa principia mortem brevi adfuturam: quod si neque intra 20. diem febris quiescat, neque tumor subsidat, ad suppurationem res vertitur. His autem primo circuitu etiam sanguinis è naribus fluxus contingit, valdeque juvat; verum eos interrogare oportet, num capite doleant, aut oculorum hebetudine teneantur; nam si quid horum adfuerit, eo sanguis repit. In junioribus tamen, neque dum 35. annum attingentibus, sanguinis eruptio magis expectanda est. Tumores molles doloris expertes, digitisque cedentes, tardiores crises efficiunt, sed tamen minus illis verendi sunt. Quod si intra dies 60. neque febris cesset, neque tumor subsidat, fore suppurationem hoc loco & reliquo ventre significat.

Ventris tumores minus abscedere nati sunt, quam qui in Hypochondriis oriuntur; minime vero, qui infra umbilicum, in pus vertuntur.

Suppurationum, quæ hinc provenient, ea observatio facienda est. Quæ foras vertuntur, optimæ sunt, ubi parvæ sunt & quam maxime foras feruntur, & in acutum tendent: pessimæ vero quæ magnæ sunt & latæ, minimeque in mucronem attolluntur; at quæ intro rumpuntur, optimæ, ubi nihil cum externa sede communicant, in sese contrahuntur, nullo dolore afficiunt, totaque regio externa unius coloris apparet.

 Pus

Ex pure. Pus vero optimum eſt album, leve, æquale, & quam minimum graveolens. Huic autem contrarium peſſimum.

Ex Hydrope. Coac. 452. Aqua inter cutem, quæ ex acutis morbis oritur, mala; nam neque febre liberat, vehementeſque dolores excitat, & lethalis eſt. Oritur fere ex laterum inanitate & lumbis, partimque à jecore. Quibus igitur ex laterum inanitate & lumbis initia ducuntur, iis pedes intumeſcunt, & longa alvi profluvia detinent, quæ neque dolores ex laterum inanitate ac lumbis tollunt, neque ventrem molliorem efficiunt. At quibus à jecore hydrops ortum ducit, his tuſſis & tuſſiendi cupiditas ineſt, ſed nihil effatu dignum exſpuunt, pedeſque intumeſcunt, ac venter non niſi dura ægreque egerit, & circa alvum tumores fiunt, qui partim dextra, partim ſiniſtra parte oriuntur & deſinunt.

Ex caloris & frigoris inæqualitate. Caput, manus & pedes frigere, ventre & lateribus calentibus, malum denunciat; at corpus totum æqualiter calidum eſſe ac molle optimum.

Coac. 492. Ex gravitate & levitate. Coac. 493 Ægrum quoque facile converti oportet, & cum ſeſe attollit, levem eſſe. Quod ſi gravis eſſe videatur, tum reliquo corpore, tum manibus & pedibus, in anguſto ſpes eſt.

Ex unguibus, & digitis. Coac. 493. Præter gravitatem vero ſi ungues & digiti liveſcant, mors confeſtim expectanda eſt. At omnino nigri tum digiti, tum pedes minus quam liventes pernicioſi ſunt.

Sed

Sed alia ſigna conſideranda; ſi enim facile malum ferre videatur & aliud quoddam ex ſalubribus ſignis adfuerit, morbus ad abſceſſum vergit, ita ut æger morbo quidem ſupereſſe, & partes corporis denigratæ decidere debeant.

Ex teſtibus & pudendis.

Teſtes autem & pudenda ubi ſurſum contrahuntur, vehementes dolores & mortis periculum denunciant.

Coac. 494. Ex vigiliis. Coac. 497.

Peſſimum eſt, ſi neque noctu, neque inter diu dormiat, nam aut ad dolorem vigilia adeſt, aut delirii affuturi hæc nota eſt.

Ex alvi dejectione. Coac. 601. Lib de criſibus. Lib. de criſibus. Coac 611.

Alvi dejectio optima eſt, ſi mollis eſt & conſiſtat, eoque tempore quo per ſanitatem dejici ſoleat, copia vero ciborum ingeſtorum rationi reſponderit. Quod ſi liquida fuerit dejectio, conſentaneum eſt ipſam neque ſtridere, neque paucum & crebro excerni, frequens enim deſidendi labor ægrum fatigat, eique inſomniam adfert. Si ſæpe & multum alvus feratur, deliquii animi periculum erit. Craſſiorem fieri dejectionem oportet, morbo ad criſin eunte. Sit etiam ſubrufa, neque admodum graveolens. Expedit etiam lumbricos teretes una cum excrementis alvi deſcendere, morbo ad criſin properante. Valde aquoſum aut album, aut pallidum, aut prærubrum, aut ſpumans dejici, hæc omnia calamitoſa ſunt. Præter hæc malum eſt, quod exiguum, glutinoſum, candidum, ſubflavum & æquale exiſtit. His

vero magis funesta sunt nigra, aut pinguia, aut livida, aut æruginosa, aut graveolenta. Dejectiones variæ majorem quam illæ diuturnitatis spem adferunt. Sed tamen non minus sunt funestæ. Hujus modi sunt strigmentosæ, biliosæ, cruentæ, porraceæ & nigræ, sive secedant simul, sive aliæ ab aliis segregatæ.

Lib. de crisibus.

Ex flatibus. *Coac* 495. Flatum sine sonitu ac crepitu exire optimum. Præstat tamen cum strepitu prodire, quam istic revolvi. Et cum ita erumpit, aut dolere quid hominem significat, aut delirare, nisi forte sponte sua flatum sic emittendum duxerit.

Coac. 281. Hypochondriorum dolores & tumores recentes quidem & sine inflammatione, murmur solvit in ipso Hypochondrio exortum, idque potissimum si cum stercore, urina & flatu prodierit; sin minus ubi ipsum per se transmissum fuerit, juvat: idque magis si ad inferiores sedes descenderit.

Ex urinis. *Coac* 575. *Lib. de crisibus.* Urina optima est cum & alba fuerit Hypostasis & levis & æqualis per omne tempus, quoad morbus judicatus fuerit: talis enim ad securitatem & brevitatem morbi præclare apparet. Sin talis urinæ intermissio quædam sit, ut modo pura reddatur, modo Hypostasis alba & levis subsidat, diuturnior quidem est morbus, & minus res ægri in tuto sunt. Sin subrubra reddatur urina cum Hypostasi æquali & lævi, diuturnioris quidem morbi ea erit, quam illa

illa jam memorata, ſed admodum ſalutaris. Quæ in urnis (κριμνώδεες) farinæ craſſioris ſpeciem Hypoſtaſes referunt, pravæ ſunt; his multo pejores ſunt lamineæ (πεταλώδεες) albæ vero & tenues admodum ſunt pernicioſæ; ſed his omnibus magis funeſtæ ſunt furfuraceæ: (πιτυρώδεες) nubeculæ quæ per urinas feruntur, albæ quidem bonæ ſunt, nigræ vero malæ. Quamdiu autem fuerit urina rubra & tenuis, morbum adhuc pepaſmi expertem ſignificat. Quod ſi diu talis reddatur, periculum eſt ne vires ægri valere non poſſint, donec urina mitificata fuerit. Inter urinas funeſtiſſimæ ſunt graveolentes, aqueæ, nigræ, & craſſæ. Sed tum viris, tum mulieribus urinæ nigræ peſſimæ, pueris vero aqueæ. Quicunque tenues urinas ac crudas diu excernunt, ſiquidem alia ut convalituris ſigna appareant, his quidem in partibus diaphragmate inferioribus abſceſſum expectare oportet. Sed & pinguedines ſupra innatantes aranearum telas referentes, damnare oportet, colliquationem namque ſignificant. In urinis autem, quæ nubeculas habent, conſiderandum venit, an ſuperſtent, vel ſubſidant, & quoſnam habeant colores: quæ deorſum feruntur cum dictis coloribus bonæ cenſendæ & commendandæ, at quæ ſurſum feruntur, malæ & vituperandæ. Neque tibi imponat veſica quoquo modo affecta, ſi hujuſmodi urinas reddiderit;

Lib. de criſibus.

Lib. de criſibus.

derit, non enim totius corporis, ſed ipſius per ſe indicium eſt.

Ex Vomitu. *Coac.* 556. Vomitus perquam utilis eſt, qui pituita & bile permixtus eſt, nec admodum craſſus, nec multus. Nam meraciores pejores ſunt. Sin autem id quod vomitione excluditur porraceum ſit, aut lividum, aut nigrum, quamcunque horum colorum ſpeciem referat, in pravis habere oportet. Quod ſi omnes illos colores idem homo vomitione exhibeat, valde quidem id lethale eſt. Sed mortem in propinquo eſſe ſignificat lividus ille vomitus, qui tetrum odorem ſpirat. Nam omnes ſubputridi & graveolentes odores in iis omnibus, quæ vomitu rejiciuntur, mali ſunt.

Ex ſputis. *Coac.* 390. Expectoratum vero in omnibus morbis, qui in pulmones & latera incidunt, cito & expedite expectorari debet, ſputoque flavum valde permixtum apparere; etenim ſi multo poſt morbi principium expectoretur aut flavum quid, aut rufum, aut quod multam tuſſim adferat, neque exquiſite permixtum ſit, deterius eſt. Flavum ſi ſincerum fuerit, periculi plenum eſt. Quod album eſt, lentum & rotundum, inutile. Pravum etiam eſt pallidum admodum & ſpumans (& viride & æruginoſum) at ſi adeo ſincerum fuerit, ut etiam nigrum appareat, id illis deterius eſt. Malum etiam ſi nihil expectoretur, nec quicquam pulmo excludat, ſed plenus ferveat in gutture.

In

In omnibus pulmonis morbis gravedines & ſternutationes tum præire, tum ſubſequi, malum. Verum in aliis morbis alioquin funeſtiſſimis ſternutationes juvant. *Coac.* 399.

Expectoratum flavum non multo perfuſum ſanguine, quod peripneumonicis ineunte morbo expectoratur, ad ſalutem apparet, mirificeque prodeſt. Septimo vero die ac tardius, non adeo ſecurum. *Coac.* 390.
Sputa omnia mala ſunt, quæ dolorem non ſedant, peſſima etiam nigra, ut prius proditum eſt. At omnium quæ excreantur optima, quæ dolorem ſedant. *Coac.* 391. Horum vero locorum dolores, qui neque per ſputorum purgationes, neque alvi dejectionem, neque venæ ſectionem, aut medicamenta purgantia & victus rationem ſedantur, eos ad ſuppurationem tendere ſciendum eſt. *Coac.* 394.

Suppuratorum quæcunque bilioſo adhuc expectorato ſuppurant, periculi plena ſunt, ſive illud biliosum per ſe, ſive puri permixtum expectoretur: Et potiſſimum ſi illud ſuppuratum ceperit expectorari ab ejuſmodi ſputo, morbo ad ſeptimum diem progreſſo; atque eum qui talia expectorat, metus eſt interiturum 14. morbi die, niſi aliquod bonum ſignum intervenerit. *Ex ſuppuratis.* *Coac.* 392. In bonis ſignis hæc numerantur. Facile morbum perferre, bene ſpirare, dolorem ſedatum eſſe, ſputum ſine difficultate rejicere, corpus æqualiter calidum aut molle videri, ſine ſiti eſſe, *Coac.* 393.

urinas, dejectiones, ſomnos & ſudores laudabiliter fieri, ut ante definitum eſt, ſingula ſupervenire, bona exiſtimanda ſunt. His enim omnibus ſic contingentibus fieri non poteſt, ut homo moriatur. Quod ſi ex his quædam quidem contingant, quædam minus, non ultra 14. diem æger vitam producet. Contra autem ægre morbum ſuſtinere, reſpirationem magnam & frequentem eſſe, dolorem minime ſedari, expectoratum vix tuſſiendo educi, ardere ſiti, ipſumque corpus à calore inæqualiter affici, ventrem & latera vehementer calere, fronte, manibus & pedibus frigidis, urinas, alvi excrementa, ſomnos & ſudores, unaquæque qualia deſcripta ſunt, mala eſſe noſſe convenit. Si quid enim ex his ſputo ſupervenerit, morietur æger, priuſquam ad diem 14. pervenerit, aut 9. aut 11. die.

Coac. 402. Reliquæ ſuppurationes magna ex parte rumpuntur, aliæ quidem 20; aliæ 30. aliæ etiam 40. aliquæ etiam ad 60. diem deveniunt. Suppurationis initium colliges ab eo die, quo primum æger febricitavit, aut etiam primum rigor prehendit, & ſi loco doloris pondus quoddam grave ſentiatur. Hæc enim ſunt ineuntis ſuppurati certiſſima ſigna. Quod ſi in altero tantum latere ſuppuratio fuerit; tum vertere, tum ediſcere ad hæc convenit, num dolor aliquis alterum latus detineat, & num altero calidius fuerit, atque

que ubi in latus sanum decubuerit, interrogare, si quod ei pondus desuper impendere videatur, sic enim altero latere, in quo pondus extiterit, suppuratio est. Suppuratos his signis cognoscere oportet, primum quidem si febris non demiserit, sed quæ interdiu quidem levior fuit, de nocte gravior evadat; tum vero sudores incidunt multi (circa collum & jugulum) *Coac.* 402. & etiam tussis, tussiendique cupiditas iis oboritur, sed tamen nihil tussiendo memorabile expectorant: quin etiam oculi fiunt concavi, ac genæ rubore perfusæ apparent, & manuum ungues fiunt adunci, digiti vero maximeque summi ardore conflagrant, & in pedibus tumores fiunt, cibos minime appetunt, & pustulæ toto corpore oriuntur. Diuturnæ igitur (pectoris & pulmonis) suppurationes his indicantur signis, quibus multa fides habenda est.

Ex suppuratis illi maxime supersunt, *Coac.* 402. quos eo ipso die, quo rupta est vomica, febris dimisit, & ilico cibos appetunt, ac sitis sunt plane expertes, tum alvus pauca & figurata reddit, tum pus ipsum album est & læve & uniusmodi, & pituitæ expers, tum & si absque dolore & vehementiori tussi expectoretur: qui ita affecti sunt, optime & celerrime liberantur. Sed (à suppurato) intereunt, quos *Coac.* 402. (à rupta vomica) febris non dimisit, aut si febricitandi finem fecisse videantur,

iterato

iterato incendio conflagrant, & ſiti ardent, nec ullo edendi amore tenentur, tum alvo ſunt profuſiore, pus autem viride & lividum expectoratur, aut pituitoſum & ſpumans. Si hæc inciderint, brevi intereunt. Sed quibus horum alia quidem apparent, alia vero non, ex iis quidam intereunt, alii vero in multo tempore ſuperſunt.

Coac. 395. Quibus vero in peripneumonicis morbis abſceſſus incidunt pone aures, & ſuppurant, aut ad infernas partes decumbunt, & fiſtula excitatur, hi ſane ſuperſunt. Hujuſmodi abſceſſus fore, intelliges hoc modo: ſi febris detineat, nec ulla doloris remiſſio adferatur, nec expectoratum convenienter feratur, nec biliosa alvo ſecedant, nec facile alvus meracis feratur, nec vero urina profuſe reddatur, cum multa hypoſtaſi, atque certa ſalutis ſpes ab aliis ſignis ſalutaribus affulgeat, tum commemoratos abſceſſus fore ſpes eſt.

Coac. 396. Qui in crura decumbunt abſceſſus à peripneumonia vehementi & calamitoſa, præclare quidem omnes ad ſalutem faciunt, ſed illi optimi qui in expectorati mutationem incidunt. Si vero tumor & dolor ſuboriatur, ſputo è flavo in pus verſo, & ſoras prodeunte, hoc modo tum ſecuriſſime æger ſuperſtes futurus eſt; tum citiſſime citra dolorem abſceſſus quieſcet. Quod ſi neque ſputum recte ex-

cer-

cernatur, neque urina bona hypoſtaſi prædita ſit, periculum eſt, ne articulo claudicet æger, aut ei multum negotii exhibeatur: Si vero diſpareant abſceſſus & intro recurrant, ſputo non prodeunte & detinente febre, gravis morbi periculum & delirii & mortis ægro imminet.

Eorum vero qui à peripneumonia ſunt purulenti, ſeniores magis intereunt, at ex cæteris ſuppurationibus, juniores potius moriuntur. *Coac. 439.*

Lumborum & inferiorum partium dolores, qui cum febre affligunt, ſi illis relictis ſeptum tranſverſum invadant, exitiales admodum ſunt.

Cum ſuppurati uruntur, ſi purum pus fuerit & album, nec tetri odoris, convaleſcunt; at quibus ſubcruentum & cænoſum, moriuntur.

Ex veſicæ inflammatione. Coac. 471.

Veſicæ tum duræ, tum dolentes grave prorſus & exitiale periculum minantur; maxime autem exitiales ſunt, quæ cum febre aſſidua fiunt. Nam & ipſarum veſicarum dolores ad mortem inferendam ſatis ſunt, neque alvi hoc tempore excernunt, niſi durum quiddam & coactum. Solvit autem purulenta micta urina album & leve habens ſedimentum. Quo ſi neque cum urina quicquam dolor remiſerit, neque mollior veſica reddatur, febriſque aſſidua fuerit, laborantem intra primos morbi circuitus moriturum ſperandum eſt. Hoc autem morbo potiſſimum tentantur pueri à 7. anno ad 15. Fe-

Ex febribus Lib. de crisibus.

Febres judicantur iisdem numero diebus quibus & evadunt & moriuntur homines. Etenim febres mitissimæ & tutissimis signis conjunctæ quarto die cessant, aut etiam celerius. Maxime vero malignæ & quæ cum signis calamitosis existunt, quarto die interficiunt, aut etiam prius. Primum ergo naturæ & morbi certamen sic definitur, secundum ad septimum diem producitur, tertium vero undecimo definitur die, quartum ad 14. producitur, quintum ad 17, sextum ad 20. neque vero horum quicquam integris diebus exacte numerari potest.

Qui ex morbo evasuri sunt facile spirant, dolore vacant, noctu dormiunt, aliaque securissima signa habent. At perituri difficultate spirandi vexantur, delirant, vigilant, cæteraque pessima signa habent.

Ex Capitis dolore.

Puerperis à partu crises contingunt.

Capitis dolores vehementes & pertinaces cum febre conjuncti, si (funestum) aliquod signum accesserit, valde perniciosi existunt. Si vero absque ejusmodi signis, 20. diem dolor excesserit, & febris detineat, narium profluvium, aut imis in partibus abscessum fore suspicionem adfert. Verum dolore adhuc recenti, æque profluvium sanguinis aut suppuratum sperari potest, tum alias, tum si dolor circa tempora & frontem affuerit. At sanguinis eruptio magis expectanda venit

in

in his, qui nondum 35. annum attigerunt, in fenioribus fuppuratio.

Auris dolor acutus, cum febre continua & vehementi, formidabilis, periculum enim delirii & mortis ægro adfert: moriuntur autem ex hoc morbo juniores quidem homines 7. die aut etiam citius, feniores vero multo tardius. Nam & febres & deliria minus iis fuboriuntur, aurefque eam ob caufam fuppuratio præoccupat. Sed in his ætatibus fuccedentes morbi reverfiones plurimos interficiunt. Juniores vero priufquam auris fuppuret, intereunt. Si vero pus album ex aure manarit, tum juveni falutis fpes affulget, fi aliud quoddam ei bonum fignum fupervenerit.

Ex Auris dolore Coac. 189.

Fauces exulceratæ cum febre grave aliquid portendunt, at fi aliud aliquod fignum adfuerit ex his, quæ antea prava effe cenfuimus, ægrum in periculo verfari denunciandum eft.

Ex Faucibus.

Angina graviffima quidem eft & celerrime interimit, quæ neque in faucibus, neque in cervice quicquam confpicuum facit, plurimum vero dolorem exhibet & difficultatem fpirandi, quæ erecta cervice obitur, inducit; hæc enim eodem etiam die, & 2. & 3. & 4. ftrangulat. Quæ vero ceteræ (anginæ) parem doloris vim adferunt, fed tamen intumefcunt, & fauces rubore fuffundunt, perniciofæ quidem valde funt, fed diuturniores iis quas jam de-

Ex Angina. Coac. 363. 364. 365.

descripsimus, si ingens rubor fuerit. At quibuscunque una fauces & cervix insigniter rubent, hujusmodi sunt diuturniores. Maximeque nonnulli ex iis evadunt, si cervicem & pectus rubor detineat, neque ad interna erysipelas revertatur. Quod si neque diebus criticis dispareat erysipelas, neque tuberculum ad externas partes prorumpat, nec pus expectorarit; facileque ac sine dolore habere videatur, mortem indicat, aut ruboris reversionem; ac securius est tumorem & ruborem ad externa converti. Quod si ad pulmonem se vertat, dementiam excitat, & ex his nonnulli suppurati plerumque evadunt.

Ex febribus.

Quibus febres cessant, neque apparentibus solutionis signis, neque diebus judicatoriis, iis recidiva expectanda est. In longa febre, salutariter tamen affecto ægro, si neque ob inflammationem aliquam, nec ob ullam aliam evidentem occasionem dolor detinet, in hoc abscessus cum tumore aut dolore ad articulum aliquem expectandus, maximeque in inferioribus locis. Hujusmodi abscessus magis contingere solent iis, qui 30. annum non attigerunt, minime senioribus.

Si quis in febre non lethali dixerit sibi caput dolere, aut oculorum aciem caligine quadam perstringi, & stomachi dolor accesserit, tum vomitio biliosa aderit; ex iis autem, quibus ineunte morbo caput dolere cepit, 4to morbi die magis premun-

muntur, quam 5to; 7mo autem remissionem consequuntur. At quibus 3. die dolet caput, hi maxime vexantur die 5to. 9. vero aut 11. liberantur. Quicunque vero 5tum diem morbi agentes laborare ceperint, 14. die morbus judicabitur.

At vero quibus in febre caput dolet, & suffusionis caliginosæ loco hebescunt oculi, aut etiam ignes micant ex oculis: & cardialgiæ loco, dextra aut sinistra hypochondriorum parte, distentio quædam percipitur doloris & inflammationis expers, his narium profluvium vomitionis loco, jam jam adfuturum spes est. Sed juvenibus potius illud expectandum est. Iis vero qui 30. annum attingunt & senioribus minus, sed in his vomitiones expectandæ.

Puerulis convulsiones incidunt, si febris acuta fuerit, nec alvus feratur, & somni sunt expertes, & terreantur, & ejularint, tum etiam si colorem mutent, ac pallido vel livido vel etiam rubro suffundantur. Hæ (convulsiones) facile incidunt puerulis nuper natis ad 7 ætatis annum; at grandiores pueri & viri non adeo per febres convulsionibus prehenduntur, nisi vehementissimum & pessimum quoddam signum ex his, quæ in phrenitide fieri solent, affuerit. In Lybia, Delo, & Scythia præscripta signa vera comperiuntur.

DE HUMORIBUS.

περὶ χυμῶν.

Pepaſmi tempore fiunt, & vel foras vel intro, aut alio fluunt quo decet.

Quæ ſocia ſunt atque vicina primum & maxime vitiantur.

Aphor. 21. 23. *Sect.* 1. Quæ ducenda ſunt, quo maxime vergunt, eo per loca convenientia ducere oportet. Quæ prodeunt copia minime ſunt æſtimanda, ſed quamdiu prodeant, qualia oportet, & æger facile ferat.

Si quæ pars ante morbum laborarit, ibi morbi ſedes erit, velut iis contigit, qui in Perintho tuſſi & angina laborarunt.

Humores, quibus anni temporibus efflorefcunt, noſſe oportet, & quales in ſingulis morbos efficiant, & quaſnam in unoquoque morbo affectiones pariant.

Mutationes ex quibus ad quænam fiant conſiderandæ.

Ut ſe habet Terra arboribus, ita animantibus venter, alit, calefacit & refrigerat: Refrigerat quidem dum vacuatur, calefacit vero cum impletur. Non ſecus ac ſtercorata Terra hieme calida eſt, ita etiam ventriculus.

Pro anni temporis varietate, ſimiles aut diſſimiles erunt morbi, qui hoc tempore oriuntur.

Aphor. 6. *Sect.* 3. Ubi æſtas veri ſimilis extiterit, ſudores in febribus, eæque faciles, neque peracutæ erunt, neque linguas vehementer aridas habebunt. Cum

Cum vero ver hibernum fuerit, & extremæ hiemis frigora ſenſerit, hiberni etiam morbi fient, & tuſſes & pulmonum inflammationes & anginæ. Anni etiam tempora morborum reverſiones plerumque afferre ſolent, ſicut & ejuſmodi morbos facere.

Auſtri auditus gravitatem afferunt, oculis caliginem offundunt, capitis gravitatem inducunt, membrorum torporem ac languorem faciunt. Cum hic invaluerit, ejuſmodi in morbis contingunt, ulcera madentia, os præſertim, pudendum, aliaſque partes occupant. *Aphor. 5. Sect. 3.*

Quod ſi Aquilonia fuerit tempeſtas, tuſſes fiunt, faucium aſperitates, alvi duriores, urinæ difficultates, horrores, laterum & pectoris dolores. Hac prævalente, ejuſmodi morbi maxime expectandi ſunt. *Aphor. 5. Sect. 3.*

Æſtas bilem gignit, ver ſanguinem, & alia tempora, ut ſingulorum fert natura.

Mutationes potiſſimum morbos pariunt, & in anni temporibus magnæ mutationes. *Aphor. 1. Sect. 3.*

Naturarum aliæ ad æſtatem, aliæ ad hiemem, bene aut male ſe habent, morbi alii ad alia anni tempora bene vel male ſe habent; ætates quoque ad tempora & regiones, & victus genera & morborum conſtitutiones. *Aphor. 2. Sect. 3. Aphor 3. Sect. 3.*

Regiones ad anni tempora male affectæ cujus temporis ſimilitudinem habent, ejuſmodi morbos pariunt. *V.g.* inæqua- *Aphor. 4. Sect. 3.*

lis calor & frigus, ſi eodem die contigerint, autumnales morbos in regione creabunt; & in reliquis anni temporibus eadem ratio ſervabitur.

Lib 6. Epid. Sect. 3. Aph. 28.

Qui Sanguinem per ora venarum, quæ in Ano ſunt, profundere ſolent, ii neque pleuritide, neque pulmonis inflammatione, neque Phagedæna, neque furunculis, neque terminthis corripiuntur, ac forte ne lepra quidem, fortaſſis vero neque vitiliginibus. Intempeſtive autem curati multi, non ita multo poſt hujuſmodi morbis correpti ſunt, & pernicioſe idcirco habuerunt. Quod in reliquis abſceſſibus contingit, veluti fiſtulis, quæ aliorum medela ſunt.

Lib. 6. Epid. Sect. 3. Aph. 31.

Impedimento eſt (Sanguinis miſſioni) iis, qui cruenta exſpuunt, anni tempus, pleuritis, & bilis.

Quibus ſub judicationis tempus, juxta aures exorta tubercula minime ſuppurarint, iis ſubſidentibus, morbi reverſionem fieri contingit.

Lib. 6. Epid. Sect. 3. Aph. 28.

Quæ ſedare ſolent, cum poſtea apparent, ea ſi prius fiant, liberant.

DE CRISIBUS.

περὶ κρισιῶν

SI ſuborto ſudore morbus ceſſet, & urina fulva cum ſedimento albo conſpiciatur, iis eodem die febris revertitur, quæ 5to die ſine periculo judicatur.

Qui-

Quibus in febre minime lethali, capitis dolor est, aliaque signa circumsistunt, in his bilis superat. Qui primis diebus dolore vexati, 4to & 5to die magis urgentur, 7mo die febre liberantur.

Febribus ardentibus si post 7um diem morbus regius succedat, sudoris indicium est.

Judicationem faciunt copiosa mictio, sudor, vomitus, alvi dejectiones, & Sanguinis ex naribus fluxio, mensium item fluxus.

Febre ardente finiente, si morbus regius succedat, non solet amplius sudare, neque alibi usquam abscessum facere, sed sanus evadit.

Tertiana ut plurimum 7. circuitibus judicatur. *Aph. 59. Sect. 4.*

Quibus in molestis febribus, 7. 9. aut 14. die icterus oritur, bonum est, nisi dextra præcordia obduruerint, sin minus, res in dubium venit. *Aph 64. Sect. 4. Coac. 121.*

Acuti morbi intra dies 14. fere judicantur. *Aphor. 36. Sect. 4.*

Sudores febricitanti si contingant 3, 5, 7, 9, 11, 14, 21, & 30 die, hujusmodi sudores morbos judicant, qui vero non sic contingunt, labores portendunt.

Urinarum concoctiones paulatim maturescentes, si diebus judicatoriis concoctæ fuerint, morbum solvunt.

Urinas cum ulceribus conferre oportet. Ulcera namque si repurgando pus album

rejiciant, celerem curationem denunciant, ſed ſi ad ſanioſos humores convertantur, maligna evadunt.

In febribus ſi urina mutationes habeat, temporis longitudinem indicat, ægrumque tam ad deteriora, tum in alteram partem neceſſario commutari.

Si urinæ primis minime ſimiles, ſed ex craſſis tenues evadant, & omnino tenues, eæ difficilem & minime certam judicationem faciunt.

Aph. 39. *Sect.* 4. *Aph.* 40. *Sect.* 4.

Quacunque corporis parte calor aut frigus ineſt, ibi morbus eſt; eique celeres in toto corpore mutationes contingunt. Quod ſi corpus perfrigeſcat, aut rurſus incaleſcat, colorque ſubinde mutetur, iſta morbi longitudinem portendunt.

Si febricitanti ſudor ſuccedat, neque febris deſinat, malo eſt, producitur enim morbus, & humiditatem ſignificat. Sano ſudor copioſus immodice contingens morbum portendit, æſtate quidem minorem, frigore vero majorem.

Quibus in alvi dejectione bilis atræ quid ſubeſt, ſi copioſius, major eſt morbus, ſi parcius, minor.

In febribus ardentibus, ſi morbus regius & ſingultus 5to die contingat, lethalis eſt. Morborum reverſionibus tentantur, quibus in febricitatis vehementes vigiliæ, aut turbulenti ſomni adveniunt, aut corporis robur ſolvitur, aut ſingulorum membrorum dolores adſunt, & quibus

bus febres non accedentibus ſolutionis ſignis, neque diebus judicatoriis quieſcunt.

Si judicatione facta, urina rubra ſubſidentiam rubram continens reddita fuerit, his febris reverſio eodem die contingit, ex eaque pauci ſervantur.

Quibus judicationis tempore exorta ad aures tubercula non ſuppurantur, his ſolutis morbi reverſio pro recidivarum ratione, ſimili circuitu contingit.

Atra bile vexatis & phrenitide detentis, Sanguinis per venas ani profluvium bonum eſt.

Qui inter loquendum hæſitant ac balbutiunt, ut nec labris moderari queant, ſi hæc ceſſent, purulenti evadunt.

Vehementem in locis inferioribus dolorem ſurditas ſolvit, aut copioſus ex naribus Sanguis profluens.

Inſania magnum morbum conſuetudine jam familiarem ſolvit.

Quibus in febribus ardentibus coxendicum dolor eſt, oculorum perverſio, aut cæcitas, aut teſtium tumores, aut mammarum elevatio, hæc febrem ſolvunt, aut etiam Sanguinis ex naribus profluvium.

Tremores in febribus delirium ſolvit.

Febri rigor ſuccedens febrem ſolvit, & ſudorem evocare ſolet.

Quibus in febribus aures obſurduerint, his niſi febris ſolvatur, furorem contingere neceſſe eſt. Solvit autem Sanguis ex naribus effluens, aut alvus bilioſa effun- *Aphor. 60. Sect. 4.*

 dens,

dens, aut dyſenteria, aut coxendicum, aut genuum dolor ſuccedens.

Quibus dolores derepente oriuntur, præcordia ſurſum attolluntur, ſi dolores vehementes ad notham coſtam contingant, his venæ ſectio & deorſum purgatio ſolutionem adfert.

In aqua intercute detentis, ſi aquoſus humor per venas in alvum aut veſicam effluat, ſolutio contingit.

Si leucophlegmatia detento vehemens alvi profluvium ſuccedat, ſolutio contingit.

Qui alvi profluvio diutius cum tuſſi detinentur, non liberantur, niſi dolores vehementes ad pedes contigerint.

Capite dolore vehementer affecto, ſi pus per aures aut nares effluxerit, morbum ſolvit.

Quibus per ſanitatem derepente capitis dolores obveniunt, confeſtimque vox deficit ac ſtertunt, intra dies 7. pereunt, niſi febris prehenderit.

Aphor. 17. *Sect.* 6. Lippitudine laboranti, alvi profluvio detineri bonum.

Aphor. 57. *Sect.* 4. Convulſione aut corporis diſtentione vexato, ſi febris ſuperveniat, morbum ſolvit. Si febre detentum convulſio prehendat, febris eodem die, aut poſtero, aut 3. deſinit.

DE DIEBUS CRITICIS.

περὶ κρισιμῶν.

Artis magnam partem esse duco, posse quæ recte scripta sunt speculari. Qui enim hæc noverit, iisque utitur, is mihi in arte non multum falli videtur. Unamquamque sane tempestatem anni & morborum conditionem exacte addiscere oportet, & quisnam morbus bonus, quis periculo conjunctus, aut in temporis conditione, aut in morbo, quinam morbus longus sit & lethalis, longus quinam salutaris, acutus quinam lethalis, vel salutaris. Ex quibus tum criticorum dierum series contemplanda est, tum etiam prædicendi facultas suppetit. Præterea ex his, quibus, & quando, & quamnam victus rationem præscribere oporteat, cognoscere licet.

PRÆDICTORUM LIBER PRIMUS.

Προῤῥητικὸν α.

6. Excreatio frequens & irrita, siquidem aliud quoddam signum affuerit, phrenitidem portendit. *Coac.* 244.

8. Desipientiæ, quæ jam admodum fractis & debilitatis viribus succedunt, pessimæ sunt, non secus ac Thrasynonti.

13. Albicans dejectio in phreniticis mala est. His si rigor contingat pessimum. *Coac.* 91.

14. In furiosa & vehementi mentis emotione, *Coac.* 93.

tione, ſuccedentes tremores malignitatem denunciant.

Coac. 96. 16. Phrenitici parum bibunt, ex levibus ſtrepitibus facile irritantur ac percelluntur, tremuli ſunt.

18. In febre ardente, ſi tinnitus aurium, cum viſus hebitudine fiant, & ad nares accedat gravitatis ſenſus, furioſa mentis emotio indicatur.

Coac. 245. 23. Vocis defectiones cum ſingultu,

24. Et virium exolutione, peſſimæ.

44. Ab homine moderato ferox & audax reſponſum malum portendit.

38. Ubi alvus humeſcit, æger laſſitudine, capitis dolore, ſiti, vigiliis torquetur, obſcure loquitur, & admodum eſt impotens, in his caſibus vehementem mentis emotionem expectare oportet.

52. Quæ perniciem minantur, ea ſi abſque ulla ſignificatione alleviant, mortis periculum denunciant.

56. Ex Hypochondriorum doloribus, obortæ Febres malignæ ſunt.

58. Sudor in Febribus acutis multus & copioſus damno eſt.

65. Ex rigore perfrigerationes, quæ ad calorem non revocantur, malæ ſunt.

70. Dolor in pectore fixus cum torpore malum denunciat, hi ſi ſuborta febre exæſtuent, celeriter moriuntur.

Coac. 412. 97. Lateris dolor cum bilioſis ſputis præter rationem evaneſcens, ægros in vehementem & furioſam mentis emotionem agit.

106.

106. Lumborum & capitis ac oris ventriculi dolor, cum forti excreatione convulsionem suspectam facit.

108. Non nihil metuendus est cum crisi rigor.

110. In iis quibus rigores imminent, urina restitat, & in convulsoriis affectionibus. *Coac. 29*

PRÆDICTORUM LIBER SECUNDUS.

Προῤῥητικὸν β.

Antequam morbus consistat, secura non est prædictio.

Qui aqua inter cutem detentus est, & servari volet, cum robustis visceribus & contentis viribus esse convenit, simulque suapte natura facile concoquere, ac bene spirare, sine dolore esse, totumque corpus æqualiter calere, neque extremis partibus esse colliquefactum, præstat namque potius extrema tumefacta esse, optimum est nihil horum adesse. Verum tum mollia, tum gracilia extrema esse oportet, ventrem contactu mollem. At neque tussim neque sitim adesse convenit, neque linguam, cum alias, tum ne a somno quidem, inarescere. Cibos autem suaviter assumere, ac ubi abunde comederit, nihil affligi. Ventrem quoque medicamentis celeriter moveri, alias vero mollia & figurata excernere. Urinarum in transitu, pro *De Hydrope.*

pro inſtituta victus ratione & vinorum mutatione, mutationem ſentire. Defatigationem facile ſuſtinere, nec laſſitudinem ſentire. Si horum omnia vel plurima habeat, ſpes eſt ut evadat. In quo vero nihil horum ineſt, ſed contraria adſint, parum relictum eſt ſpei.

De Tabe. Quem tabes male habet, ſi probe levari volet, convenit ſputum facile tuſſi rejicere, eſſeque album & æquale, unius coloris, & ſine pituita. Quod à capite defluit ad nares, vertatur, neque febris prehendat, ut nec cibos impediat, neque ſitim faciat. Alvus autem quotidie dejiciat, & quod ſecedit durum eſto, & iis quæ aſſumuntur conveniens. Hominem quam minime tenuem eſſe convenit. Pectus vero laudandum quadratum & hiſpidum, cujuſque cartilago exigua & admodum carnoſa eſt. In quo namque hæc omnia inerunt, is maxime ſuperſtes futurus eſt. At qui nihil horum habuerit, exitio maxime eſt affinis.

Minime evadunt tum virgines, tum mulieres, quibus ex menſtruorum ſuppreſſione tabes contingit. Quod ſi ex his aliqua ſupereſſe volet, cum multa laudabilia ſigna accedere, tum vero menſes luculenter & manifeſte comparere oportet. Alioqui nihil ſpei relictum eſt.

Ex Sanguinis eruptione maxime ſuperſunt, quibus in dorſo & pectore dolores ad-

adſunt melancholici, & ex Sanguinis eruptione dolore quodammodo levantur.

Inter Podagricos qui in ſenectute tophos aut callos in articulis induratos habent, aut laborioſe vitam tolerant, cum alvo ſicca, humana arte hi ſanari nequeunt. His ſuccedentes dyſenteriæ optime medentur, quin & quæcunque aliæ colliquationes infernæ eos valde juvant: Juvenis vero, cui nec dum circa articulos calli induruerunt, cuique victus ratio curæ eſt, ad laborem eſt impiger, alvumque habet vitæ inſtituto probe reſpondentem, is ſane prudentem nactus medicum ſanus evadet.

Prægnantes ipſæ plerumque ad partum ſuperſunt, fœtumque conſervant, etiamſi per multos menſes Sanguis & ſtrigmenta per alvum ſecedant.

Mulieres parvæ grandioribus ad conceptum præſtant, tenues craſſis, candidæ rubris, nigræ liventibus: Præſtant item quibus venæ extant, iis quibus minime apparent.

Locus conceptui idoneus, quem uterum nominamus, ſanus eſſe, & ſiccus & mollis debet, ac neque contractus, neque proclivis, neque ore diſtorto, aut compreſſo, aut diducto. Etenim quidquid horum contigerit, conceptum fieri impedit.

Ubi ulcus in utero ſanatum eſt, locus iſte lævior ac durior neceſſario efficitur, & minus conceptui idoneus. Qui

Qui diu pallidi faciem habent tumidam, eos certum eſt aut capitis, aut viſcerum dolore laborare, aut ſedem internam quodammodo male affectam eſſe.

Quibus lienes magni, iis gingivæ vitiantur, & os graveolet: quibus autem lienes magni ſunt, neque ſanguinis eruptiones contingunt, neque os graveolet, in tibiis ii mala ulcera habent, & nigras cicatrices.

Humerorum dolores qui ad manus tendunt, torporeſque & dolores exhibent, bilis atræ vomitione ſanantur.

COACÆ PRÆNOTIONES.

Κῶακαι πρόγνωσεις.

TITULUS PRIMUS:

De Febribus.

1. Qui ex rigore perfrigent & una dolore tum capitis, tum cervicis impliciti, mox voce capti, parvo ſudore madent; ut ſe collegerint, moriuntur.

4. Ex frigore cum adeſt metus & mœror præter occaſionem, convulſione finis fit. (Niſi hæmorrhoidibus, varicibus, aut etiam menſtruali profluvio, convulſionis cauſa tollatur.)

Prorrh.51 5. Ex frigore peſtifera eſt urinæ ſuppreſſio, (ante rigorem præclare apparet iſchuria, & in bonis habetur, ſed non è converſo; non enim ſigna critica & cauſæ criticæ retro commeant ad ſignificandum.)

6. In

6. In rigore familiares non agnoſcere, malum, oblivio item mala. *Prorrh.64.*

7. Poſteriorum partium frigus eſt convulſificum. *Prorrh.67.*

10. Qui crebro & tenuiter exudant (ἐφιδ. ἔνλες) ac ſubinde rigent, ii pernicioſe habent, ac tandem ſub mortem ſuppurati, & alvum turbatum habere deprehenduntur.

8. Crebri ex lumbis vel dorſo horrores, cum cita caloris viciſſitudine, calamitoſi, nam acerbiſſima urinæ ſuppreſſio denunciatur: Atque his exudare peſtiferum. (Ex eo quod deductum alimentum elabatur; ſignum enim eſt Empyematis cum ſumma virium infirmitate conjuncti.) *Prorrh.75.*

15. Rigores multi cum torpore malignum denunciant. (Ob ſummam humorum inæqualitatem, quæ valde exitiales morbos parit.)

16. Rigores qui in 6tum diem incidunt, difficile judicium adferunt.

(Permagni intereſt quo die, quave periodo, quid fiat in ægris, atque appareat. Ut enim quæ fiunt omnia, quæque apparent diebus criticis, firmiora ſunt, quam quæ in alia incidunt morbi tempora: Sic ea quæ ſpeciem boni præ ſe ferunt, debent haberi ſuſpecta, ſi loco non fiant. Quemadmodum & ea quæ mala eſſe putantur, mirificos adferunt ſanitatis fructus, ſi ante ſignificata criſeos lege veniant, aut illis diebus quibus certamen naturæ & morbi eſt in procinctu.) *Duretus.*

17.

17. Dolores horriferi cum ſuſpirioſo anhelitu, ſigna ſunt tabis.

Prorrh. 101. 20. Qui ſubinde rigore prehenduntur, & ſub noctem aliquando gravius habent, pervigiles, in ſomnis nugantes ac delirantes, interdum ſeſe lotio perfundentes, in convulſionem ii tendunt.

21. Qui crebro cientur in acutis rigores peſtiferi. (Quod ſint κρίσιμα μὴ κρίνοντα. Indicant aut interni viſceris ſuppurationem, aut fruſtra tentatam criſim, aut denique nativum calorem extingui.)

23. Rigor cum poſteriorum partium diſtentione mortem adfert.

Prorrh. 149. 24. Si cui, cum perhorruerit, atque ſudarit critice, rurſus poſtridie horror ſine cauſa ingruerit, ac tum à pepaſmo ſomni ſit expers, huic eventuram arbitror hæmorrhagiam.

Duretus. (Huc ſpectat hæc difficillima prognoſis, ut intelligamus, non raro varias eſſe morborum criſes, quæ ad ſalutem varie ſuſcipiuntur, pro vario humoris motu, naturæ impulſu, & partium obſeſſarum conditione: Quæ omnes ſæpe numero denunciantur una eademque concuſſione, cujuſmodi in rigore cernitur. Eſt conſentaneum, ut ſua cujuſque foci ſit propria evacuatio, capitis per hœmorrhagiam, venarum per liberalem ſudorem, uteri per menſtruale profluvium, omnis ſpes Medici, & cœptæ curationis fiducia, in ſola evacuatione ſemper ſtetit.)

25. Quæ

25. Quæ cum rigore ſiſtuntur urinæ, ſunt pravæ & convulſificæ, idque cum alias, tum ſi cui jam ſoporato ſiſtantur, ac tum præterea parotidas fore ſperabile. *Prorrh.* 155.

27. Quæ ex rigore incidunt aphoniæ, tremore ſolvuntur; ſed & ſupervenientes crebro rigores, ſuccedentes tremores judicant.

28. Qui ex rigore virium exolutiones & capitis dolores ſentiunt, pleni ſunt periculi: Cruenta his urina prava.

30. Quibus rigor, urina ſubſiſtit. 110.

31. Ex hypochondriorum dolore obortæ febres malignæ ſunt: In his ſopor profundus ac altus peſſimus. 56.

32. Qui in febre non intermittente tenuiter & crebro exudant, cum hypochondrii tenſione, ii ut plurimum maligne habent. Atque in his dolores ad acromium ac jugulum affixi pravi ſunt.

(Ex ſudatiuncula, nulla criſis bona ſperabilis; quia nihil paucum criticum. Eſt autem ſudatiuncula capitis & cervicis, aut ſudor exiguus, quo fit ſubroſcidum totum corpus: Unde vel oppreſſio partium, vel ſumma infirmitas ſignificatur, per quam exudat ſuccus alibilis, qui aſſimilatione privatur.) *Duretus.*

34. In febre (ἀναυδίαι) defectiones ſermonis malum.

36. Si quis cum febre laborioſa perhorruerit, nonnihil critice exudarit, indeque ardenter febricitarit, malum, idque

 cum

cum alias, tum ſi in hoc negotio Sanguis ſtillarit.

40. Qui ex rigoribus, parvis ſudoribus refrigeſcunt, malum.

42. Qui exiguo ſudore madent cum febre, in metu ſunt mortis.

43. Quibus cum bilioſa dejectione premitur morſu pectus (*i. e.* orificium ventriculi) amareſcitque os, malum.

44. Si quis in laborioſa febre ſingultiat, vel catoche detineatur, morbo laborat peſſimo.

47. Si quis ea faciat, quorum ſit inſolens, ut ſi appellat animum ad inſueta, aut contra, graviſſimum habet malum, ac tum delirium adeſt.

*Prorrh.*52. 48. Quæ cum pravis ſignis miteſcunt, & quæ cum bonis non remittunt, moleſta ſunt & difficilia.

Duret. (Quemadmodum non minus ſua debet habere bona ſuſpecta, qui repente factus eſt coloratior & ſpecioſior; quam mala vereri, qui contra conſuetudinem multum emacruit, & colorem decoremque amiſit: Ita nemo eſt omnium, qui de ſeipſo poſſit videri ſecurus, ſi ante vigil, nunc ſoporetur, ſi ante ſitibundus, nunc παραλόγως, ſuperſtite cauſa ſitifera, ſitis ſit expers. Pluris eſſe debet unum pravum ſignum morbi alicujus, aut partis obſeſſæ proprium, quam decem bona communia.

*Prorrh.*44. 45. 51. In homine moderato, ferox & audax reſponſio, & vox acuta, malum: Hy-

Hypochondria iis intro ſurſum trahuntur.

52. Qui ex ſudoribus perfrigerantur, ac celeriter recaleſcunt, male habere judicantur. *Prorrh. 66.*

54. Qui abs re nec ulla exhauſti ratione languent infirmi, mortifere laborant. 40.

55. Diuturna in febre nauſeabunda proritatio, ſcreatu finiens, malum portendit.

57. Perpuſillæ ſanguinis è naribus ſtillæ damno ſunt.

(Niſi hæmorrhagiæ liberalioris opinionem faciant, ut ſæpe faciunt, quando cum urinæ pepaſmo in 4tum diem incidunt, apparentque ad hæmorrhagiam 7mo die futuram: ſecus enim malignos vel multos humores naturæ dominatu regi non poſſe, aut infirmitatem ſummam ipſius naturæ denunciant. Sunt vero ſiniſtri judicii in qualitate bona Sanguinis, at mortiferæ in mala, qualis in Philiſco ſtillatim manavit.) *Duretus.*

58. Omnino malum denunciat, quæ in febre acuta immerito (παραλόγως, præter rationem) ſitis extincta eſt. *Prorrh. 57.*

59. Qui ad manus contactum reſiliunt, malo ſunt loco.

(In ægris iſtud diligenter eſt obſervandum: Aliquando enim ubi manus in carpum mittitur, quodammodo reſiliunt, & cum intremiſcentia revelli videntur, aut interdum ad pulſum aſſilire & leviter aſſurgere. Ἀναΐσσοντες πρὸς χεῖρα, dicuntur *Fœſius.*

quibus pulſus velut reſilit, aut quaſi tremebundus ſubſultat, & ad manum apparet exiguus tremor. Fit hoc nervis & fibris febris incendio exſiccatis, motrice facultate infirma, viriumque languore concurrente. Convulſionem ergo, delirium, aut phrenitidem prædicit, nec leviter ſuſpectum eſſe debet.)

Prorrh. 54. 65. In febribus vehementes mentis emotiones (ἐκστάσιες) cum ſilentio, in eo qui voce non eſt captus, perniciem minantur.

Aph. 22. *Sect.* 4. 68. Febrium initio, ſi atra bilis ſurſum aut deorſum prodeat, lethale eſt.

Duretus. (Excretionum quæ in vitio ſunt, quæque dominatu morbi ſuſcipiuntur & fiunt, nulla eſt omnino tam mortifera, quam bilis atræ. Eſt enim atra bilis peſſimum excrementum, quod feritate indomabili cæteris omnibus antecellit, triaque illa ſecum habet conjuncta, quæ vim naturæ adferunt, quæque illius præſidia maxime labefactant. Τὸ δριμὺ, τὸ διαβρωτικὸν, καὶ τὸ ὀξῶδες i. acre, erodens, acidum.)

72. Quibus jam morbo fractis, videndi vis audiendique perit, aut etiam labiorum, palpebrarum, vel narium perverſio cernitur, mors inſtat.

74. In febribus acriſiæ, diuturnitatis quidem ſunt cauſæ, non tamen funeſtæ.

78. Quibus poſtridie quam invaſit, exacerbatio febris eſt, male res eunt. At ſi perendie mitius, quarto iniquius exerceantur, graviſſimum habent malum.

80.

80. Febres ſi alio die quam judicatorio deſierint, recidivam metuere oportet.

83. Qui cum feroci perturbatione ſomno excuſſi, è poteſtate ſui exeunt, graviſſimum habent malum, & convulſificum: idque cum alias, tum ſi prorumpant ſudores.

(Ut rerum omnium, quæ naturæ ad perfruendum tributæ ſunt, nihil eſt melius, nihil amicius, nihil denique magis ſociale, quam illa quies, quæ dono Divum gratiſſima ſerpit: Ita nihil, æque peſtiferum quam moleſta vigilia: quemadmodum enim ſomnus ægrotum reficit, & recreat ſpiritum inſtauratione, ciborum coctione, & morbificorum humorum pepaſmo, unde phrenitis manſueſcit: Sic admirabile eſt quantum principiis trium facultatum labem adferat, quantum naturæ præſidia labefactet, quantiſque damnis ipſos ægrotos oneret, ſi quid vel in cauſis ſomniferis vel in ſomni ipſius neceſſitate peccetur.) *Duretus.*

90. Quæ in phrenitide memorantur inſomnia, bonum denunciant. (Non turbulenta & tumultuoſa, ſed placida & tranquilla.) *Prorrh. 5.*

97. In intenſa phrenitide, tremores lethales.

98. Quæ circa res neceſſarias verſantur deliria, peſſima, indeque ſi ingraveſcant, mortifera.

114. Quibus per febres aſſiduas puſtu-

læ toto corpore ſuboriuntur, mortiferum illud eſt; niſi purulento abſceſſu, qui hic potiſſimum ad aures erumpit, periculo defungantur.

115. In febre acuta exteriora perfrigerari, interiora vero ſic uri, ut etiam ſitim faciant, exitium portendit.

116. Febres continuæ tertio quoque die ingraveſcentes, ſupra modum periculoſæ.

127. Qui diuturno defuncti morbo, ex animi ſententia cibum capiunt, neque proficiunt, graviſſime relabuntur.

128. Si venæ temporum in febribus pulſent, & facies bene habita fuerit, abſque hypochondrii mollitie, diuturnus erit morbus, qui non ſine liberali ſanguinis è naribus profuſione, aut ſingultu, aut convulſione, aut coxendicum dolore deſinet.

129. Alvus in febre ardente affatim prorumpens, mortis periculum adfert.

133. Sanguinis ex naribus fluxus in febre ardente 4to die obveniens, malo eſt, niſi aliud quidpiam bene ceciderit. Quod ſi die 5to contingat, minus adfert periculi.

137. De febre ardente laborantibus dies 14, aut allevando, aut perimendo decernunt.

142. Si cui febricitanti rubor in facie luceat, unaque capitis dolor prægrandis, & venarum emicet pulſus, fere profluvium ſanguinis è naribus inde venit. Quibus autem faſtidia ſtomachi, cordis morſus, &

& crebræ ſalivæ, in procinctu vomitio eſt: Quibus autem ructus adſunt, flatus ventris, ſonitus cum inflatione, iis alvus exturbatur.

(Magna expectatio eſt hæmorrhagiæ criticæ in morbis acutis, quam ſi neque Medicus prævidere, neque prævifam, cum in propinquo eſt, velut digito indicare poteſt, vix videtur ſummam vituperationem poſſe vitare.) *Duretus.*

144. Quibus autem ſæpius recidivæ contingunt, ii ſextum menſem ſuperaverint, in tabem coxariam fere incidunt.

149. Febricitare incipientibus ſanguinis è naribus ſtillicidia cum ſternutatione accedentia, ſiquidem urina 4to die hypoſtaſim habeat albam, vacationem morbi 7mo fore oſtendunt.

156. Quæ in febrem cadit convulſio, ſi eodem die quieſcat, bene eſt.

TITULUS SECUNDUS.

DE CEPHALALGIA.

161. Qui capitis doloribus & aurium tinnitibus, citra febrem, aut tenebricoſa vertigine, & vocis tarditate, manuumque ſtupore tentantur, in iis aut apoplexiam aut epilepſiam, vel etiam lethargum ſperare convenit.

169. In cephalalgia æruginoſi vomitus cum ſurditate & ſomni vacuitate, inſaniam brevi denunciant. *Prorrh.* 10.

 170.

Prorrh. 152. 170. Quibus capitis & cervicis dolor, ac totius corporis infirmitas quædam cum tremore adeſt, ab his hæmorrhagia liberat.

172. Cephalalgiam tollit pus è naribus effluens, aut ſputa craſſa & inodora: Liberat quoque & ulcerum eruptio, nonnunquam & ſomnus, & alvi fluxus.

174. Cephalalgia veternoſa cum gravitate fere convulſifica eſt.

Prorrh. 95. 176. Cephalalgici ſurdaſtri, qui manibus contremiſcunt, cervice dolent, nigra & aſpera meiunt, ac nigra quoque vomunt, plane ſunt deſperati.

177. Quibus cum ſudore caput dolet, alvo ſuppreſſa, convulſione tentantur.

TITULUS TERTIUS.

DE CARO ET COMATE.

182. Comate, laſſitudine, ac ſurditate tentatos, alvus erumpens, & ad criſim rubra demittens, juvat.

183. Comatoſi, faſtidioſi, unaque dolenter hypochondriaci, ſæpe & parum vomentes, aurium abſceſſus habent.

187. Cerebro corrupto, alii quidem tertio die, alii autem 7mo vitam finiunt, quibus elapſis periculo defunguntur; ſin autem inciſione facta, os diſſociatum cernitur, ſine dubio moriuntur.

188. Cephalalgicis ex calvariæ poſticæ fractu-

fractura; si crassior è nare sanguis rivulose prorumpat, grave malum denunciat.

(Ictus illatus non minus ossi crassissimo calamitosus est, quam mitior ictus temporibus atque fronti. Accedit, quod sanguis niger proruptus, & sphacelismi metum adfert, & cerebro cruorem & vivacitatis extinctionem inducit.) *Duretus.*

TITULUS QUARTUS.

DE AURIUM AFFECTIBUS.

189. Aurium dolor, intensus cum febre acuta, cumque sinistro quopiam signo, juvenes quidem 7mo die, aut etiam celerius, cum delirio interimit: Nisi liberale sit expuratum ex aure, aut ex naribus hæmorrhagia, aut aliud quoddam laudabile signum extiterit. Seniores autem & serius & rarius tollit; nam in his aures ante suppurant, & delirium minus infestat, sed tamen plerisque horum morbus revertit, & sic moriuntur.

190. In acutis & turbulentis (*i. e.* cum delirio) morbis obveniens surditas, malo est. Quin & in longis morbis malum portendit: Ac in his ad coxendices labores convehit. *Prorrh.* 129.

191. In febre surditas alvum sistit.

(Hujus surditatis causa in meatus auditorii oppilatione consistit, superioris vero in exolutione partis illius cerebri, unde vis audiendi manat. Propptereaque *Duretus.*

ut illa per ſe inſanabilis eſt, ita morbi acuti turbulentique conſectaria deſperationem ſalutis oſtendit.)

193. In acutis morbis murmur edentes ac tinnientes aures, mortem prænunciant.

Duretus. (Quod nec judicatorii ſint nec judicantes, & nobiliſſimæ partis exolutio oſtenditur ab exolventis cauſæ perennitate.)

Prorrh. 18. 194. In calidis febribus ſonori aurium flatus cum viſus hebetudine & narium gravitate, ſanguine non prorumpente, è poteſtate mentis abducunt.

Prorrh. 147. 195. Quibus aures obſurduerint, cum capitis gravitate, hypochondrii tenſione, & ſplendoris offenſione, ſanguis è naribus prorumpit.

197. Egregie ſurdi, dum aliquid apprehendunt tremuli, lingua etiam capti & exoluti (νωθροὶ) graviſſimum habent malum.

TITULUS QUINTUS.

DE PAROTIDIBUS.

199. Quæ cum dolore aſſurgunt ad aures (parotides) perniciem minantur.

200. In febribus ex prægreſſo dolore (ſecundum Duretum exacto jam morbo) rubores ad aures ſubnaſcentes (parotides Dureto) ſigna ſunt eryſipelatis in facie naſcituri, quin & convulſiones cum aphonia & exolutione, ad hæc conſequi par eſt. (Mor-

(Morborum naturam & causas tenere, *Duretus.*
est hoc sane aliquid, vel potius multum;
at successiones morborum quo se illi vertant, veluti è speculo prævidere, profecto est artificis fulgore suo urentis, artesque infra se positas prægravantis.)

202. Parotides pravæ sunt Paraplecticis.

203. Parotides (in acutis) suppurati expertes, funestæ, sed forsan his alvi feruntur.

204. Parotides emolliunt tussiculæ cum *Prorrh.* ptyalismo orsæ. 167.

205. In parotidibus urinæ cito & paulisper mitificatæ, (*i. e.* modo pepasmi participes, modo expertes) pestiferæ; & quæ hujusmodi est refrigeratio, pessima. 153.

(Quia vicissitudo est magisterii inter *Duretus.* naturam & morbum, qui ut vires acquirit eundo, sic naturæ fatiscentis præsidia labefactat.)

206. In diuturnis (Dureto acutis) morbis suppurati ad aures tumores, nisi pus admodum album, ac sine odore reddant, interimunt, potissimum vero mulieres.

(Erit profecto catholicum hoc theorema *Duretus.* quod unde salus vitæ sperabilis, inde salutis desperatio esse debet, si id merito naturæ non fiat.)

207. Inter acutos parotides potissimum in causis assurgunt, ac tum si febrem lege critica non expellant, nec ipsa coquantur, nec sanguis fundatur è naribus, nec vero urinæ crassam excipiant hypostasim,

mo-

moriuntur: Sed abſceſſus ejuſmodi non raro ante reſidunt. (Ἀσήμως ſcilicet καὶ ἀκρίτως.

Prorrh. 141. 208. Si ad ſurditatem atque torporem ſubtiliſſum acceſſerit narium, aliquid ſiniſtri præ ſe fert.

159. 209. Ex ſurditate tubercula ad aures exoriri conſentaneum eſt.

210. Surditatem ex febribus natam ſolvit profluvium ſanguinis è naribus, alvique commotio.

TITULUS SEXTUS.

DE FACIE.

Lib. de Diebus criticis. 211. Facies è tumeſcente reſidens, vox item blandior & mollior, tum Spiritus rarior atque facilior, remiſſionem poſtridianam fore denunciant.

Progn. 212. Facies cadaveroſa mortifera. Sed ea minus tamen quæ ob vigilias, inediam, aut ventris ſolutionem ejuſmodi eſt. Atque talis corruptio his de cauſis orta, uno die finitur.

Prorrh. 49. 213. Egregie colorata facies & tetrica (vultuoſa) in morbo acuto, peſtifera. Inſuper frons contracta phrenitidem denunciat.

214. Bene colorata facies cum ſudoribus diffluentibus, abſque febre, fæces vetuſtas ſubſiſtere, aut irregularem diætam teſtantur.

TI-

TITULUS SEPTIMUS.

DE OCULORUM AFFECTIBUS.

219. In febre ortus oculorum rubor, diuturnam ventris afflictionem denunciat.

220. Erumpentes circa oculos eminentiæ, dum refectioni opera datur (ſeu ex morbo ægri recreantur) alvum prorupturam oſtendunt.

222. Lippitudine affecto ſuborta febris ſolutionem affert, ſin minus cæcitatis, aut mortis, aut utriuſque periculum eſt.

223. Quibus cum lippitudine capitis dolor accedit, & longo tempore perſeverat, cæcitatis metus impendet.

224. Lippitudine laborantem ſponte alvus profluens juvat.

226. Oculorum hebetudo (ἀμαύρωσις) *Prorrh.* 113. cum animi defectione citam convulſionem denunciat. (Spiritu animali diſſipato & nervorum principio læſo.)

TITULUS OCTAVUS.

DE LINGUA, ET RELIQUIS ORIS PARTIBUS.

229. Lingua circa initia quidem rigidiuſcula, in eodem vero colore perſeverans, procedente vero tempore, ubi exaſperatur, liveſcit, & fit hiulca, ſeu finditur, mortifera: At vero quæ multum nigre-

nigrescit, intra 14. diem crisim (sinistri judicii) fore ostendit. Calamitosissima est nigra & ex virore pallescens.

Lib. de diebus criticis.

230. Lingua ad medianam lineam velut alba saliva obducta, febris remissionem indicat, idque eodem die, si quod superinducitur, crassum est: Sin autem tenuius, postridie, quod si adhuc tenuius, perendie: eadem plane ostendunt, quæ sunt ejusmodi in extima lingua, sed non ita certo.

231. Lingua tremula cum narium rubore, & liquida alvo, si nulla de pulmonibus significatio sit, grave malum denunciat, citasque purgationes perniciosas indicat.

Duretus.

(Ut lingua omnis contra naturam tremula est multum terrifica, sic eadem facit, ut Medicus toto corpore perhorrescat, quando ipsa contremiscit cum conditionibus in hac prognosi contentis.)

234.

235. Linguæ asperæ multumque siccæ, phreniticæ. Pestiferum est dentes exarescere.

236. Dentis sphacelismus abscessum ad gingivas enatum solvit.

TITULUS NONUS.

DE VOCE.

246. 85. Deliria paulisper ferocia, mox erunt immania.

247.

247. Quibus cum febre vox hæret, *Prorrh.91.* poſt acriſiam, tremuli moriuntur. (Et comatoſi.)

249. Qui ex dolore (*i. e.* acerbiſſima convulſione intercoſtalium muſculorum) voce ſunt capti, crudeliter moriuntur.

254. Si quis voce captus è poteſtate mentis exeat, morti eſt proximus.

255. Quæ à rigore incidunt aphoniæ, funeſtæ. Sunt hi nonnihil Cephalalgici.

TITULUS DECIMUS.

DE RESPIRATIONE.

260. Reſpiratio frequens & parva, inflammationem & laborem denunciat partium ſpirabilium, at vero magna & rara, dementiam aut convulſionem. Et frigidus quidem ſpiritus lethalis eſt. Lethalis eſt etiam æſtuoſus & fuliginoſus, minus tamen quam frigidus. Tum magnus foras efflatus, intro parvus, & contra, foras parvus, intro magnus, peſſimus eſt, & morti proximus. Quin etiam tarda, velox, obſcura duplex intro revocatio, qualis cernitur in iis qui ſuper inſpirant.

TITULUS UNDECIMUS.

DE CERVICE.

268. Faucium dolor prægrandis parotidas & convulſiones facit, item cervicis & dorſi acerbos dolores.

270. Cervicis & cubiti dolor eſt convulſificus. Id autem à facie (à capite) naſci ſolet.

Prorrh.73. 273. Cervicis dolor cum in febre omni terrificus, tum vero peſtiferus iis, qui ſunt in metu inſaniæ.

276. Fauces exulceratæ in febre, cum alio ſigno difficili, periculoſum.

277. In febribus ſtrangulari repente, nec deglutire poſſe, ſine tumore, malum.

TITULUS DUODECIMUS.

DE HYPOCHONDRIIS.

281. Tumores hypochondriorum recens obortos inflammationis expertes, & inde dolores natos, ſolvit borborygmus ſub hypochondrio fremens, maxime ſi aut ipſe per ſe ſecedat, aut cum urinis & dejectionibus; quin juvat is ipſe, ſi modo deſcendit.

283. Stomachi dolor, & pulſus hypochondriorum febre extincta, malum denunciant, idque cum alias, tum in ſudatiuncula.

284. Quæ cadunt in hypochondriacum dolorifica mala, cum alias prava ſunt, tum vero ſi faciunt profuſiores alvos; pejora autem quæ brevi naſcuntur; tum quæ aſſurgunt ex his parotides multum terrificæ, ut cætera expurata.

285. A cardialgia cum torminibus ventris feræ (lumbrici) prorumpunt.

286.

286. Dolorificum cordis malum (*i.e.* cardialgia cum ſincope cordis) ætate jam grandi, crebro revertens, repentinam mortem oſtendit.

291. In dolore hypochondriorum cum borborygmo, lumborum ſuperveniens dolor in febribus, alvos profuſiores facit, niſi flatus erumpat, aut copia urinæ feratur.

292. In diuturno hypochondrii meteoriſmo, & alvo graveolente, abſceſſus, qui ad aurem aſſurgit, necat. *Prorrh.* 158.

295. Hypochondriorum, cordis, hepatis, partiumque circumpoſitarum dolores excluſo ſanguine, (ſecundum Fœſium cruenta alvi dejectione) periculo defunguntur, non excluſo pereunt.

297. Hypochondriorum dolores in febre, ægro fari nequeunte, ſi abſque ſudore ſolvantur, malum indicant. His dolores ad *Iſchia* decumbunt.

301. A ſuppreſſione alvi meteoriſmus hypochondriorum, gravis, maxime vero iis, qui ab inveteratione tabeſcunt, & quibus alvi profuſe feruntur. 287.

304. Supra umbilicum labor ac lumborum dolor, qui remediis non cedit, in hydropem ſiccum deſinit. *Aph* 11. *Sect.* 4.

TITULUS DECIMUS TERTIUS.

DE DORSI ET LUMBORUM AFFECTIBUS.

306. Lumborum dolores ſanguinis profluvium excitant.

307. Quæ ex lumborum dolore cientur hæmorrhagiæ, largæ.

308. Quibus ex dolore lumborum anadrome fit ad caput, torpidæ manus, cardialgiæ, aurium flatus ſonori, hæmorrhagiæ largæ, tum alvi profuſe feruntur, ac mentes perturbatæ ut plurimum.

Duretus. (Sane lumborum excurſus caput replet, ex eaque repletione, ſymptomatum capitis omnium paraphoricorum, cataphoricorum, cephalalgicorum & catarrhoïcorum principia cauſæque ducuntur.)

309. Quæ ex dorſi dolore, principia morborum ducuntur, difficilia ſunt.

310. In dolore lumborum prægrandi, & larga dejectione, ab helleboro vomere ſpumantia multa, prodeſt.

311. Spinæ diſtortionem cum ſpirandi difficultate, ſanguinis fluxus liberat.

Prorrh.69. 314. Ex dolorifici lumborum mali aſcenſu, oculorum perverſio malum.

Duretus. (Omnis afflictio cerebri alterati, quæ propagationem habet ἐις τὰ ἐφυχότα, *i. e.* propagines, metum adferre ſolet, interitus, ſi febris adeſt acuta.)

Prorrh.70. 315. Dolor in pectore fixus cum torpore

pore ſuborta febre, malum indicat, iique celeriter mortem oppetunt.

(Inter Medicinæ leges, quæ ſanciuntur de acutorum morborum naturá, deque illorum cauſis atque ſymptomatis, nullæ ſunt magis Medico neceſſariæ ad bene medendum, quam illæ, quæ ēx inſolentium rerum obſervatione naſcuntur. Quid enim minus eſt febris acutæ quam torpor, oblivio, coma? Sunt quidem hæc omnia, crudi humoris flatulentique ſpiritus ἔκγονα, non autem ſanguinis multa bile perfuſi, qui regnare dicitur in febre acuta, proptereaque non ſine cauſa videntur mortifera, quatenus longiſſime abſunt à febre acuta. Omnia enim quæ fiunt, quæque apparent contra naturam morbi & ægri, terrifica eſſe debent, ac ſæpe mortem ſubeſſe teſtantur.) *Duretus.*

325. Quibus lumborum & lateris dolor caret evidenti cauſa, icterici fiunt.

TITULUS DECIMUS QUARTUS.

DE HÆMORRHAGIA.

326. Quæ diebus criticis ex hæmorrhagia incidit perfrigeratio eximia, peſſima.

327. Sanguinem è diverſo fluere, malum eſt, ut in liene magno, è dextris, & ſimiliter in hypochondriis. *Prorrh.* 125.

328. Qui ex vulnere ſubinde rigentes (vel leviter ſudantes) ſanguinem profun- *Prorrh.* 128.

dunt, graviſſimum habent malum, ac inter loquendum derepente moriuntur.

329. Quibus 5to die larga eſt hæmorrhagia, 6to rigor, 7mo perfrigeratio, rurſuſque prægrandis ardor, iis in vitio ſunt alvi.

Prorrh. 127. 330. Ab hæmorrhagia nigrorum dejectio, malum: Peſtiferum eſt etiam prærubris & æruginoſis ferri alvum. Quibus ejuſmodi hæmorrhagiæ die 4to contingunt, tandem comate & convulſione conflictati moriuntur, nigris prodeuntibus & alvo inflata.

129. 331. Quæ poſt (exiguam) hæmorrhagiam & nigrorum dejectionem, in acutis ſurditas venit, malum: ibi dejectio ſanguinis mortifera eſt, ſurditas autem ſolvit.

335. Quæ circa initia profuſæ ſunt hæmorrhagiæ, dum vires recolligunt, (ſeu in refectione) alvos profuſe cient.

336. Profuſa narium hæmorrhagia vi ſuppreſſa, interdum adducit convulſionem, ſanat autem phlebotomia.

148. 337. Undecimum diem agentibus, ſubſtilla ſanguinis mala ſunt, idque cum alias, tum ſi bis fiat & redeat.

Duretus. (Res male geſtæ acceſſionem calamitatis adferunt, faciuntque ut ægri pejore ſint loco, ſi rerum ipſarum male geſtarum cauſa ſit & occaſio, naturæ irrita, & inanis contentio, quando certamen ipſius & morbi eſt in procinctu. Præſtat enim naturam quieſcere, quam aliquid fruſtra mo-

moliri: ob eam ſane cauſam, quod omnis irrita proritatio, morbum alioqui ſanabilem, ex eventu reddit inſanabilem, aut ſiniſtri judicii.)

338. Si largo ſanguinis profluvio ſupervenerit convulſio, aut ſingultus, mortiferum.

339. In his qui ad 7. annum progreſſi ſunt cum coloris fœdatione, inter ambulandum ſpiratio coacervata, & terræ appetentia, ſanguinis corruptionem & exolutionem ſignificat.

(Hæc prognoſis apperit τέχμαρσιν vacuandi purgando, & ſanguinem detrahendo.) *Duretus.*

340. Quæ in diuturnis exigua apparent ſanguinis è naribus effluvia, mortifera. (Subſtillum ſanguinis eo pejus res ire denunciat, quo ſæpius redit.) *Duret.*

341. Quæ ab initio cientur vertigines, hæmorrhagia exolvuntur.

(Inter commoda hæmorrhagiæ non in poſtremis illud eſt, quod τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα prohibet eſſe mortifera, aut certe ſiniſtri judicii. Hæmorrhagiæ multæ difficilia multa diſſolvunt.) *Duretus.*

345. Qui ſtatis temporibus ſanguinem profundunt, ſi loco non profuderint, epileptici moriuntur. *Prorrh. 131.*

TITULUS DECIMUS QUINTUS.

DE PALPITATIONE, TREMORE ET CONVULSIONE.

347. 30. Qui toto palpitant corpore, etiamne vitam finiunt voce capti?

Prorrh. 348. Omnes qui tremuli convelluntur, sudatiunculam habent obnoxiam recidivæ; atque iis rigore superveniente fit crisis: Supervenit autem ventris ardore lacessitis. Hic somni arctiores, sunt convulsiunculæ, gravitasque frontis, & mixtio ipsa difficilis.

119. 349. Quæ cadunt in hystericas sine febre (potius quam non consuetæ) convulsiones, faciles.

162. 353. Quæ tremulis & anxiis parvæ assurgunt parotides, convulsionem denunciant, cum in vitio est alvus.

506. 355. Convulsio vulneri superveniens funesta.

Aph. 2. *Sect.* 5. 356. Convulsio febri succedens periculum denunciat, minimum vero pueris.

357. Qui septem annis provectiores sunt, convulsione non tentantur in febre, sin autem, desperati.

358. Convulsionem sanat exorta febris acuta quæ prius non fuit, quod si prius fuerit, exacerbata: quin etiam prodest, urinam fluere albumineam, seu vitream (ὑαλοειδής) alvum ferri & somnos inire.

Prorrh. 167. 359. In convulsione diu obmutescere, malum, at vero parumper, aut linguæ apo-

apoplexiam, aut brachii partiumque dextra ſitarum denunciat. Exolvitur autem urinis repente multis & cumulate proruptis.

362. Quæ ſpeciem febris & opiſthotoni præ ſe ferunt, urinæ geniturales exolvunt.

TITULUS DECIMUS SEXTUS.

DE ANGINA.

366. Eryſipelas (cynanchica) intus foras converti, utile, at foris intro, mortiferum. Intro autem convertitur cum rubore evaneſcente, pectus gravatur, ac difficilius ſpirat æger.

367. Quibus cynanche ad pulmonem inflectitur, alii quidem intereunt 7. diebus, alii cum evaſerint, purulenti fiunt, nulla expurgatione pituitoſa ſurſum facta. *Aph.* 10. *Sect.* 5.

368. Quibus à forti ſtrangulatu repente (*i. e.* ſponte ſua) ſtercus excernitur, deſperatio eſt.

371. Inter anginoſos, qui cocta cito non exſpuunt, deſperati.

(Eſt πιπασμὸς, πέψις τῶν παρὰ φύσιν, rerum è natura egreſſarum concoctio. Ut enim vera πέψις, *i. e.* coctio vere dicta eſt τῶν εἰσόντων, *i. e.* rerum ingredientum, ſic ὁ πεπασμὸς ſeu mitificatio, eſt τῶν ἀπιόντων *i. e.* exeuntium. Utriuſque cauſa effectrix eſt partium ſolidarum vitale principium, & vivifica vis quæ manat à corde.) *Duretus.*

372. In Angina qui abs re prorepunt ad

caput dolores cum febre, sunt desperatæ salutis.

375. In angina laborantibus absque ratione (ἀσήμως) gracilescentibus faucibus, dolor prægrandis ad pectus aut alvum progressus, purulentas dejectiones facit, si quidem aliter non exolvatur. (Alioqui tale quid solutionem præ se fert.)

377. Ex angina sputa glutinosa, crassa, multum alba, vi expressa, malum. Atque omnis pepasmus hujusmodi malus. Purgatio multa deorsum, tales paraplectico modo necat.

378. Sputa ex angina subarida, crebra, cum tussi & lateris dolore educta, mortifera. Quin etiam quæ inter potandum per tussim rejiciuntur, quæque difficulter diglutiuntur, malum portendunt.

TITULUS DECIMUS SEPTIMUS.

DE PLEURITIDE ET PERIPNEUMONIA.

379. Inter pleuriticos quibus initio variæ (παντοῖαι Dureto) sunt exspuitiones (Fœsio πάμπυαι, *i. e.* purulentæ) ii tertio moriuntur, aut 5to, quos si evaserint, nec dum multo illis sit melius, 7. aut 9. aut 11. incipiunt suppurari.

281. Siccæ pleuritides & sputi expertes, gravissimæ. Terrificæ autem in quibus dolorifica sursum sunt mala.

Duretus. (In magna pleuritide salutis desperatio esse solet, si nihil fiat, nihil appareat, quod

systro-

ſyſtrophicæ inflammationis laxitatem adferat, unde remiſſio ſit graviſſimorum ſymptomatum, quæ ab ea inflammatione dum viget, naſcuntur. Syſtrophicæ inflammationis laxitatem adferunt, fomentum, detractio ſanguinis, & liberalis ac libera ſputi expurgatio, per quam ipſa pleuritis non raro αὐτομάτως quieſcit.)

382. Pleuritides graviores quæ ſine divulſionibus, quam quæ cum divulſionibus contingunt.

(Σπάσματα indicant vehementem thoracis motum, validamque facultatis animalis in expectorando ſputo contentionem.) *Duretus.*

383. Quibus pleuriticis circa initia lingua bile ſuffuſa eſt, 7mo judicantur: Quibus autem 3tio aut 4to, ad circiter nonum.

386. Pleuriticis, dolores & alvum emolliri utile eſt, ſputa colorari, nullos in pectore ſtrepitus fieri, urinam recte procedere: Eorum contraria difficilia ſunt, & ſputum dulceſcere.

387. Pleuritides billioſæ ſimul & ſanguineæ, ut plurimum 9. aut 11. judicantur, ac fere ſaluti concedunt. Quibus autem pleuriticis, initio quidem dolores ſunt mites, 5to aut 6to die ingraveſcunt, fere ad 12. perveniunt, raroque ſervantur. Periclitantur autem potiſſimum 7. aut 12. quod ſi bis 7. evaſerint, periculo defunguntur.

(Sputum rubrum ſimul & flavum pro- *Duretus.*

moveri debet, iis quæ expurgationem juvant, molliendo, leniendo & ſputum ciendo, non autem ſanguinis detractione, retrahi & impediri, quod uſu venire videmus non ſine mœrore & nemeſi, ab iſtis pragmaticis vulgo dictis, qui omnem pleuritidis curationem exigunt in ſanguinis detractione ſæpius iterata, quamdiu pleuriticus hujuſmodi ſputa expurgat cum ſpe ſalutis prædivite. O homines reipublicæ calamitoſos atque funeſtos! Ipſam pleuritidem, quæ ſua ſponte nullius operis indigens, cum tali ſputo quieſceret, ex eventu reddunt mortiferam.)

388. Quibuſcunque pleuriticis multum in pectore ſputum perſtrepit, unaque facies plena mœroris, & oculus icteritius & caliginoſus, moriuntur.

Duretus. (Firmiora ſunt argumenta diſceſſionis vitæ aut morbi, quæ ducuntur è ſignis, quam è ſymptomatis.)

389. Qui è pleuriticis facti ſunt purulenti, 40. diebus à rupta vomica expurgantur.

Duretus ad 390. (Sane in pleuritide & peripneumonia ſputum flavo exacte permixtum, quodque citam & facilem habet anacatharſin, recreat medicum, & conſolatur ſpe certa ſalutis: Ac tum juvat Medicum ſpei plenum videre, celerem multum atque fidelem, alacriter & vultu ſereno, Medicinam pleuritico facientem.)

Duret. ad 394. (*Hippocrates* Auctor eſt, auſpicandam cura-

curationem à ſanguinis detractione, quotieſcunque duorum remediorum ſolennium, purgationis dico & phlebotomiæ, neceſſarius uſus incidit.)

397. Peripneumonia pleuritidi ſuccedens, tutior eſt primigenia (potius gravior.)

208. Exercitata & denſa corpora celerius à pleuritide & peripneumonia intereunt, quam quæ in otio conflictantur.

399. In morbis pulmonis coryzas (*i. e.* catarrhos ferinos) & ſternutamenta præceſſiſſe aut conſequi, calamitoſum. In reliquis vero morbis (maxime exitialibus) adjumentum adferunt ſternutamenta.

400. In pulmonis inflammationibus, ſi lingua tota alba fiat, ac aſpera, ambæ pulmonis partes inflammatione vexantur, quibus vero dimidiata lingua, qua parte id apparet, inflammatio affligit. Et quibus ad unam claviculam dolor fit, his ſuperna pulmonis ala una ægrotat: Quibus vero ad ambas claviculas dolor extenditur, ambæ ſupernæ pulmonis alæ ægrotant. Quibus ad mediam coſtam, media. Quibus ad diſcriminationem (*i.e.* ad ſeptum tranſverſum) inferna.

(Magna ſæpe incidit ſignorum controverſia, cum alia Medicum ſpe conſolantur ſalutis, alia vero metu exterrent interitus. Ac tum difficillima eſt tecmarſeos ineundæ ratio, ad prædicendum certo quid eventurum ſit. Sed ea ſic ineunda ex doctrina *Hippocratis*, ac primum

Duret. ad 402.

τεκμή-

τεκμήρια, *i. e.* ſigna ſyllogiſtica plus conferre ad tecmarſin, quam τὰ εἰκότα *i. e.* veriſimilia. Deinde τὰ ὁμοειδῆ, *i. e.* quæ ſunt ejuſdem ſpeciei & inter ſe conſocialia, majorem habere vim, quam ἑτερογενῆ, *i. e.* diſſentanea, quæ ſunt alterius ſpeciei. Poſtremo certa comparatur τέκμαρσις, ad vitæ quidem præſagium, ſi cum remiſſione τῶν παθογνωμονικῶν, appareant commoda epiphænomena, ut in pleuritide miteſcente, ſputum flavo permixtum cito & copioſe editum: Interitus autem, ſi pathognomonica ſigna prægrandia, nimis opprimendo acceſſionem adjungant eorum, quæ à propagatione morbi epigenomena nominantur; indeque faciant epiphænomena prava, quæ principatum obtinent in prædicendo de morbis acutis.)

403. Qui futuri ſunt purulenti, primum quidem exſpuunt ſalſa, mox dulciora.

404. Quibus in pulmone tubercula (φύματα) fiunt, (empyema Dureto) ii 40 diebus à ruptione pus expurgant, quos ſi ſuperent, ut plurimum tabidi fiunt.

405. In lateris dolore, ſubſtillum ſanguinis è naribus grave malum.

406. Quibus purulentis mitiora ſunt omnia, ſi poſtea pus edunt fœdi odoris, iis recidiva mortifera.

540. 408. Quicunque ſpumantem exſpuunt ſanguinem, dextroque laborant hypochondrio, à jecore ſpuunt. Multique intereunt.

409. Quibus concutiendo, pus editur cæno-

cænoſum & fœdi odoris, ut plurimum moriuntur.

410. Quibus à pure coloratur ſpecillum (μήλη) tanquam ab igne, maximam illi partem intereunt.

414. Raucitas cum tuſſi & alvo liquida, pus educit.

415. Quibus in peripneumonia, urinæ circa initia craſſæ, mox ante 4 diem tenues fiunt, mortiferum.

417. Pectora rubris maculis ſuperſparſa, talibus mortem ſubeſſe teſtantur.

419. Quæ ob puris intro collectionem, febres intermittunt, in his magna ex parte ægri tenuibus ſudoribus diffluunt.

422. Qui perhorreſcunt crebro, ad ſuppurationem deveniunt, quin etiam febris talium, ipſos ad ſuppurationem ducit.

427. Sanguinem exſpuentes juvat eſſe febris expertes, ac tuſſire leviter atque dolere; ipſum vero ſputum ad dies bis 7. craſſeſcere: (male tenuari) ſed febricitare multum, itemque tuſſire, atque dolere, tum ſanguinem ſubinde novum exſpuere, calamitoſum.

428. Quibus intumuit latus, atque incaluit, ſi cum in oppoſitam partem decumbunt, grave quippiam ſuſpenſum eſſe videatur, pus ab una parte collectum eſt.

429. Empyicis à pulmone pus duci per alvum, lethale.

430. Vulnere in thoracem accepto, ſi quidem externa vulneris pars ſanitatem rece-

receperit, interna vero nequaquam, ſuppurationis periculum impendet, & quibus tenera eſt intus cicatrix, diſrumpitur facile.

TITULUS DECIMUS OCTAVUS.

DE PHTHISI.

Aph. 13. *Sect.* 5.

433. Qui ſanguinem vomunt (*i. e.* pleno ore profundunt) ſpumantem, omnique dolore carent ſub diaphragmate, à pulmone vomunt. Et quibus in ipſo rupta eſt magna vena, & multum illi vomunt, & periculoſe admodum: Quibus vero minor, minus rejiciunt, & ſecuriores ſunt.

Aph. 11. *Sect.* 5.

434. E phthiſicis quibus ad ignem ſputum olet graviter, ac tum capilli fluunt è capite, moriuntur.

435. Tabidis in aquam marinam exſpuentibus, ſi pus fundum petit, celerem perniciem denunciat. Sit autem marina aqua in æneo vaſe.

Aph. 12. *Sect.* 5.

436. E phthiſicis quibus defluunt capilli è capite, pereunt à diarrhœa, & quibus phthiſicis diarrhœa incidit, moriuntur.

437. Quæ phthiſicis accidit ſputorum ſuppreſſio, dementiam infert nugacem. His hæmorrhoidem ſpes eſt apparituram.

438. In metu ſunt maximo phthiſes, quæ ex ruptione venarum craſſarum, & à catarrho è capite contingunt.

Aph. 9. *Sect.* 5.

439. Inter ætates illæ demum oſtentant peri-

periculum phthiſis, quæ ſunt ab anno 18. ad 35.

442. Hypochondriorum meteoriſmus, cum cæteros male habet, tum vero eos peſſime, quos phthiſis exercet.

443. Qui ex longa phthiſi conſumpti ſunt, & deſperati, nonnullis ante finem vitæ rigor cietur.

TITULUS DECIMUS NONUS.

DE HEPATICIS.

447. In Hepatico mala eſt colliquatio cum raucitate, idque cum alias, tum ſi tuſſicula ſit.

448. Circa hepar dolentes, cardialgici, veternoſi, perhorreſcentes, alvo turbata, macri, ciborum faſtidioſi, ſudatiunculis crebri, purulenta per alvum profundunt (& ita moriuntur.)

449. Quibus jecur derepente vehementer dolet, iis febris ſuccedens remedio eſt. *Aph.* 40. *Sect.* 6.

451. Quibus inuſto hepate, velut amurca prodit, funeſtum. *&* 52. *Sect.* 7.

TITULUS VIGESIMUS.

DE HYDROPE.

453. In ſicco Hydrope ſtranguria prava eſt, ac prava quoque urina, quæ hypoſtaſin habet exiguam.

455. In bilioſis alvus turbata, quæ pauca exhibet ſimilia genituræ, atque mucoſa, 644.

dolo-

doloremque ad imum ventrem inferentia, nec urinæ faciles in meiendo, ex talibus desinunt in Hydropem.

456. Si cui aquoso, cum febre urina pauca sit, atque turbida, perniciosum.

457. Ineunte Hydrope, si aquosa incidat diarrhœa cruditatis expers, morbum solvit.

458. Denunciato jam sicco Hydrope, si tormina sint, circa tenue intestinum, ingens malum.

454. 459. Quæ ex Hydropicis veniunt epilepsiæ, mortiferæ.

460. Hydrops qui Medicinæ concedit, ac revenit, desperatus.

461. Qui secundum venas Hydropici sunt (*i. e.* leucophlegmatici) prorupta in alvum aqua (indeque diarrhœa suborta) sanantur.

TITULUS VIGESIMUS PRIMUS.

DE DYSENTERIA.

462. Dysenteria quæ intempestive sistitur, abscessum facit, vel in lateribus, vel visceribus, aut in articulis: Ac forte quidem biliosa in articulis, sanguinea vero in lateribus & visceribus abscessum facit.

463. Dysenteria laborantibus vomitio biliosa initio, grave malum.

464. Quibus è Dysenteria sæva itur ad puriformia, qui superstat humor multum albus erit, & multus.

465. Dejectiones dyſentericæ, quæ rubris, limoſis, cumulate ducuntur, ſi cum facie rutila & ſaturo rubore ſuffuſa quieſcant, inſania eſt in metu.

466. Dyſenteria lienoſis non longa quidem, utilis: Longa vero peſtifera. Nam quieſcente illa, ſi vel Hydropes veniant, vel etiam lienteria, mortiferum.

TITULUS VIGESIMUS SECUNDUS.

DE LIENTERIA.

467. In Lientericis, cum feris alvinis, dolores ex inteſtinorum cruciatu ſoluti, articulorum partes attollunt, ac ex hujuſmodi tenues ſquammæ cum rubore & puſtulis fiunt: Ii poſt multos ac tenues ſudores, velut acceptis ex flagris vibicibus, rubeſcunt.

468. Quos longa exercet Lienteria cum feris (*i. e.* aſcaridibus, alii ſæviſſimis ulceribus) torminibus & doloribus, cum hæc quieverint, intumeſcunt. His ſupervigere malo eſt.

469. Lienterica, quæ cum ſpiratione difficili & lateris vellicatione conjuncta ſunt, tranſeunt in Phthiſin.

470. Ileoſis vomere & obſurdeſcere malo eſt.

TITULUS VIGESIMUS TERTIUS.

DE MORBIS VESICÆ.

472. Calculosi ea figura siti, ut ne calculus procidat in urinæ ductum, facilius illi meiunt.

Duretus. (Temeraria est omnis Medicina, pestifera & sæpe mortifera, quæ frangendo vesicæ calculo adhibetur. Cui profuerit, vidi adhuc neminem: permultos autem, quibus exitio illa fuit. Sed unicum illud remedium calculosi, quod in sectione positum est, tam præceps est, ut sæpe in incerto sit Medicus, quid agendum; ægro flagitante & implorante auxilium.)

473. At quibus tuberculum est circa vesicam quod exhibet Dysuriam, quovis illi modo sint collocati, torquentur: Sanatio hujus fit pure prorupto.

474. Quibus urina clam illabitur ad pudendum, exsolvuntur desperati.

475. Stranguriæ ileus superveniens septimo die perimit, nisi oborta febre, urina fluxerit cumulate.

TITULUS VIGESIMUS QUARTUS.

DE APOPLEXIA, PARALYSI ET PARAPLEGIA.

476. Torpores & stupores præter consuetudinem evenientes, futura denunciant apoplectica.

477. Qui à vulnere (præsertim capitis) sun

ſunt impotentes corporis (*i. e.* in movendo pigres, & hebetes in ſentiendo) exorta febre rigoris experte, ſervantur: Non exorta vero fiunt apoplectici, partim dextra, partim ſiniſtra.

478. Quæ apoplecticis veniunt hæmorrhoides, ſalutares, refrigerationes vero & torpores malum denunciant.

479. In apoplecticis ex magna ſpirandi moleſtia ſubortus ſudor, mortem adfert. In his rurſus, ſi febris accedat, ſolutio contingit.

(Ultima pars hujus prognoſeos non eſt *Hippocraticæ* veritatis.) *Duretus.*

480. Apoplexia repente oborta, ſolubilis, adveniente febre lenta, mortifera eſt.

(Fruſtra ciendo humorem morbificum, quicquid enim humorem ciet, neque diſſipat, neque exhaurit, oppreſſionem infert majorem, & gravioribus malis auget ægrotum.) *Duretus.*

TITULUS VIGESIMUS QUINTUS.

DE MELANCHOLIA ET MANIA.

483. Quibus (Melancholicis) à metu febris vacuo (vel cum refrigeratione) ad furorem egreſſio eſt, id febres cum ſudoribus, & ſomni arctiores nec turbulenti exſolvunt.

486. Quæ cum ſilentio ſunt mentis emotiones (ἐκστάσιες) inquietæ, oculos circumagentes, ac ſpiritum ſublime intro vel fo-

ras ducentes, mortiferæ; ſed tamen diuturnas inferunt paraplegias, quin etiam furioſi evadunt hoc modo affecti. Quibus autem alvo turbata exacerbatio eſt, iis fere ſub criſin nigra ducuntur.

TITULUS VIGESIMUS SEPTIMUS.

DE PHYMATE ET PHLEBOTOMIA.

491. Dolores, qui latus invadunt in febribus (melius ſine febribus) æqualiterque ibi ſine ſignis ſubſiſtunt, phlebotomia offendit. Ac ſi quem teneat cibi faſtidium, & ſi quis habeat tumidum hypochondrium; tum quibus perfrigeratio eſt cum torpore, non ſine febre, ſanguinem detraxiſſe nocet. Nam cum ſibi mitius eſſe putant, intereunt.

TITULUS VIGESIMUS OCTAVUS.

DE PROGNOSTICO OMNIBUS TOTIUS CORPORIS MORBIS COMMUNI.

Hunc titulum ſupra pete in libro prognoſticorum, ex quo totus deſumitur.

TITULUS VIGESIMUS NONUS.

DE PERTUSIONIBUS CAPITIS.

498. Quibuſcumque tempora præciduntur, convulſio incidit è diverſo partis præciſæ.

499.

499. Quibus concussum est cerebrum, doluitque percussis aut lapsis, continuo voce capti, nec vident, nec audiunt, ac fere moriuntur.

500. Quibus cerebrum vulneratur, iis ut plurimum febris & bilis vomitio incidit, & corporis apoplexia. Tales autem sunt desperati.

501. Ossium capitis fracturæ cognitu difficillimæ, quæ circa suturas fiunt. Fiunt autem potissimum gravibus ac rotundis telis, tum ex adverso illatis, non ex plano. At ossa de quibus, fissa sint nec ne, ambigitur, sic discernas, si utraque bucca mandendum exhibueris caulem asphodeli, vel ferulam, atque animum advertere jusseris, num ipsi os aliquod strepere videatur; confracta namque strepere videntur. Sed procedente tempore fissa quidem (ἐῤῥωγότα; Dureto rima occulta) 7mo die, tum 14, tum alias quoque sui significationem edunt. Nam & caro (*i. e.* pericranium) ab osse abscedit, aut os livescit; dolores item ichorum diffluentium excitantur, eaque jam remediis ægre cedunt.

TITULUS TRIGESIMUS.

DE VULNERIBUS ET FISTULIS.

502. Quibus omentum procidit, ut putrescat necesse est. *Aph.* 58. *Sect.* 6.

503. Si quod præcisum fuerit tenuium intestinorum, non coalescit. *Aph.* 24. *Sect.* 6.

Aph. 19. *Sect.* 6.

504. Præcifus nervus, aut quod in gena eft tenue, aut præputium, non coalefcit.

505. Si quando in corpore vel os exfectum fuerit, vel cartilago, nunquam augetur.

507. Bilis vomitus vulneri fuccedens, malum denunciat, præcipue in capitis vulneribus.

508. Nervi quicunque craffi (*i. e.* infignes) vulnus accipiunt, ut plurimum claudos reddunt: Maxime fi obliquum vulnus fuerit, ac in mufculorum capitibus, præfertim femorum.

Aph. 18. *Sect.* 6. *Lib.* 1. *de Morb.*

509. Interit autem potiffimum è vulneribus, fi cui vulneratum fit cerebrum, aut fpinalis medulla, aut jecur, aut diaphragma, aut cor, aut vefica, aut quædam grandis vena. Moriuntur etiam fi in arteriam (afperam fcil.) & pulmonem infignes valde plagæ inflictæ funt, adeo ut pulmone faucio minor fit exfpiratio per os, quam illac excidit, ubi eft ipfa pertufio. Intereunt vero quibus nervi interiores, five tenuis aliquis five craffus, vulnus acacceperint, fi plaga tranfverfa fuerit & magna: Quod fi parva & recta, nonnulli periculo eximuntur. Sed illi perraro intereunt, qui fauciantur, ubi nulla eft corporis partium prædictarum, vel abfint ab iis longiffime.

511. Ex fiftulis moleftiffimæ funt, quæ in partibus cartilagineis & carne vacuis enafcuntur, ibique funt cavæ & cuniculofæ (longe excurrentes) ac fanie difflu-

unt

unt continenter, tum vero caruncula ipſarum adnaſcitur orificio. Sed illæ facilius ſaneſcunt, quæ in partibus mollibus & carneis, nervoque carentibus oriuntur.

TITULUS TRIGESIMUS PRIMUS.

DE MORBIS MULIERUM.

513. 536. In Muliebribus, quæ ante partum aquoſa prodeunt, malum denunciant.

514. Ora aphthoſa in gravidis, bono non ſunt: Ac forte etiam alvi humectantur.

515. Ex ilibus ad tenue inteſtinum migrantes dolores in morbis longis, ex aborſu, neque admodum purgata muliere, perniciem denunciant.

516. Quæ ex partu & abortu copioſa celeriter cum impetu feruntur, ſi ſubſiſtant, moleſtiam exhibent. His rigor inimicus eſt, & alvi perturbatio, præcipue vero ſi laborent ex hypochondrio.

519. Quæ cum ſuſpirio foras effertur ſpiratio, & colliquatio præter rationem, gravidis abortum denunciant.

522. Salutare eſt muliebria non cohiberi: nam inde veniunt epilepſiæ: quibuſdam autem ventris longa profluvia; nonnullis etiam hæmorrhoïdes.

523. Quæ pariunt facile, rigore ſubinde prius correptæ, iis à partu reliqua difficillima.

528. Uterinæ duritates in alvo admodum dolorificæ, crudeliter atque cito perniciosæ.

531. Convulsionem solvunt muliebria (*i. e.* menstrua) quæ primum aut statim apparent, atque id sine febre.

517. *Prorrh.* 103. 534. Quæ cum sopore & gravitate incidunt cephalalgiæ gravidis, pessime ipsas habent. His autem fortasse profuerit quippiam convulsionis adesse.

538. Ante partus subinde rigere, & citra dolorem parere, periculum indicat.

541. Horrore subinde tentatis, lassitudine & capitis gravitate conflictatis, muliebres purgationes erumpunt.

551. Sterilibus vomitio sanguinis ad concipiendum prodest.

552. Oculorum caligines crebris apparentibus mensibus solvuntur.

554. Quæ fiunt hystericis febre vacuis convulsiones, faciles: Sicuti Dorcadi.

555. Quibus à rigore febris est laboriosa, promoventur muliebria. His dolens cervix hæmorrhagiam ciet.

TITULUS TRIGESIMUS SECUNDUS DE VOMITIBUS.

556. Mortem adfert ruber vomitus, maximeque si ægre vomatur.

Prorrh. 79. 558. Vomitiones exiguæ biliosæ, malum denunciant; tum vero præcipue, si pervigilio conflictentur ægri.

565.

565. Ex ſinceris vomitibus ſingultus malus eſt, mala quoque convulſio. Quin etiam idem exiſtimandum eſt in immodicis purgationibus, quas inferunt pharmaciæ.

566. Qui vomituri ſunt, prius illi ſalivant.

568. In omni ſuperflua purgatione, frigus cum ſudore exitiale. Tum qui ſubinde vomunt & ſiticuloſi ſunt, male habent. Qui vero anxietate laborant cum lumborum dolore, iis alvus humectatur.

TITULUS TRIGESIMUS TERTIUS.

DE SUDORIBUS.

574. Qui una cum febre incidit ſudor, ſi eſt acuta, malus.

(Reliqua huc pertinentia ex libro prognoſticῶν petenda.)

TITULUS TRIGESIMUS QUARTUS.

DE URINIS.

575. Citam dimiſſionem febris oſtendit urina, quæ ex confuſa quippiam pingue oſtentans aqueſcit. Quæ autem ſubrubra eſt, habetque ſubrubram hypoſtaſin & lævem, ſiquidem ante ſeptimum diem (*i. e.* 4to) fuit hujuſmodi, ſeptimo die ſolutionem fore deſignat. Sin autem poſt 7, tardiorem aut plane diuturnam. Et quæ 4to die ſubrubram nubeculam

 capit,

capit, ſeptimo die liberat, ſi cætera convenienter ſint conſtituta. Tenuis autem & biliofa, ac ne vix quidem exiguam habens hypoſtaſin, tum quæ in melius, modo in pejus mutatur, temporis diuturnitatem poſtulat. Quod ſi iſta diutius perſeverat, aut ad criſin diuturnitas temporis requiratur, periculo non vacat.

576. Aquoſa vero & alba in diuturnis morbis perſeverans, difficilem & non ſecuram judicationem facit. (Quia in ea cruditatis ſumma ſunt omnia, ita ut vix ſperabilis ſit pepaſmus.)

577. At vero nebulæ in urinis albæ quidem & verſus fundum, utiles; rubræ autem & nigræ, lividæ item, difficiles.

578. In acutis morbis periculum denunciat urina biliofa non ſubrubra, & quæ craſſius commolitam farinam refert, albas habens hypoſtaſes, & quæ colore ac hypoſtaſi variat, & maxime in rheumatiſmis è capite. Perniciem etiam præ ſe fert, quæ ex nigra, in bilioſam tenuem tranſit, & quæ ſedimentum habet divulſum.

579. Urinæ derepente præter rationem parum concoctæ, vitioſæ ſunt. Atque omnino quicquid præter rationem coctum eſt in acuto, malum eſt. Prava autem & illa, quæ ab his prærubra, virulenti quippiam efflorefcentis continet. Quæ autem alba funditur & pellucida, mali eſt omnis, præcipue in phreniticis apparens.

Prava

Prava eſt item quæ mox à potu effluit, maximeque pleuriticis & peripneumonicis. Mala eſt etiam quæ ante rigorem oleoſa redditur. Malum eſt etiam in acutis cum vireſcentes urinæ ſunt, nec in ſuperficie tenus. (Vel neç in colore perſiſtunt.)

580. Peſtifera autem eſt inter urinas, quæ & hypoſtaſin habet nigram, & ipſa quoque eſt nigra. Sed pueris peſtifera eſt magis aquoſa. Pernicioſa eſt omnis urina quæ clam emittitur. Peripneumonicis pernicioſa eſt, quæ initio coctionem habet, verum poſt quartum diem, tenuis evadit.

581. Pleuriticis urina cruenta, obſcura cum varia hypoſtaſi & indiſcreta, ut plurimum intra dies 14. mortem adfert. Sed illud confeſtim mortiferum eſt in pleuriticis urinam reddi porraceam cum nigra hypoſtaſi aut furfuracea.

582. Quæ emittitur urina habens pinguem hypoſtaſin, febrem denunciat. (Abire ſecundum Duretum) cruenta vero circa initia reddita, morbi eſt longi, aç perturbata cum ſudore, recidivæ; ſicut & alba qualis eſt jumentorum, cephalalgiæ, pelliculoſa autem, convulſionis: quæ vero ſputiformes habent hypoſtaſes, aut limoſas, rigorem denunciant. Quæ aranearum telis ſimilia quædam habet, colliquationem; quæ in erraticis febribus ſunt nigræ nubeculæ, quartanas denunciant. Decolores autem quæ nigra oſtentant

tant enæoremata, idque cum vigiliis & perturbata mente, phreniticæ: Cinereæ (vel potius lixivio ſimiles) cum dyſpnæa ſunt hydropificæ.

583. Urina aquoſa vel conturbata friabili aſperitate, liquidam fore alvum denunciat. Quæ vero admodum tenuis ſpiſſa evadit, fortaſſe erupturum ſudorem indicat; jam autem erupiſſe, quæ ſpumam in ſe ipſam inſidentem habet.

585. Urina quæ utilem habet hypoſtaſin, & mox non habet, laborem & mutationem oſtendit: quæ autem perturbata, hypoſtaſin habet, reſidens, rigorem circa criſin denunciat, fortaſſe etiam tranſitum in tertianam aut quartanam.

586. In pleuriticis, urina ſubrubra, quæ hypoſtaſin habet levem, ſecuram criſin denunciat. Subviridis autem (vel aliquantulum pallida) & florida cui eſt alba hypoſtaſis, citam quoque criſin oſtendit. Sed admodum rubra florida, quæ viridem (pallidam) habet hypoſtaſin, lævem, exactam, longi & valde turbulenti eſt morbi, in alium tranſeuntis, non tamen funeſti. Aquoſa vero & alba quæ ſimilem craſſioris farinæ hypoſtaſin rubram habet, dolorem & periculum denunciat: at quæ viridis (pallida) rubram & inſtar craſſioris farinæ hypoſtaſin habet, longi & periculoſi eſt morbi.

Prorrh. 120.

588. Veſica intercepta quippiam habet convulſificum, idque cum alias, tum ſi ac-

ccesserit cephalalgia; quæ in his torpide exsolvuntur, difficilia sunt, non tamen mortifera. Ac forte etiam aliquantulum decipiunt.

589. Renum repente dolor obortus, cum urina suppressa, lapillos, aut crassam urinam meïendo reddendam ostendit.

592. In biliosis (Duretus in ileosis) urina intercepta citam mortem adfert.

593. Urina in febre densitatem habens divulsam, morbi reversionem, aut sudorem portendit.

594. In longis febribus, exiguis & erraticis, urinæ tenues meïendo emissæ, lienosæ.

595. In febre interdum varias reddi urinas, longi est morbi.

597. Quibus urinæ paucæ & grumosæ, febre non carentibus, tenuium copia ex his emissa prodest. Tales autem emittuntur ab initio, vel cito habent hypostasin.

598. Quibus urina cito hypostasin habet, celeriter illi judicantur.

599. Epilepticis, urinæ præter morem tenues & crudæ, si repletio nulla adsit, de instanti casu admonent. Idque cum alias, tum si ad acromium, cervicem aut dorsum, dolor & tensio urget. Vel corporis obrepit stupor, vel perturbata insomnia observantur.

600. Quæ parva copia apparent, veluti stillæ, sanguinis, urinæ, vomitiones, & dejectiones, malum denunciant: pessimum

mum vero, ſi exiguis intervallis ſeſe conſequantur.

TITULUS TRIGESIMUS QUINTUS.

DE DEJECTIONIBUS.

603. Ubi alvus modice intercepta, nigra ſtercoribus caprarum ſimilia, nec niſi coacta dimittit, hoc caſu naſus erumpens, malo eſt.

604. Glutinoſa, ſincera & alba dejectio, prava eſt: prava item quæ multum eſt fermentata, & aliquantulum pituitoſa: prava etiam cum ex his quæ concreta feruntur, quod ſubſidet, aliquantulum liveſcit, purulentum ac bilioſum eſt.

605. Sanguis ſplendidus alvo per ſeceſſum rejectus, malo eſt, præſertim ſi dolor aliquis adſit.

606. Spumans dejectio eximie bilioſa (aut circumfuſa bile) prava: tum inde fiunt icterici.

Aph. 21. Sect. 4. 608. Prava eſt purulenta & ſanguinis atri dejectio, cum febre & alias. Prava quoque varia & abunde colorata dejectio, & tanto pejor, quo colore formidanda magis, ſecus in pharmacia; tum namque periculo vacat, copia non exſuperans.

Duretus. Aph 23. Sect. 4. (Nulla quæ ſua ſponte movetur ſanguinis atri dejectio, in bonis ducenda; ſemper omnino peſtifera eſt ac cita morte non raro funeſta. Nam qui à morbo emacruerunt, cum nigra dejecerint, poſtridie moriuntur.

riuntur. Sed mirum illud, ac pene dixerim miraculo apponendum, quod hæmorrhoïcus ater ſanguis tot commodis beet ægrotum, & idem dejectus augeat multis damnis, tantumque periculo vitæ adjiciat, ut citra inde mors veniat. Tum illud etiam ſubit mirari, quod nigra dejectio ſponte ducta, periculo & maleficio eſt apponenda; ſperabili autem ſaluti ac beneficio, quam movet pharmacia convenienter præſcripta.)

611. Liquida dejectio in ſopore & torpore detentis, peſſima eſſe ſolet. Lethale etiam eſt, multum ſanguinem grumoſum ex alvo effluere, itemque candidum & liquidum excrementum cum alvi tumore.

615. Exacte candicans dejectio in febre, non eſt judicii fauſti.

616. Alvus perturbata, ut pauca ſæpiſſime ſubducat, diſtendit buccas, rubores etiam faciei delet.

617. Stercoracea cum tenſione dejectio, laborem alvi denunciat, at pituitoſa facta protinus cum oris ventriculi dolore, dyſenteriam forte & lumborum dolorem. His diſtenta alvus, quæ coacta & ægre liquida reddit, ocyuſque intumeſcit, habet aliquid convulſorium, iiſdem novus ſubinde rigor, periculum creat.

618. Qui nigra egerunt, ii tenuibus & frigidis ſudoribus diffluunt. (Qui ſunt mortis rudimenta.) 633.

619. Alvus initio perturbata cum paucis

cis urinis, labentibus inde diebus facta ſiccior, cum urinis tenuibus (crudis) & copioſis, abſceſſum in articulos prævidendum exhibet. (Si frigida cauſa eſt, calida aures petit.)

620. Frequentes deſidendi labores, rigores adferunt: & quibus alvi excrementum vitioſum eſt, id maximam moleſtiam exhibet, ſi 4to die initium fecerit.

621. Frequentes & ex parvis intervallis deſidendi labores, aliquantulum viſcida excernentes, cum paucis ſtercoraceis, hypochondrii & lateris dolore, icterum prænunciant. Animadvertendum autem, num ex iſtorum ſuppreſſione, ii cum virore palleſcant. Eos vero etiam exiſtimo ſanguinem profundere: Hos quoque lumborum dolores affligunt, & his ſanguinem profundentibus, ſanguis ſplendidus prodit. Cum ſopore & capitis dolore ſubinde incaleſcere, perniciem denunciat.

625. Squalida cutis male affectæ alvi index eſt. In his prærubræ carunculæ purulentæ fere ex alvo prodeunt.

Aph. 28. *& 60. Sect.* 4.

627. Bilioſas alvi dejectiones ſurditas, & ſurditatem bilioſa alvi dejectio ſedat.

629. Virium exolutio dolorem ſolvens, alvum maxime humectam reddit.

630. Quæ circa ſedem cum dolore ſuppurant, alvum conturbant.

631. Exitialis eſt dejectio pinguis & nigra, ac livida cum odoris gravitate, item bilioſa ſimile quiddam lentium aut cicerum

rum lomento continens, aut veluti floridos ſanguinis grumos, & infantium egeſtionem odore referens, ac varia, eademque diu perſeverans; talis etiam fuerit cruenta, ſtrigmentoſa, bilioſa, nigra, viridis, & ſimul & per vices excreta. Exitioſa quoque quæcunque prodeundo ſenſum ægri fallit.

638. Si cui, poſt diuturnum alvi profluvium, bilioſa vomenti & cibos averſanti, ſudor effluit multus, repente interimit.

639. Ab aſſumpto medicamento, ſi tum in ipſo purgationis fluxu, tum poſtea, ſanguis liquidus confeſtim exit, malum.

645. Lingua tremula, nonnullis ſignum eſt alvi proruptura.

647. In humecta alvo, perfrigeratio cum ſudore, mala.

648. Qui è gingivis, alvo liquida, ſanguis effluit, lethalis.

649. Dejectio pura cum ſudore, febrem exſolvit.

SECTIO TERTIA.

Τὰ φυσικὰ καὶ Αἰτιολογικά.

DE NATURA HOMINIS.

Περὶ φύσιος Ἀνθρώπου.

SI unum eſſet homo, nunquam doleret, non enim quicquam eſſet ex quo doleret, ſi unum exiſteret: Quin etiam ſi doleret, neceſſarium foret, etiam huic unicum tantum remedium eſſe. At nunc plura ſunt, ſiquidem multa inſunt in corpore, quæ cum mutuo inter ſe præter naturam caleſcunt & refrigerantur, ſiccanturque & humectantur, morbos pariunt. Ita ut plurimæ morborum ideæ ſunt, unde & varia eorum medela.

Corpus hominis continet in ſe ſanguinem, pituitam, & geminam bilem, nimirum flavam & nigram, ex quibus corporis ipſius natura conſtat, & per quæ ægrotat ac ſanum eſt. Sanitate tum maxime fruitur, quando hæc inter ſe moderate affecta fuerint temperie, facultate, & copia, & maxime ſi optime mixta fuerint. Ægrotat vero vehementer, quoties horum aliquod, aut parcius, aut copioſius fuerit, aut etiam à cæteris divortium fecerit in corpore, neque cum reliquis cunctis commixtum fuerit.

In

In immodicis purgationibus, ſola vacuata bile, nullus unquam mortuus eſt. Verum epoto medicamento quod bilem ducat, primum ſane quis bilem vomitione refundet, mox etiam pituitam, deinde quoque atram bilem, idque per vim, ſub mortem vero etiam ſanguinem purum evomet.

Per hiemem augetur in homine pituita, at vere ſanguis increſcit, æſtate bilis, autumno vero atra bilis.

Cum hæc ita ſe habeant, par eſt, morbos, qui augentur hieme, æſtate finiri: & qui æſtate augentur, hieme deſinere; niſi intra certum dierum circuitum ſolvantur; quicunque autem morbi vere fiunt, horum diſceſſum autumno expectare oportet. Quicunque vero autumnales morbi ſunt, horum diſceſſum neceſſe eſt vere fieri. Quod ſi quis morbus hæc tempora tranſgreſſus fuerit, eum annuum fore ſcito.

Hæc quoque noſſe oportet, quod morbos, quos repletio parit, ſanat evacuatio, & qui ex evacuatione oriuntur, repletione curantur, & qui ex immoderato labore fiunt, eos quies ſanat, quique ex otio gignuntur, immoderato labore tolluntur.

Aph. 22. Sect. 2. De Flatibus.

Omnino Medicum ſua prudentia obviam ire convenit morbis inſtantibus, & naturis, & anni temporibus, & ætatibus, contentaque ſolvere, & ſoluta intendere.

Ubi complures uno morbo, eadem tem-

peſtate, vexantur, in id, quod maxime commune eſt, quoque omnes utimur, potiſſimum rejicienda cauſa eſt: id autem eſt quod inſpirando trahimus.

Lib. de Oſſium natura.

In dorſi & coxendicum doloribus, ex malleolis externis venæ ſectiones fieri debent, in lumborum vero & teſtium doloribus, ex malleolis internis.

Probe noſſe convenit, hominem prima ætate in omni vita eſſe calidiſſimum, poſtrema vero frigidiſſimum.

DE GENITURA.

Περὶ γονῆς.

Genituram ex toto corpore, & ex ſolidis, & mollibus partibus, & ex univerſo totius corporis humido, ſecerni aſſevero. Cujus rei iſtud eſt argumentum, quod ubi rem veneream exercemus, tantillo emiſſo imbecilles evadimus. Semen vero è corpore etiam emittit mulier.

In venere exercenda longe minorem, quam vir, voluptatem mulier percipit, vir vero etiam diuturniorem.

Qui juxta aures ſectionem experti ſunt, ii venerem quidem exercent, verum ſemen paucum, imbecillum & infœcundum emittunt. Maxima ſiquidem ſeminis pars, è capite ſecundum aures in ſpinalem medullam fertur.

Humidi 4. ſunt ſpecies, ſanguis, bilis, aqua & pituita.

Sic

Sic autem ſe res habent mulierum, ſi quidem cum viris rem habeant, magis ſanæ ſunt: ſin contra, minus bene habent. Nam & coitu uteri humidiores evadunt, qui ſi plus æquo ſicceſcant, vehementer contrahuntur, ſicque contracti, corpori dolorem afferunt, coitus etiam ſanguinem excalefaciens, & humectans cauſa eſt, ut menſes facilius profluant, quibus minime prodeuntibus, morbis obnoxiæ mulieres redduntur.

DE NATURA PUERI.

Περὶ φύσιος παιδίου.

SI genitura ab utroque parente profecta, in mulieris utero permanſerit, primum quidem ſimul permiſcetur, condenſatur, & calore incraſſeſcit, deinde ſpiritum concipit, tum quia loco calido exiſtit, tum quia mater ſpirat. Ubi ſpiritu repleta fuerit, viam ipſe ſibi foras facit, qua per mediam genituram exeat; ubi vero via facta, ſpiritus ille calidus foras erupit, alium rurſus frigidum à matre ad ſe attrahit, idque toto tempore perſeverat.

Ubi genitura tota incaluit, & flatu intumuit, ei exteriore parte membrana circumducitur, per quam ad mediam genituram intro & foras ſpiritui tranſitus fit. Equidem genituram 6. diebus in utero retentam & foras prolapſam ipſe vidi, & qualis tunc meo judicio viſa eſt, ex eo

reliquorum conjecturam facio. Quanam autem ratione iſtud viderim, enarrabo. Mulieri nobis familiari, perelegans erat fidicina, quæ cum viris converſabatur, & quam minime decebat gravidam eſſe, ne viliore loco haberetur. Hæc audierat quæ mulieres inter ſe narrant, ſi quando mulier conceptura ſit, genituram intus manere, neque foras egredi. Quibus auditis & intellectis, ea ſemper in animo habuit: cumque aliquando genituram non exire percepiſſet, rem ad dominam detulit, quæ ad me etiam pervenit: quo audito, ipſa ut in terram deſiliret, juſſi. Quod cum ſepties feciſſet, genitura in terram cum ſonitu defluxit. Quam illa videns non ſine admiratione ſpectavit, ego vero qualis erat referam: ut ſi quis ovo crudo externam teſtam undique auferat, in quo, interiore membrana contentus humor pelluceat; ad hunc fere modum ſe habebat ille liquor, prætereaque ruber erat & rotundus. Conſpiciebantur autem fibræ albæ & tenues, in membrana cum ſanie craſſa & rubra contentæ, & ipſa membrana exteriore parte cruore, adinſtar ſugillatorum ſuffuſa erat: in cujus medio tenue quiddam extabat, quod mihi umbilicus eſſe videbatur, & per illum primum reſpiraſſe, ex eoque protendebatur membrana tota genituram complectens.

Cum genitura in membrana continetur, ſpira-

ſpirationem intro & foras habet, & ſanguine, à matre in uterum delapſo, incrementum accipit.

Caro dum increſcit à ſpiritu diſcernitur, in eaque ſimile quodque, ad id quod ſibi ſimile, fertur, denſum ad denſum, rarum ad rarum, humidum ad humidum; ferturque unumquodque in proprium locum, ad id cum quo cognationem habet, & ex quo etiam ortum eſt.

Membrorum diſtinctio in femina fit 42. diebus, in maſculo vero 30. quod longiſſimum. Ut plurimum enim intra hoc tempus, vel paulo minus, vel majus iſta diſtingui contingit. Nam & purgatio à partu fit iis, quæ feminam ſuſceperunt, 42. diebus, quæ vero maſculum, 30. Purgationes autem à partu ea de cauſa mulieribus contingunt, quod primo tempore ad 42. dies in femina, in maſculo vero ad dies 30, pauciſſimus ſanguis in pueri alimentum cedit; ex eo vero ad partum uſque tempore, copioſior; ac ſane purgationem in partus purgamentis reddi, & foras exire pro dierum ratione oportet.

Poſtquam ſingulis diebus, toto quo diximus tempore, purgatio foras procedit, primo quidem quantum hemina attica una & dimidia, vel paulo plus aut minus pro ejus ratione, dum ceſſet. Prodit autem velut à victima ſanguis, ſi bene habeat & bene habitura ſit mulier, citoque concreſcit.

 Niſi

Niſi à partus purgamentis mulier repurgetur, magno morbo tentabitur, vitæque periculum incurret, niſi quis celeri adhibita curatione, convenientem purgationem promoveat.

Partus purgamenta primis diebus plurima prodeunt, deinde ſenſim imminuuntur, donec deſinant.

Ad maſculi motum trium menſium tempus conceditur, feminæ vero, quatuor. Sic enim ut plurimum contingit. Etſi etiam quidam pueri ante hoc tempus moventur. Primum autem mas movetur, quod femella ſit robuſtior. Cum autem fœtus movetur, tunc ſane lac de ſe ſignificationem matri exhibet.

Pecora cum uterum gerunt, niſi morbo aliquo laborent, potu ciboque pinguiora evadunt; itidemque mulier, ex eo quod uterus fœtu intumeſcens, fœtæ ventrem comprimat, qua compreſſione, quod in cibo & potu pinguiſſimum eſt, foras in omentum & carnem proſilit.

Arbores, quæ ex aliorum inoculatione proveniunt, eæ non illarum ſimilem, in quas inſitæ ſunt, fructum ferunt. Quod hoc modo contingit. Primo quidem oculus germinare incipit, cum alimentum habeat primum quidem ab arbore, à qua avulſus eſt; tum vero ab ea, in quam inſitus eſt. Ubi pullularit, tenues ex ſe radices in arborem demittit, primumque arboris humore, in quam inſitus eſt, fruitur,

tur, deinde temporis ſpatio radices in terram demittit, per eam in quam inſitus eſt, & attracto à terra humore fruitur, indeque alimentum ſumit. Ut proinde mirum minime videri debeat, ſi inſitæ arbores alios fructus proferant, cum è terra vivant.

Puer ubi in utero exiſtit, manibus ad genas adhæret, caputque pedibus proximum habet, neque certo dignoſcere queas, etiamſi puerum in utero videas, utrum caput ſurſum an deorſum vergat.

Quando mulieri partus inſtat, tum ſe movente puero, & manibus ac pedibus ſe jactante, membranam quandam abrumpi contingit. Qua rupta, cæteræ imbecilliores fiunt, primumque rumpuntur quæ illam contingunt, deinde poſtrema. Ruptis autem membranis, fœtus vinculo exſolvitur, & agitatus foras prodit. Cum vero puer prodit, utero dilatato, qui mollis eſt, vi ſibi viam aperit, & in caput fertur, ſi ſecundum naturam exierit.

Quamdiu autem in uteris manet (fœtus) validior ſemper evadit, dum membranas decimo menſe perrumpat, quando matri partus inſtat. Quod ſi vis quædam puero contingat, etiam ante præfinitum tempus foras prodit: Quin etiam ſi alimento à matre prius deſtituatur, ſic quoque ante tempus partio ingruit. At vero ſi quæ ultra decem menſes utero geſtare ſibi viſæ ſunt (quod jam ſæpe audivi)

divi) ſibi ipſis imponunt. Cur autem non longiore quam 10. menſium ſpatio, fœtum utero geſtari contingat, referam. Poſt exactos 10. menſes, ubi fœtus grandior eſt, alimentum & incrementum, quod à matre dimittitur, non amplius puero ſufficere poteſt: Quod in ſanguine enim dulciſſimum eſt, ad ſe attrahit, ſimulque aliquantula lactis portione fruitur. Quæ cum ipſi pauciora ſint, puerque jam plenior factus, plus alimenti quam adſit, requirat, ipſe ſe jactans, membranas diſrumpit.

Procreatur avis ex ovi luteo, alimentum vero & incrementum, quod in ovo eſt candidum. Quod omnibus, qui animum adverterint, conſpicuum eſſe poteſt. Cum autem alimentum ex ovo pulſo deficit, neque ſatis ei ſuppetit unde vivat, copioſius alimentum poſtulans, vehementer movetur in ovo, & membranæ circum circa diſrumpuntur. Et ubi avis pullum vehementer moveri ſenſerit, putamen tundendo excavans, ipſum excludit. Atque hæc intra dies 20. contingere ſolent, idque ita ſe habere manifeſtum eſt. Nam ubi volucris ovi teſtam contundendo excavarit, nihil penitus humoris quod alicujus ſit momenti in ea ineſt, quod totus in pullum abſumptus ſit.

Si quis ova 20. aut plura gallinis duabus aut pluribus, ut excludantur, ſupponat, & ſingulis diebus à ſecundo exorſus, ad ulti-

ultimum uſque quo ovi putamen detrahetur, ſubtrahat, frangat, & diligenter inſpiciat, is eo, quo dixi, modo, omnia ſe habere deprehendet; ſi modo avis naturam cum humana conferre licet. Ex umbilico enim membranas portendi, aliaque omnia quæ de puero dicta ſunt, eodem prorſus ſe habere modo, in ovo gallinaceo comperies.

DE CARNIBUS SEU DE PRINCIPIIS.

Περὶ σαρκῶν *vel* Ἀρχῶν.

Quod calidum vocamus, id mihi immortale eſſe videtur, cunctaque intelligere, videre, & audire, ſentireque omnia, tum præſentia tum futura: Duæ ſunt à corde venæ cavæ, & hæc quidem arteria, illa vero vena cava nominatur. Arteria calidi plus continet quam vena cava, & ſpiritus penus eſt.

Puer dum in utero eſt, compreſſis labris ex matris utero, tum alimentum ſugit, tum etiam ſpiritum, qui in puero calidiſſimus eſt, matre reſpirante, in cor attrahit. Quod ſi quis roget, unde quis hoc ſciat, quod puer in utero trahat & ſugat: Huic ita reſpondendum, pueri naſcuntur ſtercus in inteſtinis habentes, & quamprimum nati fuerint, tum homines, tum pecora, illico alvum deponunt; atqui nullum haberent ſtercus, niſi in

utero

utero ſuxiſſent, imo neque mammam ilico ut natum eſt animal ſugere noſſet, ſi non in utero ſuxiſſet.

Hominibus pleriſque quarto ſeptenario annorum duo dentes enaſcuntur, qui moderatores nominantur (σωφρονιςῆρες.)

Genitura intra 7. dies habet quæcunque ex corpore ei accedere neceſſe; ut multoties vidi. Ea enim in aquam conjecta, ſi acuratius inſpexeris, membra omnia habere deprehendes, & oculorum regiones, & aures & brachia; quin & manuum digiti, & crura, & pedes, & pedum digiti, & pudendum, & reliquum totum corpus in conſpicuo eſt.

Mulier ubi concepit, ſtatim inhorreſcit, & incaleſcit, ac dentibus ſtridet, & articulum reliquumque corpus convulſio prehendit, & uterum torpor.

Puer 7. menſe natus, certa ratione in lucem prodit & vitalis eſt. Octavo autem menſe natus nullus unquam vixit. Novem autem menſium & decem dierum fœtus editus, & vitalis eſt, numerumque ad hebdomadas exacte reſpondentem habet. Quatuor nempe decades hebdomadarum dies ſunt 280. Hebdomadarum autem decuriam dies ſeptuaginta conſtituunt. At 7. menſe editus partus, tres hebdomadarum decurias obtinet, quæ faciunt dies 210. Forte quis mirabitur fœtum 7. menſe naſci, atque id quidem certe & ſæpius vidi. Quod ſi quis volet, id

facile

facile deprehendet, obſtetrices quæ parturientibus præſunt adeundo & percontando.

DE SEPTIMESTRI PARTU.

Περὶ ἑπταμήνου.

Septimeſtres naſcuntur diebus centum & octoginta duobus, & inſuper addita quadam diei particula.

Ex his qui ſeptimo menſe nati ſunt, ſuperſunt quidam, licet ex multis pauci.

Mulieribus de partu fides habenda eſt; quæ ſemper proferunt & affirmant, 7. menſe & 8vo, & 9, & 10, & 11, partus in lucem prodire, & ex his 8vo menſe natos minime ſupereſſe.

Pueris ubi 7. menſes attigerunt, tum alia eximia in corporibus fiunt, tum eo tempore dentes apparere incipiunt.

DE OCTIMESTRI PARTU.

Περὶ ὀκταμήνου.

Quod ad partum qui 8vo menſe editur, attinet, fieri non poſſe aſſevero, ut duas continenter conſequentes afflictiones pueri perferant. Ideoque eos qui 8vo menſe naſcuntur, minime ſupereſſe. Hic etenim accidit, ut ea quæ in utero eſt, & ea quæ in partu fit afflictione, conſequenter laborent. Propterea eorum qui 8vo menſe eduntur, nullus eſt ſuperſtes. Decimo-

cimeſtres nuncupatos 7. dierum quadragenariis potiſſimum, in lucem edi ſentio. Perfectiſſimus fœtus eſt primis quadraginta diebus.

DE SUPERFOETATIONE.

Περὶ ἐπικυήσιος.

Cum fœtus mortuus fuerit, tum aliis ſignis conjicere licet, tum etiam jubere oportet, ut modo quidem dextrum in latus jaceat, modo etiam in ſiniſtrum convertatur; dilabitur enim fœtus in utero, quocunque ſe vertat mulier, velut ſaxum, aut aliud quidpiam, ſi mortuus fuerit, & pectinem frigidum mulier habet.

Si parturienti, ante fœtum multus ſanguinolentus citra dolorem fluxus contingat, periculum eſt, ne fœtus mortuus exeat, aut minime vitalis edatur.

Mulier prægnans ſi venerem non exerceat, partu facilius liberabitur.

Prægnantem mulierem vel oculi retracti & caviores redditi tibi indicabunt, & oculorum candidum albedinem nativam non habens, ſed lividius.

Prægnantibus ſi terra aut carbones in cibum expetuntur, eaque edant, in fœtus capite, ubi in lucem editus fuerit, horum ſignum apparet.

Mulier quæ præter naturam craſſa & pinguis evaſit, & pituita repleta, eo tempore non concipit, quæ vero ſua natura talis

talis eſt, horum gratia concipiet, niſi aliud quid impediat.

Quæ cito concipiebat, ſi concipere deſinat, bis in anno manuum & crurum venam ſibi ſecari jubeat.

Si cui dolores in coxendice, aut in capite, aut in manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint, cum vero prægnans eſt, deſinunt, conceptu autem ab utero exoluto, rurſum inſunt odorata & bibere, & ad uteri os apponere conducit.

Lib. περὶ ἀφορῶν.

Si noſcat mulier ſe genituram ſuſcepiſſe, tunc ne virum adeat, ſed quieſcat: id autem cognoſcet, ſi quidem vir ſe ſemen emiſiſſe dicat, mulier vero præ ſiccitate ignoret. Sin uterus genituram ad pudenda remiſerit, & mulier humecta evadat, rurſus cum viro concumbat, quoad concipiat.

Mulier quæ concipit quidem, fœtus autem bimeſtres perdit, eo exacto tempore, neque prius neque poſterius, idque bis aut ter illi contigit, quin etiam ſi trimeſtres, aut quadrimeſtres, aut etiam majores fœtus ad eundem iſtum modum perdat, his uteri in majorem amplitudinem non amplius increſcunt.

Lib περὶ ἀφορῶν.

Vernum tempus ad conceptum maxime accomodatum.

Virgini ſi menſes ſuo tempore non appareant, multum & febricitat, & dolet, ſitit, eſurit, vomit, inſania vexatur, & rurſus ad mentem venit.

Lib. περὶ ἀφορῶν.

DE

DE DENTITIONE.

Περὶ ὀδοντοφυΐας.

Ex lactentibus qui urinam multam reddunt, minime per annum durant.

Quibus cum dentes erumpunt, alvus crebrius demittit, minus convulsione tentantur, quam quibus sic raro alvus subducitur.

Quibus alvus multum fertur, si bene concoquunt, ii melius habent.

Quibus in dentitione febris acuta accedit, ii raro convulsionibus tentantur: qui cum dentitione bene habito corpore permanent, gravi somno premuntur, periculum est ne eos convulsio prehendat.

Quibus hieme dentes erumpunt, si cætera similiter se habeant, ii melius degunt.

Non omnes dentibus erumpentibus convulsione tentati, moriuntur, plerique etiam servantur.

Qui cum tussi dentiunt, iis tardius dentes erumpunt, in ipsa autem punctione, magis extenuantur.

DE CORDE.

Περὶ καρδίης.

Humiditatem cor tantum habet, quanta maxime ad æstuantis medelam satis sit.

Cor

Cor muſculus eſt validus admodum, duos diſcretos habens in uno amictu ventriculos, utrinque quidem unum, qui nullo modo inter ſe ſunt ſimiles.

Mens humana in ſiniſtro ventriculo à natura inſita eſt. Et reliquæ animæ imperat.

DE GLANDULIS.

Περὶ Ἀδένων.

Cerebrum ipſum quaſi glandula eſt. De capite fluxiones velut ſecretione contingunt, per aures ſecundum naturam, per oculos, per nares, tres numero. Aliæ per palatum in fauces, in gulam, aliæ per venas in ſpinalem medullam, in ſanguinem, omnes numero ſeptem; eæ ſi diſcedunt, cerebri purgamenta ſunt, & niſi diſcedant, ipſi morbum creant, non ſecus ac reliquo corpori, ſi intro & minime foras diſceſſerint.

DE OSSIUM NATURA.

Περὶ ὀςέων φύσιος.

Danda eſt opera, ut quam maxime procul à locis, in quibus dolores fieri, & ſanguis colligi ſolet, venæ ſectiones faciamus. Ad hunc enim modum continget minime magna repente mutatio, & translata conſuetudine efficiet, ut ne amplius ad eundem locum coëat. Oſſa

corpori firmitatem, rectitudinem, ac formam præbent, nervi vero flexionem, contractionem & diſtentionem; carnes autem & cutis omnium colligationem ac connexionem. Venæ per corpus diffuſæ, ſpiritum, fluxionem & motum exhibent, ab una multas propagines emittentes. Atque hæc una unde exordium ſumat, & ubi deſinat, non ſatis mihi compertum eſt; circulo enim facto principium non invenies.

DE AERE LOCIS ET AQUIS.

Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων.

Qui artem Medicam recta inveſtigatione conſequi volet, is primum quidem anni tempora in conſiderationem adhibere debet, quid horum quodque poſſit. Deinde vero ventos tum calidos, tum frigidos, præcipue quidem eos, qui omnibus ſunt communes, ac deinceps eos qui cuique regioni ſunt familiares. Quin etiam aquarum facultates animo reputare oportet. Quemadmodum enim guſtu & pondere, ita & facultate, ſingulæ plurimum differunt. Terra etiam ipſa inſpicienda, nuda ne ſit, & aquis careat, an denſa & irrigua, & an cavo loco ſita ſit & æſtuoſo, an vero ſublimi & frigido. Hominum quoque victus ratio, quanam & maxime delectentur, inſpicienda, an potui, & cibis & otio dediti, an exercitatio-

tationibus & laboribus gaudeant, & an
edaces ſint, & a potu ſibi temperent, &
ex his ſingula reputare oportet. Hæc enim,
præcipue quidem omnia, aut certe plu-
rima probe qui agnoverit, cum ad urbem
ſibi ignotam pervenerit, eum neque mor-
bi regioni familiares, neque communium
quæ ſit natura, latere poterit, ut neque
in eorum curatione hæſitare aut aberrare
poſſit. Qui vero iſta recte cognoverit, is
cujuſque temporis impendentis, & anni
ſtatum prædicere poterit, & quinam mor-
bi tam æſtate, quam hieme in urbe com-
muniter ſint graſſaturi, tum etiam qui-
nam cuique privatim ex victus mutatio-
ne impendere debeant.

Ad artem Medicam Aſtronomia pluri-
mum confert.

Hieme frigida homines capita humida
pituita redundantia habere æquum eſt;
& pituita ex capite defluente, eorum al-
vos crebro exturbari, eoſque ut pluri-
mum habitu corporis eſſe debiliore, ac
neque probe edere nec bibere poſſe.

Quibus autem capita debilia fuerint,
nunquam egregii potores erunt, quod
os crapula magis vexet.

Calidæ ſunt aquæ, ubi aut ferrum na-
ſcitur, aut æs, aut argentum, aut aurum,
aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen,
aut nitrum: hæc enim omnia caloris vi
proveniunt.

Optimæ ſunt aquæ, quæ ex profundiſſi-

mis fontibus proveniunt, maxime vero commendantur, quarum fontes ad ſolis exortus præſertimque æſtivos decurrunt; limpidiores enim, & boni odoris, & leves eſſe neceſſe eſt.

Qui ſanus eſt ac valet, is nullo habito diſcrimine ſemper aquam, quæ adeſt, bibat.

At vero de aquis ſalſis, propter imperitiam falluntur quidam, quod alvum ſolvere exiſtimentur, cum maxime alvi dejectionibus repugnent.

Aquæ ex imbribus collectæ leviſſimæ & dulciſſimæ ſunt, tenuiſſimæ & limpidiſſimæ. Sol enim quod inprimis in aqua eſt tenuiſſimum & leviſſimum, ſurſum educit & rapit. Quin etiam ex ipſis hominibus tenuiſſimum ac leviſſimum humorem educit; cujus rei maximum eſt indicium, cum homo veſtibus indutus in ſole ambulaverit, aut ſederit, quaſcunque enim corporis partes ſol aſpicit, hæ nullum ſudorem emittunt. Sol enim quicquid ſudoris comparet, ad ſe rapit, quæ vero veſte conteguntur, hæ exſudant, cum vero ad umbram pervenerit, tum corpus æqualiter ſudore diffluit.

Pravæ omnes aquæ, quæ ex nive & glacie fiunt. Ubi enim ſemel concreverint, non amplius ad priſtinam naturam redeunt. Sed quod in his eſt ſplendidum & leve & dulce, excernitur & evaneſcit; remanet vero quod turbidiſſimum & ponderoſiſſi-

derosissimum. Quod hac ratione deprehendas, si enim hiemis tempore vasculum, certa aquæ mensura affusa sub dio exponere voles, uti maxime congeletur, deinde postridie in locum calidum delatum, ubi glacies maxime liquescat, cum soluta fuerit, iterum aquam metiaris, aquam multo pauciorem reperias.

De annis hoc modo consideratione adhibita quis statuat, qualisnam annus futurus sit, numne salubris, an morbosus. Siquidem secundum rationem, in siderum ortu & occasu signa appareant, si per autumnum pluat, & hiems sit moderata, neque admodum blanda, neque præter modum frigida, & vere ac æstate aquæ tempestivæ eveniant, sic annum saluberrimum esse consentaneum est.

Quod si hiems sicca fuerit & aquilonia, ver vero pluvium & austrinum, æstatem febribus abundare, & lippitudines inducere necesse est. Ubi enim ab imbribus vernis, & ab austro terra humectata fuerit, & plenior æstus derepente supervenerit, tum à terra madida & calida existente, tum à sole adurente, ardorem conduplicari necesse est, hominum ventribus minime consistentibus, neque resiccato cerebro. Neque enim ubi ver tale extiterit, fieri potest, quin corpus & caro nimio humore diffluant, ita ut omnibus, ac maxime pituitosis, acutissimæ febres immineant. Mulieribus vero & naturis

Aph. 11. *Sect.* 3.

maxime humidis, dyſenterias contingere par eſt. Ac ſiquidem ſub caniculæ exortum aqua & hyberna tempeſtas ſupervenerit, eteſiæque ſpiraverint, quietis ſpes eſt, autumnumque ſalubrem fore. Alioqui periculum eſt ne pueri & mulieres moriantur, minime vero ſenes aut ne qui evaſerint in quartanas tandem incidant, & ex quartanis in aquam intercutem.

Aph. 12, Sect. 3. At ſi hiems quidem auſtrina, pluvioſa & placida fuerit; ver vero aquilonium, ſiccum & tempeſtuoſum, primum quidem mulieres prægnantes, quibus partus in ver imminet, abortionem facturas, eſt veriſimile, quæ vero pepererint, adeo imbecilles ac morboſos fœtus parituras, ut aut ſtatim pereant, aut tenues, debiles & valetudinarii vivant. Atque hæc quidem mulieribus; reliquis vero, dyſenterias & lippitudines ſiccas, nonnulliſque defluxiones à capite in pulmonem.

Si vero æſtas pluvioſa fuerit & auſtrina, & autumnus ſimiliter, morboſam eſſe hiemem neceſſe eſt, iiſque qui pituita abundant, & 40. annum exceſſerunt, febres ardentes contingere æquum eſt; bilioſis vero, pleuritides & pulmonum inflammationes.

Aph. 13. Sect. 3. At ſi æſtas ſicca & aquilonia fuerit, autumnus vero pluvius & auſtrinus, ſub hiemem, capitis dolores, & cerebri ſiderationes fieri par eſt, ac præterea raucedines, gravedines, & tuſſes, & nonnullis quoque tabes.

Quod

Quod si aquilonius & siccus fuerit autumnus, ac neque sub canem, neque sub arcturum pluviosus, pituitosis quidem, naturaque humidis & mulieribus confert, biliosis vero hoc est maxime adversum. Admodum enim resiccantur, iisque lippitudines aridæ contingunt, & febres acutæ ac diuturnæ, quibusdam etiam melancholiæ. In bile namque quicquid est humidissimum & aquosissimum consumitur, quod vero crassissimum & acerrimum remanet, quod in sanguine eadem quoque ratione accidit, unde ii morbi illis contingunt. Pituitosis vero hæc omnia auxilio sunt. *Aph.* 14. *Sect.* 3.

Præcipue maximæ anni temporum mutationes observandæ sunt, ut neque medicamentum purgans lubenter exhibeamus, neque partes circa ventrem uramus, aut secemus, ante dies 10. aut etiam plures; sufficiunt tamen 10. At maximi periculi plena sunt ambo solstitia, præcipue æstivum; periculosissima etiam ambo æquinoctia existimantur, maxime vero autumnale. Siderum quoque ortus observandi. præcipue caniculæ, deinde Arcturi, & Vergiliarum occasus. His enim potissimum diebus, morbi judicationem subeunt, & alii quidem perimunt, alii vero desinunt, aliique omnes in alium statum transeunt.

(Oriuntur Vergiliæ seu Pleiades circa finem Aprilis, & occidunt sub initium

Novembris, Arcturus oritur menſe Septembri. Hiems durat à Pleiadum occaſu uſque ad æquinoctium vernum, ver à verno æquinoctio ad Pleiadum uſque exortum. Æſtas vero à Pleiadum ortu, ad ortum Arcturi. Autumnus denique ab ortu Arcturi ad Pleiadum occaſum.)

De macrocephalis circa Mæotidem paludem degentibus, quemadmodum ſe habeant, mihi dicendum eſt. Initio quidem hominum inſtitutum longitudinis capitis cauſa fuiſſe videtur. Nunc vero natura etiam ad inſtitutum accedit. Longiſſima enim habentes capita generoſiſſimos exiſtimant. Hujuſmodi eſt inſtitutum. Cum primum editus eſt infans, caput ejus adhuc tenellum & molle manibus effingunt, & in longitudinem adoleſcere cogunt, vinculis & idoneis artibus adhibitis, quibus capitis rotunditas vitietur, & longitudo augeatur. Hoc inſtitutum primum hujuſmodi naturæ dedit initium. Succeſſu vero temporis in naturam abiit; ut proinde inſtituto nil amplius opis eſſet. Semen enim genitale ex omnibus corporis partibus provenit, ex ſanis quidem ſanum, & ex morboſis morboſum. Si igitur ex calvis calvi gignuntur, & ex diſtortis ut plurimum diſtorti, quid prohibet, cur non etiam ex macrocephalo, macrocephalus gignatur.

Cur Aſiatici Europæis minus bellicoſi exiſtant, & moribus ſint lenioribus, anni tem-

tempeſtates in cauſa ſunt, quæ non magnas, tum ad calorem, tum ad frigus, permutationes faciunt, verum ſimiles permanent: unde neque mens ſtupore percellitur, neque corpus vehementer à ſuo ſtatu dimovetur. Ex quibus iram exaſperari, ac prudentiæ & caloris compotes fieri magis æquum eſt, quam ſi eodem ſemper ſtatu permaneant: mutationes enim inter omnia, hominis mentem ſemper excitant, neque ſinunt quieſcere. Quas ob cauſas mihi Aſiaticorum genus omni ope deſtitutum videtur; quibus præterea eorum inſtituta accedere debent. Multo enim maxima Aſiæ pars regum imperio regitur. Qui vero ſui poteſtatem non habent, neque ſui juris ſunt, ſed dominis ſubditi, ii rerum bellicarum nullam curam habent, ſed ut ne bellicoſi videantur.

Scythæ carnibus coctis veſcuntur, & lacte equino in potu utuntur. Et hippaco (ἱππάκη) *i. e.* caſeo equino victitant. Plerique Scythæ eunuchi fiunt, & evirati, & effeminati evadunt, ex eo quod ex defluxione ob diuturnas equitationes laborantes, & circa coxendicem claudicantes, ſibi ipſis medentur, utramque venam poſt aures incidendo. Hac enim curatione ſeipſos perdunt; juxta aures quippe venæ ſunt, quæ inciſæ ſterilitatem inducunt.

DE FLATIBUS.

Περὶ φυσῶν.

Medicus non niſi quæ periculo ſunt proxima intuetur, & quæ ſunt ingrata contrectat, atque ex aliorum calamitatibus ſibi dolorem conciliat.

Ægrotantes vero artis opera, maximis malis, morbis, laboribus, dolore & morte, vindicantur. His enim omnibus Medicina manifeſtam medelam adhibere deprehenditur.

In digna prorſus Hippoc. Sententia.

Hujus artis vilia noſſe difficile, ſeria vero facile, ac vilia quidem ipſis Medicis, vulgo autem minime ſunt cognita, cum mentis non corporis opera exiſtant. Obſcuriſſimos & maxime difficiles morbos opinio magis quam ars judicat. Etſi in his plurimum imperitiæ peritia præſtat.

Qui morbi cauſam cognoverit, is utique ex his quæ in corpore inſunt, adepta per contraria morborum cognitione, facile poterit, quæ conferunt, offerre. Ipſa enim ars Medica maxime à natura ineſt.

De natura hominis.

Plenitudinem evacuatio ſanat, evacuationem plenitudo, laborem otium, & otium labor. Atque ut uno verbo dicam, contrariorum contraria ſunt remedia.

Medicina additio eſt & ſubtractio; eorum quidem quæ exſuperant, ſubtractio; eorum vero quæ deficiunt, additio. Qui vero illud optime facit, is optimus Medi-

cus

eus existimandus est, quique plurimum abest ab eo præstando, is plurimum in arte Medica deficere censetur.

Hominum & reliquorum animantium corpora triplici alimento nutriuntur, cibo, potu & spiritu.

Tanta corporibus omnibus spiritus inest necessitas, ut si quis aliis omnibus, & cibis & potionibus abstineat, duos tamen, & tres, vel plures dies possit vitam ducere. At si quis spiritus in corpus vias intercipiat, vel exigua diei parte, homini pereundum sit; adeo necessarius est usus spiritus in corpore.

DE MORBO SACRO.

Περὶ ἱερῆς νόσου.

Morbus hic nihil habet aliis morbis divinius aut sacratius, sed eandem, ex qua reliqui morbi oriuntur, naturam sortitus est. Homines vero ex imperitia & admiratione ei naturam quandam & causam divinam inesse censuerunt, quod nulla in re reliquorum morborum similis esset.

Hic morbus pituitosis contingit, biliosis vero minime. Ac originis initium sumit, cum adhuc fœtus in utero existit.

Quibus in puerili ætate ulcera in caput, in aures, & reliquum corpus erumpunt, si salivosi mucosique extiterint, ii procedente quidem ætate facillime degent.

Tunc

Tunc enim pituita, quam in utero repurgari oportuerat, emittitur & purgatur; quique ſic purgati fuerint, fere hoc morbo comitiali minime corripiuntur. Qui vero puri fuerint, ut neque ulcus ullum habuerint, neque mucus aut ſaliva ulla prodierit, periculum eſt, ne ii hoc morbo corripiantur.

Oves, & præſertim capræ frequentiſſime hoc morbo prehenduntur.

Cum inveteraverit morbus, amplius curari non poteſt.

Quibus morbus jam in conſuetudinem venit, ii ſe correptum iri præſentiunt, & hominum conſpectum fugiunt, domumque, ſi prope ſit, ſe conferunt, ſin minus, in ſolitudinem, quo quam pauciſſimi eos cadentes videant, ſtatimque ſe contegunt, propter affectionis verecundiam, & non (ut plerique exiſtimant) propter numinis metum.

Oportet Medicum non augere morbum, ſed properanter profligare, id quod cuique morbo eſt maxime adverſum, non amicum aut familiare exhibendo.

SECTIO QUARTA.

CONTINENS τὰ διαιτητικά.

DE SALUBRI VICTUS RATIONE.

Περὶ διαίτης ὑγιεινῆς.

Crassi qui tenues fieri cupiunt, ii jejuni omnes exercitationes subire, & adhuc ex labore anhelantes, nec dum refrigerati, cibos aggredi debent, priusque vinum bibere dilutum non admodum frigidum. Quin & semel cibus capiendus, & duriter cubandum.

Sex hibernis mensibus vomitus ciendus, quod tempus hoc æstivo plus pituitæ gignat, & morbi circa caput & regionem eam, quæ est supra septum transversum, excitantur. At ubi æstas viguerit, infusis utendum. Hæc enim anni tempestas æstuosa est, & corpus bile magis abundat, gravitates etiam lumbos & genua infestant, calores oboriuntur, & venter torminibus torquetur. Corpus igitur refrigerandum, & quæ sursum attolluntur, deorsum ex istis locis deducenda.

Obesi ac minime tenues jejuni vomant. Graciliores autem & imbecilliores, à cibis vomitum cieant.

Qui

Qui ſingulis menſibus bis vomere conſuevit, hunc præſtat duobus ex ordine diebus vomitum ciere, quam decimo quinto die.

Qui poſtridie cibos eructant, & quibus præcordia, nimirum cibis non concoctis, attolluntur, iis longior ſomnus confert.

LIBER PRIMUS.
DE VICTUS RATIONE.
Περὶ διαίτης τὸ πρῶτον.

Nullus eorum qui ante nos ſcripſerunt, reprehendendus, quod omnia invenire non potuerint, quin potius laudandi omnes, quod quædam inveſtigatione aggreſſi ſunt.

Si inventus fuerit cujuſque naturæ conveniens cibi modus, & laborum numerus, qui neque ſupra, neque infra, modum excedat, ſanitas ſane hominibus exacte inventa fuerit.

Non enim morbi derepente hominibus contingunt, ſed paulatim collecti acervatim ſe produnt.

Omnia tum animantia, tum homo ipſe, ex duobus facultate quidem diverſis, uſu vero conſentientibus, conſtant, igne inquam & aqua. Quæ duo ſimul juncta, tum aliis omnibus, tum ſibi invicem ſatis ſunt: utrumque vero ſeorſim, neque ſibi ipſi, neque cuiquam alteri ſatis eſſe poteſt. Horum utrumque hanc obtinet

tinet

tinet facultatem. Ignis ſi quidem omnia ſemper movere, aqua vero omnia ſemper nutrire poteſt.

Irrepit in hominem animus (ψυχὴ) ignis & aquæ temperationem ſortitus, corporis humani portionem.

Ars Medica ab eo quod moleſtum eſt, liberat, & id, ex quo quis ægrotat, auferendo, ſanitatem reddit: idem & natura per ſe facere novit.

LIBER SECUNDUS.
DE VICTUS RATIONE.
Περὶ διαιτῆς τὸ δεύτερον.

Inſulæ continenti vicinæ, rigidiores habent hiemes, marinæ vero tepidiores, propterea quod nives & glacies in continenti perdurant, & ventos frigidos ad vicinas inſulas mittunt: In his vero quæ in alto ſitæ ſunt, per hiemem non perdurant.

Venti omnes natura quidem refrigerant, & humectant, verum ex regionum & locorum ſitu, per quæ ad regiones quaſque obveniunt, inter ſe differunt, & frigidiores, calidiores, humidiores, ſicciores, morboſiores, & ſalubriores exiſtunt.

Hordeum natura quidem frigidum & ſiccum. Ineſt & quiddam quod purget, ex palearum ſucco.

Lac ovillum alvum ſiſtit, caprinum vero magis alvum ſubducit, bubulum minus,

nus, equinum & aſininum per alvum magis demittitur.

Triticum hordeo valentius eſt, & magis nutrit, minus autem alvum ſubducit, tum ipſum, tum ſuccus.

Panis ex farina integra nec excuſſa, ſiccat & alvum ſubducit, purus vero, plus quidem nutrit, minus autem alvum dejicit.

Ex panibus autem, fermentatus quidem levis eſt, & per alvum ſecedit. At non fermentatus, minus quidem alvum dejicit, plus vero nutrit.

Fabæ alimentum quoddam alvum ſiſtens & flatuoſum exhibent, piſa minus quidem inflant, magis alvum dejiciunt. Cicer album alvum & urinam movet, & nutrit. Lentes æſtuoſæ ſunt, & turbant, & neque alvum dejiciunt, neque ſiſtunt. Lini ſemen in cibo ſumptum alvum ſiſtit, & aliquantulum refrigerat.

Carnes bubulæ validæ ſunt, & alvum ſiſtunt, nec facile in ventriculis concoquuntur, quoniam craſſi & multi ſanguinis eſt hoc animal. Caprinæ carnes his leviores ſunt, & magis alvum dejiciunt. Suillæ his quidem magis corpus roborant, & abunde alvum dejiciunt. Agninæ ovillis ſunt leviores, & hædinæ caprinis, quia exſangues magis & humidæ. Vitulinæ carnes ad bubulas eodem ſe habent modo: at porcellorum carnes ſuillis ſunt graviores. Hoc enim animal natura carnoſum

&

& exſangue, quamdiu tenellum eſt, ſuperabundantem habet humiditatem. Sylveſtris ſuis caro ſiccat, robur affert, & alvum dejicit; cervi vero, ſiccat & minus alvum dejicit, magis autem urinam provocat. Leporina ſicca eſt, & alvum moratur, urinam tamen quodammodo ciet.

Omnia fere volucrum genera quadrupedibus ſicciora exiſtunt; nam quæ veſicam non habent, neque urinam reddunt, neque ſalivam fundunt, prorſus ſicca ſunt. Palumbis caro ſicciſſima, deinde columbæ, 3. loco perdicis & galli, ac turturis, anſeris vero maxime humida. Anatis carnes, & reliquarum avium quæ in paludibus, aut aquis degunt, omnes humidæ exiſtunt.

Ex piſcibus leves ſunt ſaxatiles fere omnes, velut turdus, gobio.

Vinum calidum & ſiccum, habet & purgans quiddam à materia. Vina nigra & auſtera ſicciora ſunt, neque per alvum ſecedunt, neque urinam movent, ſed corporis humiditatem abſumendo, ſiccant & caliditatem inferunt. Dulcia nigra humidiora ſunt, calefaciunt autem & inflant, cum humiditatem inducunt. Alba vero & auſtera calefaciunt, magis autem urinam movent, quam alvum dejiciunt. Vina recentia alvum magis movent, quod muſto ſint propiora, & nutriunt, item odora magis quam inodora ejuſdem æta-

 tis,

tis, quia facilius concoquuntur, & crassa quam tenuia. At tenuia dulcia urinam magis & alvum movent, corpusque humectant, & sanguinem imbecillum reddunt, cum adversarium corpori sanguinem augeant. Mustum flatum movet, & subducit, turbationemque in ventre, suo fervore excitat, alvumque dejicit. Vina acida refrigerant, extenuant & humectant. Sapa calefacit, humectat & subducit.

Allium calidum urinam & alvum movet, oculis minime bonum. Nasturtium calidum est, carnem liquefacit, pituitam albam sistit, proindeque stranguriam infert. Sinapi calidum est, & alvum dejicit, sed & hoc urinæ difficultatem parit. Apium urinam magis quam alvum movet, radices etiam magis quam ipsum, alvum movent.

Ruta urinam magis quam alvum movet, & præpota adversus venena valet.

Asparagus siccus est & alvum sistit. Salvia sicca est & alvum sistit.

Solanum refrigerat, & in somnis veneris ludibria prohibet.

Mentha calefacit & urinam ciet, vomitionemque sistit, ac si quis eam sæpe comedat, ejus genitale semen ita colliquefacit, ut effluat, & arrigere prohibet, corpusque imbecillum reddit.

Brassica calefacit, per alvum secedit, & biliosa educit.

Betæ

Betæ ſuccus quidem alvum dejicit, olus autem ipſum cibo ſumptum ſiſtit. Radices vero alvum magis movent.

Raptum æſtuoſum eſt, humectat autem, & corpus conturbat, non tamen per alvum ſecedit, verum urinæ difficultatem adfert.

Mora calefaciunt & humectant, per alvumque ſecedunt. Pyra natura alvum dejiciunt, cruda vero ſiſtunt.

Veneris uſus extenuat, humectat & calefacit.

Alvum coactam vomitio ſolvit, & plus æquo fluidam ſiſtit, illam quidem humectando, hanc vero ſiccando.

Otium humectat & corpus imbecillum reddit. Quieſcens enim animus, corporis humidum minime abſumit: labor ſiccat, corpuſque validum efficit.

Semel die ſumptus cibus extenuat & ſiccat, alvumque ſiſtit, quoniam animi calore, ventris & carnis humidum abſumitur.

LIBER TERTIUS.

DE VICTUS RATIONE.

Περὶ διαίτης τὸ τρίτον.

Annum plerique in quatuor partes omnibus notas dividunt, hiemem, ver, æſtatem & autumnum: ac hiemem quidem à vergiliarum occaſu ad æquino-

ctium vernum; ver autem ab æquinoctio ad vergiliarum exortum; æſtatem à vergiliarum ortu ad arcturi exortum: Autumnum vero ab arcturo ad vergiliarum occaſum.

Vomitionibus poſt cibos cujuſvis generis, humidiores ter in menſe utantur, ſicciores vero bis.

A cœna minime deambulandum, ſed tantum ſtandum. Mane vero deambulationibus utendum. Soles vitandi, & frigora tum matutina, tum veſpertina, quæcunque à fluminibus, aut ſtagnis, aut nivibus ſpirant.

Cum inteſtinum humiditatem non habeat, ſtercus ambiens intumeſcit, viaſque obſtruit, & dolorem parit, calor prehendit & quicquid biberit aut comederit, evomit, tandem etiam ſtercus vomitione rejicit: quo cum pervenerit, minime his vivere poteſt.

DE INSOMNIIS.

Περὶ ἐνυπνίων.

Qui de his, quæ per ſomnos contingunt, recte conjectaverit, is ea per omnia magnam habere vim comperiet. Quiſquis igitur recte iſta dijudicat, is non minimam ſapientiæ partem aſſequitur.

Oportet manus admoventem, Deorum opem advocare.

Quæ inſomnia, de diurnis actionibus mens

mens humana vesperi sub noctem in somnis affert, & eodem modo reddit, quo per diem in re justa, gesta, aut consulta sunt, ea bona, & sanitatem portendere existimanda sunt; propterea quod animus neque plenitudine ulla, neque evacuatione, neque alia re quavis extrinsecus irruente, superatus, in diurnis consiliis perseverat. At insomnia quæ diurnis consiliis adversantur, perturbationem in corpore denunciant. Sol, Luna, Cœlum, Stellæ, pura quæque & suo motu agitata, in somnis visa, bona sunt. Sanitatem enim corporis, omniumque ejus partium significant. Quod si quid contra contingat, aliquem corporis morbum portendit. Astris quidem exterior corporis ambitus respondet, Soli medius, Lunæ vero, qui ad cavitates spectat: si quod igitur istorum siderum extingui, aut lædi, aut evanescere, aut cursum sustinere (alii à cursu deflectere) videatur, in illa parte morbum eventurum indicat.

Quod si in stagno, aut mari, aut fluminibus quis natare videatur, bonum non est, cum humiditatis exsuperantiam indicet. Huic autem victus ratio sicca, & labores conferunt. At febricitanti bonum est, quoniam calor ab humoribus extinguitur.

Mortuos nitidos & candidatos videre bonum est, bonum quoque quid purum ab ipsis sumere. Quod si contra quis nudos,

dos, aut atratos, aut ſordidos, aut aliquid accipientes, vel ædibus exportantes videat, minime eſt accommodatum; morbum enim indicat.

Per ſomnum, ſi quis ſolitos cibos, aut potus ſibi edere videatur, alimenti inopiam, animique abjectionem indicat.

Fluviorum tranſitus, hoſtes armati, monſtra difformia, morbum, aut furorem præſagiunt.

DE ALIMENTO.

Περὶ τροφῆς.

Alimentum in pilos, in ungues, & in extimam ſuperficiem ab internis partibus pervenit, rurſuſque ab externis partibus extimaque ſuperficie ad interna redit.

In alimentorum genere, id quod alit, alimentum eſt, quod alimento eſt proximum, & quod alimentum eſt futurum.

Confluxio una, conſpiratio una, conſentientia omnia.

Venarum origo tanquam radix, hepar eſt, & arteriarum cor. Ex his per omnia ſanguis & ſpiritus pervagatur, calorque per hæc permeat.

Medulla oſſis alimentum, ideo callo firmatur.

Facultas omnia auget, & alit, ac propagat.

DE RATIONE VICTUS IN MORBIS ACUTIS.

Περὶ διαίτης ὀξέων.

Maxime eum medicum probaverim, qui in morbis acutis longe melius cæteris ſe gerat. Sunt autem hi, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, febris ardens, & quicunque alii morbi ad hos conſequuntur, quorum febres omnino continuæ interficiunt.

Eadem omnia videntur plebejis dicere Medici tum meliores, tum deteriores.

Ptiſana recte videtur omnibus frumentaceis eduliis præferri in morbis acutis, eoſque qui eam prætulerunt laudo. Nam & lentorem habet lævem, continuum & ſuavem, ac lubricum, mediocriter humeſcentem, ſitim minime inferentem, & ſi quid elui indiget, probe abluentem, neque adſtringit, neque malam turbationem adfert, neque in ventre intumeſcit, nempe inter coquendum quoad maxime fieri potuit, intumuit.

Si lateris dolore continuo, neque ad calida fomenta remittente, ſputoque minime prodeunte, verum citra concoctionem, extreme glutinoſo reddito, niſi quis dolorem, vel ventre emollito, vel ſecta vena ſolverit, aut utrum horum conducere videbitur, exhibuerit, ptiſanam autem ita affectis dederit, præcipi-

tes eos in mortem adducit. Has igitur ob caufas, aliafque hujufmodi, qui tota utuntur ptifana 7. die, aut citius, moriuntur, alii quidem mente perculfi, alii vero ab orthopnœa & ftertore fuffocati.

Lateris dolorem five per exordia, five poftea incidat, fomentis calidis tentare diffolvere, abfurdum non eft. Quorum quidem optimum eft, aqua calida, in utre vel vefica, vafe æneo, aut teftaceo adhibita. Verum molle quippiam lateri, quo lenior fotus fiat, fupponere oportet; utiliter admovetur fpongia mollis & magna ex aqua calida expreffa, fomentumque linteo involvendum, ut longiore tempore fufficiat & perduret. Hordeum item & eruum, in aceto ita temperato, ut paulo acidius fit, quam quis bibere queat, macerata & fervefacta, facculis confuta apponere oportet; furfurefque eodem modo. Ad ficcum autem fomentum, fales & milium torrefactum in facculis laneis, maxime accommodantur. Quod fi ad calida fomenta dolor non remittat, non multo tempore calefacere convenit, quod id pulmonem exficcet, & pus intra thoracem colligat.

Venæ fectio non æque dolorem folvit, nifi dolor ad jugulum pertingat; tunc ex interna cubiti vena, quam citiffime copiofum fanguinem detrahere convenit, eo ufque dum multo rubicundior, aut pro puro & rubro, lividus effluat. Utrumque

que enim uſu venit. Si vero eas, quæ ſunt ſub ſepto tranſverſo, partes dolor affligat, nullamque ad jugulum de ſe ſignificationem præbeat, alvum veratro nigro, aut peplio emollire oportet.

Ptiſanam quidem, ubi epotum eſt medicamentum, inſuper ſorbendam ſtatim dare oportet, neque admodum minore quam conſuetum eſt quantitate. Sed rationi conſentaneum eſt, media in purgatione, ſorbitionem non exhibere.

Multo gravius ferunt inſuetam cibi abſtinentiam, qui parte ſuperiore ventris ſunt bilioſi. (πικρόχολοι τὰ ἄνω.)

Maximæ mutationes morbos potiſſimum pariunt.

Non ita peritos Medicos video, ut virium infirmitates in morbis dignoſcant, quæ vel ex vaſorum inanitione perficiuntur, vel ob aliud quoddam irritamentum, quæque ob dolorem & morbi vehementiam, quamvis hæc cognita aut ignorata ſalutem aut mortem afferunt. Majus ſiquidem malum eſt, ſi ob dolorem, aut morbi vehementiam debilitato, quis potum, aut ſorbitionem copioſiorem, aut cibum exhibeat, ob vaſorum inanitionem debilem eſſe ratus. Indecorum autem eſt, probroque vertitur, ſi quis ex vaſorum inanitione ægre habentem non agnoſcat, & victus ratione opprimat.

Aceti aciditas bilioſis naturis magis confert, quam Melancholicis: amara enim

diſſolvuntur, & in pituitam tranſeunt, dum ab ipſo in ſublime attolluntur. Nigra vero fermentantur, in ſublime attolluntur, & multis partibus augentur, acetum namque nigra ſurſum educit. Mulieribus quam viris acetum longe magis eſt adverſum, nempe cum uterum dolore afficiat.

In morbis acutis ſanguinem detrahes, ſi vehemens fuerit morbus, & qui ægrotant ætate florenti fuerint, & virium robore valuerint.

Si angina, aut aliquis alius lateris morbus ægrum divexarit, medicamentis quæ delinguntur repurgato; ſin vero detracto copioſo ſanguine æger debilior videatur, infuſum alvi per clyſterem tertio quoque die exhibebis, donec in tuto æger fuerit, & fame opus habeat.

Pulmonum & laterum inflammationibus hæc inſtituenda curatio. Si quidem dolor ſurſum ad jugulum tendat, vel ad mammam & brachium, internam brachii venam ſecare oportet, ea parte qua dolor affligit, & ſanguinem detrahere pro corporis habitu, anni tempore, ætate & colore, pluſque & cum majori fiducia, ſi dolor acutus fuerit, ad animi uſque deliquium ducere, poſtea clyſma injicere.

Allium optime editur ei, qui ſe ad compotationem comparare volet, aut jam ebrius eſt.

Suillæ carnium optimæ ſunt, præſtan-

tiſſimæ

tiſſimæ vero, quæ neque vehementer pingues, neque contra vehementer graciles, neque veteris victimæ ætatem aſſecutæ, edendæque ſine pelle & ſubfrigidæ.

Si cui ſanguinem detrahere confert, alvum firmam reddere oportet.

Potionem hydrope laboranti ita concinnabis, ſi cantharidum trium, ablato cujuſque capite, pedibus & alis, corpora, in tribus aquæ cyathis contrita, exhibueris. Ubi vero ex epoto medicamento laborarit, calida perfundatur ex oleo tamen prius inunctus, jejunus bibat, edatque panes calidos ex oleo.

Ora venarum in ano ſanguinem fundere ſolita, (hæmorrhoidas vocant) intruſo in acum quam craſſiſſimo & maximo lanæ ſuccidæ filo, deligabis. Securior enim evadit hæc curatio. Deinde compreſſas medicamento putrefacies, neque perfundes donec deciderint, unamque perpetuo relinques.

DE LOCIS IN HOMINE.

Περὶ τόπων τῶν κατὰ ἄνθρωπον.

Quicunque à venis morbus oritur, is levior eſt, quam qui à nervis, diffluit enim una cum humore in venis contento, neque quieſcit.

Ars Medica ut cito addiſcatur fieri nequit, propterea quod in ea firma aliqua doctrina tradi non poteſt.

Qui

Qui artis Medicæ cognitionem habet, is minimum ex fortuna pendet, ſed & citra fortunam & cum fortuna, recte eam adminiſtrabit. Firma enim eſt ars tota Medica, ejuſque præceptiones, ex quibus conſtat, pulcherrimæ, fortuna minimum indigere videntur.

Si in medullam fluxio contingat, tabes occulta ac inconſpicua oboritur.

Cum ambo latera dolent, peripneumonia eſt, cum alterum tantum, pleuritis.

Qui ex pulmonis inflammatione, aut morbo laterali pus intro colligunt, minime moriuntur, ſed convaleſcunt.

SECTIO QUINTA.

CONTINENS Θεραπευτικά.

DE MORBIS LIBER PRIMUS.

Περὶ νόσων. α.

Qui de morborum curatione, tum ſcite interrogare, tum ad quæſita reſpondere volet, & commode objecta refutare, hæc ſecum reputare convenit. Primum quidem ex quibus morbi omnibus hominibus oriuntur: deinde vero, qui morbi, cum neceſſarias cauſas habent, aut longi ſunt, aut breves, aut lethales, aut minime lethales, num pars aliqua cor-

corporis mutila reddatur, nec ne. Et qui ubi exorti ſunt, eventa habent dubia, aut mala, aut bona, & ex quibus in quoſnam tranſitiones fiant, quæque Medicis, in ægrorum curatione proſpere ſuccedunt, & quæ ægrotantibus in morbis mala aut bona contingunt, quæque intempeſtive dicuntur, aut fiunt à Medico erga ægrum, aut ab ægro erga Medicum, quæ etiam in arte exacte fiunt, aut dicuntur, & quæ in ea recta vel non recta, *&c.*

Moritur, ſi quis vulneratum habet cerebrum, aut ſpinalem medullam aut jecur, aut ſeptum tranſverſum, aut veſicam, aut venam aliquam multum ſanguinem effundentem, aut cor: ex vulnere autem minime mori contingit, ſi his partibus vulnus acceptum non fuerit, ſed ab his quam longiſſime abſit.

Hi morbi ex neceſſitate, cum adſunt, mortem adferunt, tabes, hydrops, mulierem utero gerentem, ſi pulmonis inflammatio, febris ardens, pleuritis, aut phrenitis prehendat, aut ſi eryſipelas in utero oriatur.

Hi vero morbi dubium habent vitæ exitum, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, uva, hepaticus & ſplenicus affectus, nephritis, dyſenteria, in muliere ſanguinis fluor.

Iſti vero minime lethales, niſi quid ipſis accedat, diuturnæ in articulos fluxiones (κέδματα dictæ) melancholia, poda-

gra,

gra, coxendicum affectus, tenesmus, quartana, tertiana, stranguria, ophthalmia, lepra, impetigo, arthritis.

Fere in morbis & vulneribus, ubi mala malis ex causis necessariis succedunt, cum ista contingunt, in Medicum causam conferunt, neque talia ex necessitate fieri agnoscunt. Et si ad febricitantem aut vulneratum ingressus, & oblatum quam primum remedium non juvet, sed postridie æger pejus habeat, in Medicum culpam rejiciunt, quod si prosit, id tamen non perinde laudant, cum id ei contingere oportere existimant.

Suppuratus fit, si pituita ex capite ad pulmonem destillet, ac primum quidem ut plurimum latenter defluit, tussemque tenuem exhibet, sputumque paulo amarius solito existit, calorque tenuis adest. Temporis autem progressu, exasperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente ac putrescente, pondusque in pectore, & dolorem acutum ante & retro exhibet, corpus vehementer incalescit, & pulmo à calore trahit ad se pituitam ex toto corpore, & maxime à capite: Caput vero calefactum ex corpore, & hanc putrescentem subcrassam exspuit. Quanto enim longius tempus processerit, tanto sincerum magis pus exspuit, & febres acutiores fiunt, tussisque crebra & vehemens, inedia vexat, & tandem alvus inferne turbatur. Cum eo pervenit, perit. Cere-

Cerebri ſphaceliſmus, ſeu corruptio. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex capite ſpinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & ſudor eſt, & ſomni expers eſt, & ex naribus ſanguis fluit: ſæpe etiam ſanguinem vomit; non audit, & derepente privatur voce.

DE MORBIS LIBER SECUNDUS.

Περὶ νόσων. β.

Quod ſi in cerebro venæ ſuperevomuerint (ſuperevomunt autem, ubi bilis & pituita venas ſubierit) caput dolor, tenebricoſa vertigo, & gravitas occupat: dolor quidem, ex ſanguinis nimia caliditate, vertigo vero tenebricoſa cum ſanguis conferta copia ad faciem proceſſerit; gravitas autem cum ſanguis turbidior & morboſior, in capite majore ſit copia, quam intrinſecus. Aures etiam ſonitum percipiunt, & nihil audiunt. Et ſi manus, caput, aut alia corporis pars ita affecta ſecetur, ſanguis ater & turbidus, ac morboſus effluit.

Si venulæ copiam ſanguinis circa cerebrum ſuperevomuerint, & cerebrum calefecerint, febris ac dolor vehemens ad tempora, ſinciput, & poſteriorem capitis partem detinet, aures tinniunt, flatibus implentur, nihil audit, æſtuat, & præ dolore ſe ipſe incontinenter jactat, hic 5to aut 6to die moritur. Cum ſic habuerit,

rit, caput calefacito. Si per aures aut nares aqua proruperit, periculum effugit.

Alius morbus. Si venæ in caput supervomuerint, dolor levis (alii gravis) totum caput detinet, & ad cervicem pertingit, interdumque ad alias capitis partes transmittit, deinde ubi surrexerit, eum tenebricosa vertigo occupat, febris non prehendit. Cum sic habuerit, deraso capite, nisi calefactoriis cessarit, à capite frontem qua capillus desinit, scindito, sectam autem diducito, ubi sanguis defluxerit, tenuissimo sale conspergito. Postea vero quam sanguis defluxerit, totam sectionem duplici filo involutam componito, deinde splenium cera & pice illitum, ulceri, inferiore parte imponito, lana succida apposita, deligato, & finito ad dies septem, nisi dolor detineat, qui si detineat, solvito. Aquam autem, in qua farina hordei crassior macerata fuerit, quoad convaluerit, ei bibendam exhibeto, ptisanæ vero succum sorbendum, aquam etiam superbibendam dato.

Lib. περὶ παθῶν. Si tertiana febris detineat, si quidem post tres accessiones, quarta prehendat, medicamentum deorsum purgans propinato. Quod si medicamento tibi minime indigere videatur, pentaphylii radices, acetabuli quantitate, in aqua tritas bibendas dato.

Tabes dorsalis ex spinali medulla oritur, præcipue vero recentes sponsos & libidino-

bidinosos corripit, febris sunt expertes, bene comedunt, & colliquantur. Quod si ita affectum perconteris, asseret sibi videri, ex superioribus partibus à capite velut formicas in spinam demitti, cumque urinam aut stercus reddit, semen genitale copiosum & liquidum ei prodit, neque generatio fit, & inter dormiendum, cum uxore dormiat nec ne, veneris ludibria patitur. Cumque alias, tum præcipue per locum arduum iter fecerit, aut cucurrerit, anhelosus & imbecillis evadit. Caput gravatur & aures sonant. Hic temporis progressu vehementibus febribus correptus, perit ex lipyria febre. Purgato sursum & deorsum corpore, lac bubulum per quadraginta dies bibendum exhibeto.

Hydrops pulmonis. Si hydrops in pulmone fiat, febris & tussis tenet, & acervatim respirat, & pedes tument, & ungues contrahuntur, & patitur talia, qualia is qui suppuratus est, sed debilius ac diuturnius. Et si quid infundas, aut fomentum, aut suffitum adhibeas, pus non sequitur, atque ex hoc sane cognoveris, non pus sed aquam intus esse. Et si multo tempore, aure ad latera adhibita, audire tentaveris, ebullit intrinsecus velut acetum: Et hæc quidem aliquamdiu patitur, postea erumpit ad alvum, & statim sanus esse sibi videtur, ac à morbo liberatus. Verum progressu temporis alvus incenditur, eademque illa patitur, &

adhuc amplius. Aliqui etiam intumefcunt ventre, fcroto, ac facie.

DE MORBIS, LIBER TERTIUS.

Περὶ νόσων. γ.

Oriuntur volvuli ex incalefcente ventre fuperiore, inferiore vero refrigerato. Reficcatur enim inteftinum & conftipatur ex inflammatione, ita ut neque flatum, neque alimenta tranfmittat, fed venter durus fit, & vomat interdum, inprimis quidem pituitofa, deinde vero biliofa, tandem etiam ftercus, fitis & dolor maxime circa præcordia detinet, totus etiam venter dolet & inflatur, fefe jactat, febres invadunt. His ea curatio inftituenda eft. Venter fuperior quam citiffime purgandus, fanguis ex capite & cubitis detrahendus, ut alvus fuperior calefcere definat. Partes fupra feptum tranfverfum, excepto corde, refrigerandæ. Inferiores autem partes homine in aquæ calidæ folio collocato, & oleo femper illito, calefaciendæ, & calefacientia humida admovenda. Collyrium ex folo melle decem digitorum longitudinis, fumma ejus parte felle taurino illitum, bis aut ter fubjiciendum, ut exufta omnia circa rectum inteftinum ftercora educas. Quod fi fic fuccefferit, poftea infufum per clyfterem injiciendum. Sin minus, folle fabrili indito, in ventrem flatus immittendus, ut

tum

tum ventrem, tum inteſtinum contractum diſtendas. Deinde extracto folle, infuſum per clyſterem injiciendum.

Peripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, ſpiritum frequentem ac calidum reſpirat, anxietas adeſt, & impotentia & jactatio, dolor ſub ſcapulis, & ad claviculam & mammam, & in pectore gravitas, quandoque etiam delirium. Quidam dolorem non ſentiunt, donec tuſſire inceperint. Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo eſt. Salivam tenuem ac ſpumoſam primum ſpuit. Lingua flava eſt, verum progreſſu temporis nigreſcit. Si in principio nigreſcat, citius morbus finitur: Sin poſterius, tardius. Tandem vero etiam rumpitur lingua, & ſi digitum apponas, inhæret: hæc patitur homo minimum diebus 14. ad ſummum uno & viginti: Et per hoc tempus tuſſit vehementer, ſimulque cum tuſſi, primum quidem copioſum & ſpumoſum ſputum exſpuit, 7. vero & 8. die, cum febris in vigore fuerit, humidaque peripneumonia ſit, craſſius procedit, ſin minus, non. Nono & decimo aliquantum cum virore palleſcens & ſubcruentum. Duodecimo ad 14. uſque copioſum & purulentum. Atque hæc fiunt, quibus naturæ & corporis affectiones humidæ ſunt, & morbus vehementior eſt. At quibus natura, & morbi conditio ſicca eſt, hi minus conflictantur. Si quidem igitur decimo quar-

to die resiccatus fuerit, neque purulentum amplius tussi rejecerit, sanus est. Sin minus, ad decimum octavum, aut vigesimum primum diem animadverte, & si tunc sputum illud quieverit, evadit. Sin minus, an dulcius sputum fuerit interroga, quod si affirmaverit, pulmonem purulentum esse scito, morbumque annuum fore, si non quadraginta diebus pus sursum eduxerit. At si ingratum sputum esse dixerit, hic morbi status lethalis est. Verum primis potissimum diebus istud in his est conspicuum. Si igitur de his affectibus aliquid absuerit, nosse oportet, quænam ægro sint necessaria, & quænam Medico aggredienda sint. Quod si pauca ex his signis habeat, non est quod decipiatur, cum hæc pulmonis inflammatio levis sit, & minime lethalis.

Cum pleuritis corripit, hæc contingunt, dolor latus occupat, febris & horror detinet, crebra est spiratio, spiritus non nisi erecta cervice trahitur, subbiliosa, colore mali punici putamen referentia, per tussim rejicit, nisi quid intus ruptum fuerit. Quod si sic, etiam sanguinem post ruptiones. Cruenta pleuritis est, in qua subcruenta exspuit. Biliosa quidem mitior est, nisi ægro ruptum quid intus fuerit, alioqui gravior quidem, sed non adeo lethalis. Cruenta autem vehemens, & gravis, & lethalis.

Si pleuritis in empyema transeat, & ad late-

latera ſui ſignificationem exhibeat, ſecato aut inurito. At ſi neque pus exſpuatur, neque de ſe in coſtis ſignificationem præbeat, jejunum, poſt copioſæ calidæ balneum, & minime potum, in ſella firma collocato, cumque alter eum ex humeris apprehenderit, tum ipſe eum concutito, aurem coſtis admovens, ut noſcas quanam ex parte, ſui ſignificationem præbeat. Votum autem eſt, ut id ad ſiniſtra magis contingat, quod inuſtio aut ſectio in dextris mortem magis afferat. Quo enim dextra valentiora ſunt, eo in ipſis vehementiores morbi apparere ſolent. Quod ſi propter craſſitudinem humor non fluctuet, neque ſtrepitus edatur in pectore, crebrum autem ſpiritum trahat, pedes intumeſcant, & tuſſicula quædam vexet, ne decipiaris videto, ſed ſcito thoracem pure plenum eſſe. Linteo itaque tenui, in rubrica liquida admodum trita & tepida, intincto, thoracem in orbem obtegito, quaque parte primum reſiccatum fuerit, ea ſectionem aut uſtionem facere oportet, ut quam proxime ad ſeptum tranſverſum accedas, ea tamen adhibita cautione ne ipſum attingas. Multi autem ſimul illinunt, ne partes quæ primum illinuntur, reſiccentur. Poſt ſectionem aut uſtionem, penicillo ex lino crudo utere, & paulatim pus emittito.

DE MORBIS, LIBER QUARTUS.

Περὶ νόσων τὸ τέταρτον.

Habet tum mulier, tum vir in corpore quatuor humidi formas, ex quibus morbi oriuntur. Hæ vero ſunt, pituita, ſanguis, bilis & aqua.

Sanguinis fons eſt cor, pituitæ caput, aquæ lien, bilis locus in jecore.

Caput velut cucurbitula corpori incumbens, ex ventriculo pituitam attrahit.

Caput & lien morbis maxime ſunt obnoxia.

Lumbricos latos, in puero dum adhuc in utero eſt, gigni aſſero; neque enim ubi ſemel uterum egreſſus eſt, tanto tempore ſtercus in alvo manet, ut ex eo putrefacto & diutius permanente, tantæ magnitudinis animal in ea concreſcere poſſit. Qui enim ſanus futurus eſt, heſternum ſtercus ſemper quotidie per alvum demittit.

Qui latum lumbricum habet, is quale quid cucumeris ſemen, ſubinde cum ſtercore per alvum egerit, idque lumbrici partum eſſe quidam affirmant; ſed male, non enim ab uno animali tot pulli naſci poſſunt. Lumbricus hic non parit, ſed circum circa abrumpitur.

Calculus in veſica quinque habet ſigna, cum urinam reddere vult, dolore affligitur, & urina paulatim, velut urinæ ſtilli-

lici-

ſicidio laborantibus, effluit, interdumque ſubcruenta eſt, utpote veſica à calculo exulcerata, & veſica inflammatione vexatur. Verum id non apparet, indicio tamen eſt ſumma præputii pars, interdum arenoſa per urinam reddit, interdum vero duos aut plures calculos.

DE AFFECTIONIBUS.

Περὶ παθῶν.

Morbi omnes hominibus ex bile & pituita oriuntur.

In dentium doloribus, ſi quidem dens eroſus fuerit & mobilis, eximendus. Quod ſi neque eroſus fuerit, neque moveatur, ſed dolorem inferat, uſtione reſiccandus. Proſunt etiam quæ commanducantur.

Si polypus in naſo innaſcatur, eximitur laqueo ad os pertractus. *Lib. 2. de Morb.*

Morbus lateralis, pulmonum inflammatio, febris ardens & phrenitis, hi quidem acuti vocantur, & fiunt maxime quidem, & vehementiſſimi hieme. Oriuntur etiam æſtate, ſed minus & leviores.

Pleuritis eſt, cum febris detinet, lateris dolor, ſpiratio difficilis & tuſſis. Sputum per initia quidem aliquantum bilioſum exſpuit, ubi vero 5tum & 6tum diem attigerit, etiam aliquantum purulentum.

In phrenitide, confert caput multa calida lavare.

Ex omnibus fere morbis, acuti præcipue & interficiunt, & maximos labores excitant; iique plurima obſervatione, & accuratiſſima curatione indigent; neque ab eo qui curat, malum aliquod inferri debet, ſatis enim ſunt quæ à morbis adſunt; verum ut boni aliquid præſtet, pro viribus curandum eſt. Quod ſi cum probe quidem curet Medicus, morbi magnitudine ſuperetur æger, hæc Medici culpa non eſt.

In doloribus qui infra umbilicum contingunt, alvus molli infuſo eſt abluenda, quod ſi non ſedentur, medicamentum deorſum purgans exhibendum.

Si quartana prehenderit, ſi quidem impurgatus fuerit, primum quidem caput purgandum, & tribus aut 4. interjectis diebus, ſub ipſam acceſſionem medicamentum ſurſum purgans exhibendum, rurſus aliquo intervallo interjecto, aliud medicamentum deorſum purgans in ipſa acceſſione dandum.

Qui magnum habent lienem, & bilioſi ſunt, male colorati evadunt, prava ulcera contrahunt, os graviter olet, graciles ſunt, lien durus eſt, ſemperque æqualis magnitudinis, neque ciborum reliquiæ per alvum demittuntur.

In morbis ubi alter alteri ſuccedit, is plerumque interficit; corpus enim ex præſenti morbo imbecillum redditum, ſi alter morbus acceſſerit, ex imbecillitate prius

perit,

perit, quam alter qui posterior accessit morbus desinat.

Coxendicum morbus quum sit, dolor corripit coxæ juncturam & summas nates: tandem etiam per totum crus dolor vagatur. Huic confert mollire, in quacunque tandem cruris parte dolor hæserit, per balnea & tepefactoria, ac fomenta; & alvum subducere. Ubi vero quieverit dolor pharmacum dandum est infra purgans, & postea bibat lac asininum coctum. Si vero in unum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, urito quocunque loco fuerit dolor, urito autem lino crudo.

Pedum dolor his omnibus qui circa articulos contingunt violentior quidem existit, & maxime diuturnus, quique ægerrime solvitur.

Cum vero ad ægrotum perveneris, quænam patiatur, & quanam ex causa interrogandum, & ex quot jam diebus, an etiam venter demittat, ac quanam victus ratione utatur.

Eos qui vulnera acceperunt fame conficito, & quæ insunt ex alvo per infusum subducito.

Pinguia inflammatis minime conferunt, neque sordidis, neque putrescentibus. Verum ad inflammata frigida conferunt, ad sordida vero & putrescentia, acria & quæ morsum quendam excitando purgant.

Cum vero carnem generare voles, pinguia & calida magis conferunt. Ab his enim caro ſuccreſcit. Cum cibos aut potiones addere vel detrahere cœperis, paulatim, & additiones & detractiones faciendæ.

Singula edulia quæ juvent & noceant habent.

Cibi, qui aut flatum, aut odorem, aut morſum, aut repletionem excitant, aut tormina, ab hujuſmodi liberat vinum merum ſuperbitum.

DE INTERNIS AFFECTIONIBUS.

Περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

Qui phthiſi laborat hæc patitur. Febris lenta initio invadit, & rigor & pectoris ac dorſi dolor, interdum vero vehemens tuſſis urget, & ſputum copioſum, liquidum & ſalſum exſpuit. Et hæc quidem per morbi exordia contingunt: in progreſſu vero totum corpus extenuatur, exceptis cruribus, hæc autem intumeſcunt, & pedes ungueſque contrahuntur, ab humeris extenuatur & debilitatur, fauces ſono implentur, & velut per arundinem ſibilum reddunt, ſitis vehemens per totum morbum vexat, & movendi impotentia multa corpus occupat. Hic ubi ad hunc habuerit modum, intra annum mala tabe perit.

Hydrops pectoris gignitur, ubi tubercula

cula in pulmone exorta fuerint. Et aqua repleta in pectus eruperint: Hydropem quandoque oriri ita mihi argumento sunt boves, oves & sues; in his enim fere quadrupedibus, pulmonis tubercula oriuntur, quæ aquam continent, sectione namque facta, citissime cognoveris, effluet enim aqua. Talia autem, multo magis etiam in homine, quam pecoribus fieri videntur, quanto morbosa magis victus ratione utimur. Plerique vero exortis tuberculis purulenti etiam extiterunt. Hæc igitur per morbi initia (iis) contingunt. Tussis sicca, & fauces stridulam quandam asperitatem habere videntur, rigor & febris, erectæque cervicis respiratio (ὀρθοπνοίη) contingit, corpus & pedes intumescunt, ungues contrahuntur, interdum ad latus intumescit, & qua parte secandum sit, indicat. Quod si non indicet, multa calida lotum, humeris comprehensum concutito, deinde quonam latere magis fluctuet, auscultato. Quod cum intellexeris, tertiam ab ultima costam, ad os usque secato, deinde terebra (τρυπάνῳ) acuta ulterius perforato, cumque perforata fuerit, paucam aquam educito, qua educta, penicillum ex lino crudo in vulnus immittito, & mollem spongiam super apponito, deinde ne penicillus decidat, deligato. Per 12. autem dies, semel die aqua educenda: post 12. vero diem, 13. die, tota aqua educenda. Et de

de cætero, ſi ſuſcitetur aqua emittenda, venterque cibis ſiccis reſiccandus.

Lienis morbus quidam. Venter inflatur, poſtea vero lien intumeſcit, durus eſt, eique dolores acuti contingunt; color autem immutatur & niger cernitur, pallidus, & qui malicorium forma referat, ex aure & gingivis gravis odor exhalat, eæque à dentibus diſceſſionem faciunt, & in tibiis ulcera, qualia puſtulæ nocturnæ erumpunt, membra extenuantur, neque ſtercus per alvum demittitur.

Convolvulus ſanguineus (εἰλεὸς αἱματίτης.) Ex ore malus odor exſpirat, à dentibus gingivæ abſcedunt, & ex naribus ſanguis effluit, interdum vero ex cruribus ulcera erumpunt, & hæc quidem ſaneſcunt, alia vero exoriuntur, color niger eſt, cutis tenuis, ad deambulationem & exercitationem (non) alacriter ſe habet.

DE NATURA MULIEBRI.

Περὶ γυναικείης φύσιος.

SI ex partu minime purgata fuerit, venter & crura intumeſcunt, rigor & dolor imum ventrem & lumbos occupat. Quandoque etiam ad viſcera progreditur, & animo deficit. His per morbi exordia afficitur, procedente vero tempore, cavæ faciei partes multum rubeſcunt. Cum ita habuerit, poſt fomentum uteris admotum, cyclaminum in ſubdititio apponito.

Cum

Cum fluor albus ſubortus fuerit, urina qualis aſini apparet, & dolor imum ventrem, lumbos ac laterum inanitates (κενεῶνες.) detinet, crura ac manus intumeſcunt, oculorum cava elevantur; & oculi humeſcunt, color auriginoſus & albus redditur, cumque deambulat, anhelatione corripitur. In uteri ſtrangulatu, graveolentia omnia in ſuffitu naribus adhibenda, bitumen ſcilicet, ſulphur, cornu, lucernæ funiculus, vituli marini adeps, caſtoreum, pudendis vero odorata.

Cum mulieri uteri duri evadunt, & ad pudenda prominent, inguinaque indurantur, & ardor in pudendis ineſt, cancri initia ſuſpecta ſunt.

Olivas albas priuſquam oleum inſit in tenues partes diſſectas ſiccato, deinde tuſſas & cribratas in vinum injectas, bibendas exhibeto. Hoc & menſes detrahit, & ſecundas ejicit. Dictamnum creticum oboli pondere, ex aqua potui exhibeto. Quo epoto, ſi ſecundas ejicere non potes, ſambuci ſuccum coctum pro fotu injicito, & cantharidem ſubter apponito. Hoc etiam fœtum expellit.

Si uteri ad cor irruentes ſtrangularint, viticis & pæoniæ ſemen ex vino bibendum dato.

Si cum jam movetur fœtus, corrumpatur & ſuffocetur, venter imus intumeſcit, & ad contactum velut ex ulcere dolet, febris, & dentium fremitus eam prehendit,

hendit, dolorque gravis & vehemens, ipſa pudenda, imum ventrem, coxendices, laterum inanitates & lumbos detinet.

DE MORBIS MULIERUM LIBER PRIMUS.

Περὶ Γυναικείων πρῶτον.

Mulier, quæ nunquam peperit, majore cum moleſtia & celerius afficitur, ex menſibus profluentibus, quam quæ partum experta eſt. Ubi enim peperit, venulæ ei ad menſium deſcenſum inſunt ampliores.

Mulierem rariore & molliore carne eſſe quam virum cenſeo.

Si intra trimeſtre ſpatium mulieri menſes non prodeant, in ſuffocationem ſubinde incidet, febriſque ac horror, & lumborum dolor ſæpe invadet. Intra vero quadrimeſtre ſpatium, niſi progreſſi menſes prioribus viam fecerint, etiam tunc trimeſtres omnes afflictiones eam magis affligent, maximeque quo tempore menſes decurrere conſueverunt, poſtea minus. Plerumque vero doloris expers videtur. Erunt autem in quartis menſibus etiam hæc ſigna, urinam copioſam & craſſam ſubinde reddet, ei venter indureſcet, majorque erit quam antea, dentium ſtridor aderit, ciborum faſtidium, & inſomnia. Si vero curetur, etiam in his ſana evadit. Intra quintum menſem, niſi ei copio-

copiosi menses descenderint, dolor adhuc fortior accidit. Sexto vero mense, jam incurabilis erit, & juxta quidem priora signa magis affligetur. Deinde ad ea etiam hæc aderunt, anxia erit, & subinde seipsam jactabit, & animo deficiet, & pituitam vomet, & vehemens sitis eam corripiet, incenso nimirum ventre, ab uteris sanguine redundantibus, & ad contactum, maximeque circa pubem, dolebit, subindeque acute febricitabit, uteri frequenter murmur edent, neque pro more venter dejiciet, neque vesica urinam percolabit, spinæ & totius dorsi dolore vexabitur: nonnullis etiam lingua frænatur, vox deficit, animi deliquium adest, stomachus mordetur, urina mingitur rubra, dolet universum corpus, potissimum cervix, spina, lumbi, & inguina. Cumque eo devenerit, tum venter attollitur, tunc crura, & tibiæ, ac pedes, plus æquo intumescunt, & mors instat,

Mulieribus nonnullis, cum copiosi menses duorum mensium spatio in uteris extiterint, ubi intercepti fuerint, ad pulmonem feruntur, eademque omnia his contingunt, quæ in tabe dicta sunt, neque inde superesse possunt.

Infœcunda erit mulier etiamsi meliusscule habeat, si magna in uteris orta ulcera fuerint, quamvis curentur, propter cicatrices.

Prodeunt menses crassiores & copiosiores

res in intermediis diebus, pauciores vero & tenuiores cum incipiunt vel desinunt.

In omni autem muliere si sana sit, euntes menses moderata quantitate prodeunt ad duarum Atticarum heminarum mensuram, aut paulo plures aut pauciores, idque ad biduum vel triduum. Longius autem tempus, aut brevius, morbum aut sterilitatem portendit.

(Hemina attica continet uncias IX.)

Quod si quæ à viro emittuntur non sint ei manifesta, cruribus distentis & alternatim positis quiescat.

Concipiendi facultatem habet ea, quæ neque humiditate redundat, neque etiam exarescit, nisi horum aliquid ex prisca natura insit.

Ad virum autem eam accedere oportet, curatione recepta, desinentibus aut incipientibus mensibus, præstiterit tamen ubi desierint.

Sunt quæ si acre quiddam, aut amarum præter consuetudinem ederint, aut biberint, fœtus perdunt, cum adhuc tenellus puellus intus existat.

Ubi uterum gestat mulier, tota pallida redditur, quoniam qui in ea purus est sanguis, semper quotidie è corpore aliquantulum stillat, & ad fœtum fertur, eique in alimentum cedit.

In omnibus morbis, in quibus fotus conducit, præstiterit post fotum, pingui aliquo perungi.

Si

Si lac deficiat, porra trita & aqua macerata, potui exhibeto, calida lavet, & in cibo, porra & brassicam comedat, quin & fœniculi, nec non radicis illius decoctum propinato, & hordeum decorticatum, una cum butyro coctum refrigeratum potui exhibeto.

Lib. de natura muliebri.

Molæ conceptus hæc est causa, ubi copiosi menses extiterint & paucum ac morbosum semen conceperint, & minime genuinus conceptus gignitur, & venter tanquam utero gerentis impletur: nihil autem in ventre movetur, neque lac in mammis innascitur, pectus vero turgescit. Hæc igitur biennium sæpe etiam triennium sic affecta est. Et si quidem una caro nascatur, mulier perit, neque enim superesse potest. Sin vero multæ, copiosus ei sanguis, & carnosus, per pudendum erumpit, quod si id moderate fiat, servatur, alioqui profluvio correpta perit.

Lib. περὶ ἀφορῶν.

Quod si prægnans diutius immoretur, parere non possit, sed pluribus diebus partus doloribus discrucietur, sit autem juvenis & ætate florens, multoque sanguine redundet, venas in malleolis secare oportet, & virium habita ratione sanguinem detrahere.

Ad fœtum excludendum, mulierem ex axillis comprehensam vehementer concutito.

DE HIS, QUÆ UTERUM NON GERUNT.

Περὶ ἀφορῶν.

SI uterorum os à pudendo adverſum fue-rit, non concipiunt.

Si uteri lubrici fuerint (id quibuſdam natura contingit, & ſi innata ulcera magnas cicatrices intus reliquerint) mulier utero non concipit, ſemen enim foras elabi ſinunt.

Si noſſe velis, an mulier conceptui ſit idonea, butyrum, & lac mulieris puerum lactantis, potui exhibeto, & ſi eructave-rit, concipiet, ſin minus, minime.

Allium caput unicum habens, capite depurgato & deraſo, in uterum ſubdito & poſtridie ſpectato, num odor ad os per-veniat, quod ſi ſit, concipiet, ſin minus, minime.

Si mulier noſſe velit, an conceptura ſit, aniſum ex aqua quam tenuiſſime tri-tum bibat, & dormiat, quod ſi quidem pruritus circa umbilicum eam corripiet, concipiet, ſin minus, minime.

Quæ utero gerentes maculam in facie velut ex ſolis adustione (ἐφῆλιν vocant) habent, eæ femellam geſtant. Quæ vero bene coloratæ permanent, marem ple-rumque.

Si papillæ ſurſum converſæ fuerint, marem geſtant, ſi deorſum feminam.

La-

Latæ feminas, parvæ vero & conclusæ mares procreare videntur.

Ad conceptum summe faciens. Melanthum (nigellam) mulieri ex vino rubro acerbo exhibeto.

Mulierem juvenculam fluor muliebris ruber infestabat, & medicamento sumpto, capite purgato, vena secta, nihil proficiebat. Hæc autem ei causa esse videbatur ne conciperet: ei autem radicum aspalathi decoctum, ex vino albo mane & ante cœnam exhibebam, fluorque cessavit, & non longe postea concepit & marem peperit.

SECTIO SEXTA.

CONTINENS τὰ χειρουργούμενα.

DE OFFICINA MEDICI.

Κατ᾽ ἰητρεῖον.

Principio, quænam similiter, aut dissimiliter se habeant, videndum, idque ex his quæ maximi sunt momenti, aut facillime cognoscuntur, aut quavis via & ratione comprehenduntur: quæ & visione, & tactu & auditione percipiuntur; quæque in visionis, auditionis, tactus, narium, linguæ & intelligentiæ sensum cadunt, ex quibus omnis nostra cognitio constat.

(In ſequentibus omnia percurrit *Hippocrates*, à quibus, per quæ, quibuſcum, & circa quæ, Chirurgia exerceatur. Communia etiam tradit præcepta de recta deligandi ratione.)

Frictio vim habet ſolvendi, vinciendi, carnem augendi, minuendi. Dura quidem vinciendi, mollia ſolvendi, multa minuendi, mediocris implendi.

DE FRACTURIS.

Περὶ Ἀγμῶν.

Triginta ad ſummum diebus, cubiti oſſa in totum coaleſcunt. Nihil tamen eſt perpetuum. Nam natura à natura, & ætas ab ætate plurimum diſtat.

Pauciore victu ad decimum uſque diem utendum, præſertim cum ex toto quieſcant; ac opſonia liquida exhibenda, quæ ventrem modice deducant. Vino vero & carnibus abſtinendum. Poſt hæc paulatim reficiendi.

Firmatur autem brachii os, diebus fere quadraginta. Quos ubi exceſſerit, reſolvendum, minuſque adſtrictis faſciis ac paucioribus vinciendum.

Machinas admovere, ubi res non exigit, abſurdum eſt.

Septimo, aut nono, aut undecimo die, in fracturis ferulæ ſunt admovendæ.

Canales, qui cruribus fractis ſupponuntur,

tur, ſubjici debeant, nec ne, ambigendum mihi videtur. Profunt etenim, non tamen quantum exiſtimant, qui eos ſupponunt. Nam neque in quiete, ut putant, crus continent, neque dum reliquum corpus in hanc vel illam partem convertitur, canales prohibent, quominus crus ſequatur, niſi homo ipſe diligenter advertat. Quin etiam durum videtur & aſperum lignum ſubjici, niſi ſimul molle aliquid in ipſum imponatur. Maxime tamen eſt uſui, cum ſtratum ſubſternitur, ac dum ad deſidendum æger progreditur. Poteſt igitur cum canali (vel gloſſocomo) & ſine eo, bene vel male res confici.

Tibiæ oſſa quadraginta diebus, ſi recte curentur, firmantur. Femur vero quinquaginta diebus firmatur.

Inprimis confert noſſe, qua ratione faſciæ initium injiciendum ſit, & qua parte maxime comprimendum, quantum item conferat, ſi quis faſciæ initium recte circumdet, & qua parte maxime convenit, comprimat; tum quantum detrimenti ſequatur, ſi neque quis probe faſciæ initium circumjiciat, neque qua maxime parte convenit, ſed hinc & inde comprimat.

Turpe eſt, & ab arte abhorrens, aliquid molientem in ipſo artificio deficere.

Ex omnibus machinamentis, quæ convenienter ad uſum homines comminiſcuntur, violentiſſima hæc tria exiſtunt, aſelli

circumactio, per vectem molitio, & cunei adactio. Negligenda non eſt per vectes molitio. Hac ſiquidem ratione aut nulla alia, oſſa in ſuas ſedes reconduntur.

Repoſito oſſe, multo magis excitabitur nervorum diſtentio, quam non repoſito, quod probe noſſe convenit. Etenim ſi repoſito oſſe, nervorum diſtentio ſupervenit, in anguſto ſpes eſt. Præſtatque, ſi id ſine moleſtia fieri poſſit, os tetro compellere. Neque enim his, quæ plus juſto laxiora ſunt, nervorum diſtentiones accedunt, ſed his quæ magis intenduntur.

Nullus articulus, ac minime omnium cubitus, dum febris adeſt, in ſuam ſedem compellendus eſt.

DE ARTICULIS.

Περὶ Ἀρθρῶν

Humeri articulum, uno modo, in alam videlicet, excidere vidi, nunquam autem in ſuperiorem aut exteriorem partem. Non tamen excidat, nec ne, contenderim, licet de eo aliquid dicere poſſim. Verum neque in priorem partem unquam vidi, nec excidere poſſe exiſtimo.

Humerus calce reponitur, in alæ cavum prius immittendo rotundum aliquid, velut parva pila & dura. Niſi enim tale quid indatur, ad brachii caput calx pervenire nequit. Eſt & alius reſtituendi modus, cum in erecti & ſtantis humerum, æger manu

manu apprehensus sustollitur. Alius repositionis modus per transversum in scala lignum recte obitur. Pistillo quin etiam quidam humerum in suam sedem compellunt. Sed omnium optimus reponendi modus, est per machinam ἄμβην dictam.

Multarum rerum experientiam Medicum habere oportet, ac certe etiam frictionis. Ex eodem enim nomine, non idem evenire consuevit: nam & justo laxiorem articulum frictio vincire, & justo duriorem solvere potest.

Non satis est artem tantum ratione nosse, sed & in usum exercitatione traducenda est.

Manus articuli si intro luxentur, digiti inflecti, si extra, intendi nequeunt. Ut restituantur, collocentur digiti super scamnum, & in diversas partes distendantur: Quod extat ex osse, vel prominentiori palmæ parte, aut calce, simul repellatur, & in anteriorem & inferiorem partem urgeatur: ab inferiore vero parte, juxta os alterum, molle aliquid in tumorem sublatum, si superiore quidem parte exstat, manui conversæ, sin inferiore, supinæ est supponendum. Curatio linteis perficitur.

Digiti articulus ubi exciderit, facile quidem videtur. Restituitur vero in directum contendendo, & quod eminet propellendo, contrarium autem in alteram partem impellendo. Curatio fasciis fit & linteis.

Optima medicina interdum eſt, medicinam non facere.

Turpe eſt cum in omni arte, tum vero in arte medendi, vel maxime poſt multum exhibitum negotium, multum apparatum, multam de ſe excitare opinionem, tandemque nihil opis adferre.

Femoris articulus ubi coxendice excidit, quatuor in partes promovetur, in interiorem quidem ſæpiſſime, deinde in exteriorem, interdum vero in poſteriorem, & anteriorem, ſed raro.

Quibus interiorem in partem exceſſit, iis crus alteri collatum, longius duabus de cauſis merito apparet. Oſſi enim quod à coxendice procedit, & ad ſuperiorem pectinis partem fertur, femoris caput inſidet, & articuli cervix in acetabulo fertur; rurſus exteriore parte nates excavatur: ſumma item femoris pars ad genu, & tibia ſimiliter, ac pes in exteriorem partem ferri coguntur.

Qui ad perfectum incrementum nondum devenere, iis, ſi prolapſus articulus non reconditur, femur, tibia, & pes breviora evadunt. Neque enim iis oſſa æque in longum augentur, verum breviora fiunt, ac præcipue femur.

Ferunt nonnulli, Amazonas maſculam ſuam prolem ſtatim ab infantia, partim ad genua, partim ad coxendices, luxare conſueviſſe, quo videlicet claudi fierent, ne mares feminis inſidias tenderent, & ut iis ad manuarias operas uterentur.

At quibus in exteriorem partem femoris caput exceſſit, iis crus juxta alterum extenſum, merito quidem brevius apparet. Exteriore autem parte, nates in gibbum magis extumeſcit. Extrema vero femoris pars ad genu, & tibia, & pes introrſum ſpectare conſpiciuntur. Quibus jam adultis luxatus articulus reconditus non fuerit, iis crus totum brevius conſpicitur, neque ingreſſu terram calce contingere poſſunt.

Prædictiones laude dignæ ex eo exiſtunt, quod dignoſcimus, quonam, & quanam ratione, aut quando, res quæque exitum habitura ſit, ſive eo tendat ut curationem recipiat, ſive curationis ſpem adimat.

Quibus tibiæ oſſa luxata, accedente vulnere, commiſſura, quæ eſt ad pedem penitus eminent, ea ſive intro, ſive extra vergant, minime reponenda ſunt, ſed ſinenda. Id enim manifeſto noſſe oportet, eos, quibus iſta repoſita permanſerint, interituros, paucifque diebus duraturos. Convulſione namque ſublati pauci diem ſeptimum ſuperant. Sed & pes & tibia ad gangrænam deveniunt, eaque ſic affore certo noſſe convenit. Quod ſi neque repoſita, neque ab initio tentata fuerint, eorum plerique ſuperſunt.

Eadem quoque ratio eſt, ubi cubiti oſſa ad manus articulum, facto vulnere, vel interiorem in partem vel exteriorem emineant. Certo enim tenendum eſt, eum,

cui recondita ossa permanserint, supraposito mortis genere, intra paucos dies interiturum. Eadem ratio est in reliquis articulis, si cum vulnere luxentur. Ea omnia si reconduntur, mortem, non reposita spem salutis afferunt. At iis qui evadunt claudicatio adest.

DE CAPITIS VULNERIBUS.

Περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων.

Totius capitis os id tenuissimum, & maxime imbecillum quod ad sinciput est, idque quam minimam & tenuissimam carnem hac capitis parte in se habet, cerebrumque plurimum eo loco subest. Cumque hæc ita se habeant, ab ictu, os hac capitis parte magis colliditur, frangitur & medium desidit, sub eoque casu, magis moriuntur ægri, ægriusque curantur, & mortem evitant, quam si qualibet alia capitis parte istud accidat.

Ex vulnere capitis, quacunque parte acceptum sit, ubi alioqui ex vulnere quis fuerit periturus, hieme quam æstate diutius vivit.

Fracturarum ossium capitis quinque sunt genera. ῥωγμὴ & ῥῆξις, rima seu fissura, φλάσις & θλάσις, contusio seu collisio, ἔσφλασις seu ἔνθλασις depressio, ἕδρη, sedes, & ξυμφορὰ, infortunium.

Capitis ulcus nulla re madefaciendum, ac ne vino quidem, aut quam minimum.

In

In capitis ſectione, cæteræ quidem capitis partes tuto ſecari poſſunt, tempus vero ſecari non debet; nervorum enim diſtentione prehenditur qui ſectus eſt. At ſi ſiniſtra tempora ſecta fuerint, dextra convulſio prehendit. Sin ad dextra ſectio fuerit, ſiniſtra convelluntur.

Poſtquam os ſcalpro eraſeris, ſi quidem oſſis vulnus ad ſectionem tendere videatur, intra triduum ad ſectionem veniendum, neque id ſpatium citra ſectionem ſuperandum, idque præcipue ſi calida anni tempeſtas fuerit.

Ubi quis ex capitis vulneribus periturus eſt, neque ulla ratione ſervari poteſt; his ſignis hoc dignoſcere poteſt. Convulſio pleroſque invadit in alia corporis parte, ſi in dextra parte fuerit vulnus, ſiniſtra convellitur, & contra, ante decimum quartum diem hieme plerumque febris invadet, æſtate vero poſt ſeptimum. Quod ubi contigerit, ulcus coloris expers evadit, ex eoque ſanies parva effluit, & quod in eo inflammatum eſt, emoritur, glutinoſumque fit, ac ſalſamentum refert, colore fulvum & aliquantulum lividum, tuncque os corruptione vitiari incipit, & nigreſcit, læve exiſtens, ad extremum autem ſubpallidum & albicans evadit. Cum vero jam purulentum extiterit, puſtulæ in lingua exoriuntur, & cum delirio mors contingit.

Inter ſecandum capitis os, ubi parum abeſt

abeſt, ut totum os ſectum ſit, jamque os labat, ab ipſa ſectione deſiſtendum, permittendumque, ut os ſponte ſua diſcedat; ſecto enim oſſi & inter ſecandum relicto, mali nihil contingere poteſt. Inter ſecandum etiam terebra ſæpius, ne os incaleſcat, auferenda, & in aquam frigidam demergenda.

SECTIO SEPTIMA.

CONTINENS Τὰ ἐπίμικτα.

LIBER PRIMUS.

DE MORBIS EPIDEMICIS.

Ἐπιδημιῶν τὸ πρῶτον.

SECTIO SECUNDA.

Concoctiones celeritatem judicationis, & ſecuritatem ſalubrem (certam ſalubritatem) ſignificant.

Præterita diſcito, præſentia cognoſcito, prædicito futura; hæc meditator.

Duo circa morbos elaboranda ſunt, ut proſis, aut non noceas.

Ars ex tribus conſtat, morbo, ægroto, Medico artis miniſtro; adverſari morbo ægrotum cum Medico oportet.

SECTIO TERTIA.

Quibuſdam icterus ſexto die accidit, ſed hos aut per urinam purgatio, aut alvus turbata juvabat, aut larga ſanguinis è naribus profuſio. *Sect.* 24.

Cum febres ardentes inciperent, ſignificabant quibus lethalia impenderent: ſtatim enim incipientibus, febris acuta, parum rigebant, inſomnes, anxii, ſitibundi, faſtidioſi, paulum exſudantes circa frontem, & claviculas, ſed nullus per totum: multum delirabant, timores, triſtitiæ, extrema ſubfrigida, pedes extremi, præcipue autem manus: acceſſiones diebus paribus; plurimis quarto die dolores maximi, & ſudores plurimum ſubfrigidi, & extrema jam non recaleſcentia, ſed livida, ſubfrigida, permanebant, neque amplius ſitiebant. Adhuc his urinæ nigræ, tenues, paucæ, & alvi ſiſtebantur, neque fluebat ſanguis ex naribus ulli eorum quibus hæc accidebant, ſed paucus ſtillavit: nulli horum res venit ad recidivam, ſed ſexto die mortui ſunt cum ſudoribus.

In hac conſtitutione (quæ magna ex parte fuit frigida & ſicca) ex quatuor præcipue ſignis ſervabantur: quibuſdam enim ex naribus ſanguis fluebat, aut per veſicam multa urina, multum ſedimentum & bonum habens, procedebat; aut perturbata alvo, bilioſa tempeſtive excernebant, aut dyſenterici fiebant. Multis autem

tem contigit non ex uno ſupraſcriptorum ſignorum judicari, ſed plurimis per omnia excurrere, & videri habere gravius. Servabantur autem omnes, quibus hæc contigerunt. Feminis autem & virginibus contingebant omnia antea ſcripta ſigna: quibus autem horum aliquid bene fiebat, aut muliebria largiter apparebant, per hæc ſervabantur, & judicabantur: & nullam novi mortuam earum, quibus horum aliquid bene fiebat. Philonis namque filia, cum liberaliter ex naribus ſanguis effluxiſſet, quod 7mo die intempeſtive cœnaſſet, mortem obiit.

Moriebantur plurimi ex his morbis ſexto die, velut Epaminondas, Silenus & Philiſcus Antagoræ filius.

Sect. 3. Videndæ ſunt, quæ fiunt morborum viciſſitudines, & ex quibus, in quos, ſuccedant.

Quæ diebus paribus exacerbantur, paribus judicantur, quorum autem paroxyſmi in imparibus fiunt, judicantur in imparibus.

Febrium omnium tutiſſima eſt quartana, placidiſſima & longiſſima. Non enim ſolum per ſe ipſa talis eſt, verum etiam ab aliis magnis morbis vindicat. Septimana longa eſt, non tamen lethalis. Nonana hac adhuc longior, ſed non lethalis. Tertiana exacta celerem habet judicationem, neque lethalis eſt. Quintana omnium eſt peſſima: hæc enim ante tabem,

aut

aut jam contabeſcentibus ubi ſuperve-
nerit, perimit. Semitertianà etiam præ-
cipue lethalis.

ÆGROTI QUATUORDECIM.

PRIMUS ÆGROTUS.

Philiſcum qui prope murum decumbe-
bat, primo die febris acuta invaſit;
ſudavit per noctem laborioſe, 2do omnia
exacerbata ſunt: Veſperi vero poſt cly-
ſterem bene habuit, noctem quiete tranſ-
egit. Tertio mane & uſque ad meridiem
videbatur eſſe ſine febre: ad veſperam
vero febris acuta invaſit cum ſudore &
ſiti; exaruit lingua. Minxit nigrum. Nox
laborioſa. Non dormivit. Omnino delira-
vit. Quarto, omnia exacerbata ſunt, uri-
nam nigram reddidit, noctem habuit mi-
nus moleſtam & urinas melioris coloris,
Quinto circa meridiem, parum de nari-
bus ſtillavit ſincerum. Urinæ variæ, ha-
bentes pendentia quædam rotunda, ge-
nitali ſemini ſimilia, ſparſa; non ſudavit.
Suppoſita glande, flatuoſa pauca exierunt.
Noctem laborioſe tranſegit. Somni exigui,
verba cum delirio. Omnia extrema frigi-
dà non amplius recaleſcentia; minxit ni-
gra. Dormivit parum. Sub diem obmu-
tuit. Sudavit frigidum. Extrema livida.
Ad meridiem obiit ſexto die. Huic ſpiri-
tus ad finem uſque velut recordanti,
(Fœſio

(Fœſio intro revocanti & ingeminanti) rarus & magnus fuit. Splen intumuit tumore rotundo. Sudores frigidi uſque ad finem. Paroxyſmi paribus diebus.

ÆGROTUS SECUNDUS.

Silenum, qui in Platamone habitabat juxta Eualcidis ædes, ex laboribus, compotationibus & exercitationibus intempeſtivis, ignis (πῦρ) *i. e.* febris vehementiſſima prehendit. Cepit autem lumborum dolore & capitis gravitate laborare cum cervicis diſtentione. Ex alvo primo die, biliofa, ſincera, ſpumoſa, abunde colorata, & multa fluebant. Urinæ nigræ, nigram hypoſtaſin habentes. Siticuloſus, lingua arida. Nocte nihil dormivit. Secundo, febris acuta, dejectiones plures, tenuiores, ſpumoſæ, urinæ nigræ. Noctem difficulter tulit, parum deliravit. Tertio, omnia exacerbata ſunt: Hypochondrii contentio utrinque ad umbilicum promiſſa, ſubmollis. Dejectiones tenues, ſubnigræ, urinæ turbatæ, nigræ. Nocte nihil dormivit. Verba multa, riſus, cantus, non poterat ſe continere. Quarto cum iiſdem. Quinto, dejectiones ſinceræ, bilioſæ, læves, valde pingues, urinæ tenues, pellucidæ, paucæ. Mente conſtitit. Sexto circa caput parum ſudavit. Extrema frigida, livida. Magna jactatio. Nihil demiſit alvus. Urinæ ſuppreſſæ ſunt.

Febris

Febris acuta. Septimo die ſine voce. Extrema non amplius recaluerunt. Minxit nihil. Octavo, ſudor frigidus emanavit è toto corpore. Exanthemata cum ſudore, rubra, rotunda, parva, velut vari permanebant, nec faciebant abſceſſum. Ex alvo irritatione parva, ſtercora tenuia, velut cruda, multa reddebantur cum dolore. Mingebat cum dolore, mordacia, ſincera, pauca. Recaleſcebat, ſomni leves, comatoſi, obmutuit. Urinæ tenues, perſpicuæ. Nono cum iiſdem. Decimo potum non capiebat. Comatoſus, ſomni autem tenues erant, & à ventre ſimilia prodibant. Mingebat confertim craſſum, ſubſidens. Sedimentum (κριμνώδης) farinæ ſimile, album. Extrema rurſum frigida. Undecimo obiit. A principio huic uſque ad finem ſpiritus magnus & rarus, hypochondrii palpitatio perpetua; circiter viceſimum ætatis annum agebat.

ÆGROTUS TERTIUS.

Herophontem corripuit febris acuta, à ventre pauca, qualia per teneſmum ſolent, inter initia egerebantur. Poſt hæc tenuia dejecit, bilioſa, copioſa. Somni non aderant. Urinæ nigræ, tenues. Quinto die mane ſurditas. Exacerbabantur omnia. Lien intumeſcebat. Hypochondrii contentio. Ex alvo pauca nigra exibant. Deſipuit. Sexto deliravit. Sub no-

ctem sudor, refrigeratio, delirium perma-
nebat. Septimo circumfrigebat. Siticulosu
fuit. Desipiebat. Ad noctem rediit in men-
tem: dormivit. Octavo, febricitavit, lien
subsidebat, intelligebat omnia. Doluit ac
inguen, primumque tumor ortus est se-
cundum rectitudinem lienis. Deinde do-
lores in ambas tibias deciderunt. Noctem
facile tulit. Urinæ melioris coloris, sub-
sidentiam habebant exiguam. Nono suda-
vit, judicatus est. Intermisit. Quinto post
repetiit. Statim autem splen intumuit. Fe-
bris acuta. Rursusque surditas. Post reci-
divam tertio splen subsedit. Surditas mi-
nor. Crura dolebant. Noctu sudavit. Ju-
dicatus circa 17. neque deliravit in reci-
diva.

ÆGROTUS QUARTUS.

In Thaso, Philini uxorem quæ filiam pe-
pererat, cum ex naturæ præscripto
purgationes procederent, & alia leviter
transegisset, decimo quarto post partum
die, febris ardens cum rigore corripuit.
Huic in initio oris ventriculi dolor con-
tigit, & in hypochondrio dextro. Dolo-
res muliebrium locorum. Purgatio cessa-
vit. Apposito autem balano vel pesso, hæc
leviora sunt facta. Capitis vero & colli &
lumborum dolores permanebant. Somni
non aderant, extrema frigida, siticulosa.
Venter uri videbatur. Pauca dejecit. Uri-

na

næ tenues & per initia decolores. Sexto die ad noctem deliravit multa, rursusque ad mentem rediit. Septimo siticulosa, dejectiones biliosæ, coloratæ. Octavo riguit. Febris acuta. Convulsiones multæ cum dolore. Multum deliravit. Glande subdita ad desidendum exsurrexit, multaque dejecit cum fluxu bilis. Somni non aderant. Nono convulsiones. Decimo nonnihil sapuit. Undecimo dormivit. Omnium recordata est: sed statim rursus deliravit. Minxit autem cum convulsionibus confertim multum & raro (nisi admonita) crassum, album, quale fit in urinis subsidentibus cum perturbantur. Repositum per multum tempus non subsidebat. Color & crassities qualis in jumentis. Decimo quarto die totum corpus palpitationes occuparunt. Verba multa paululum mente constitit, sed confestim rursus desipuit. 17mo obmutuit. 20mo obiit.

ÆGROTUS QUINTUS.

Epicratis uxorem, quæ decumbebat prope Archegetem, vicinam jam partui, rigor fortis apprehendit. Non incaluit ut ferebant; sequenti die eadem adfuerunt. Tertio die peperit filiam, & alia omnia secundum rationem processerunt. Secundo die post partum apprehendit eam febris acuta, cordis & muliebrium locorum dolor. (Insomnis erat) subdito

pesso hæc facta sunt leviora. Capitis autem & colli & lumborum dolor invasit. A ventre pauca biliosa, tenuia, sincera reddidit. Urinæ tenues, subnigræ. Sexto vero postquam eam febris arripuit, sub noctem deliravit. Septimo omnia exacerbata sunt. Sine somno deliravit, siticulosa: dejectiones omnes biliosæ, subrubræ. Octavo riguit; dormivit copiosius. Nono cum iisdem fuit. Decimo, crura cum labore dolebant, cordis (oris ventriculi) rursus dolor invasit, cum capitis gravitate, non deliravit, dormivit magis, venter restitit. Undecimo (sudavit) minxit urinas melioris coloris, subsidentiam habentes copiosam, melius se habuit. Decimo quarto riguit. Febris acuta. Decimo quinto, vomuit biliosa, flava, subcrebra, sudavit, sine febre fuit: per noctem autem febris acuta; urinæ crassæ albam habentes subsidentiam. 16to exacerbationem nocte habuit, & cum difficili tolerantia, non dormivit, deliravit. 18vo siticulosa: lingua exaruit. Non dormivit. Deliravit multum, dolebant ei crura. Ad diem autem 20. mane parum riguit. Comatosa, quieta, dormivit, vomuit biliosa pauca & nigra, sub noctem surda facta est. Circa 21. lateris sinistri gravitas undique cum dolore infestavit: parum tussiit. Urinæ autem crassitiem habentes, turbidæ, subrubræ, repositæ non subsidebant. Cetera vero levius habebat, non

sine

ine febre. Statim à principio, in fauci-
us dolorem & ruborem habuit, & gur-
ulionem revulſum, fluxio acris, mordax,
alſa uſque ad finem perſeveravit. Circa
7. ſine febre fuit. Urina habuit ſedimen-
um. Latus nonnihil dolebat. Circa 34.
ebris eam corripuit. Venter biliofis tur-
atus eſt. 40mo vomuit pauca biliofa. Ju-
icata eſt perfecte, & à febre liberata eſt.

ÆGROTUS SEXTUS.

Cleonactidem, qui ſupra Heracleum de-
cumbebat (πῦρ) febris ardens corri-
uit incerta periodo. A principio dolor
apitis & ſiniſtri lateris adfuit, cætero-
umque membrorum, perinde ac ex laſſi-
udine, labores. Febriles exacerbationes
ubinde & ſine ordine invadebant. Sudo-
es quidem nunc aderant, nunc minime.
Maxima ex parte incidebant paroxyſmi
n dies decretorios præcipue. Circa 24.
igeſcebant ei (Valeſio ἐπόνησεν, dolue-
unt) extremæ manus. Vomuit flava, bi-
oſa, ſatis multa, paulo poſt virulenta,
uibus omnibus ſublevatus eſt. Circa 30.
iem cœpit ſanguis fluere ex utraque nare.
t hæc erratice & paulatim ad judicatio-
em uſque. Non abhorruit à cibo, ne-
ue ſitiit per totum tempus, neque ſom-
o caruit. Urinæ tenues non tamen ſine
olore. 40mo autem minxit ſubrubra, ſe-
imentum multum ſubrubrum habentia.

Sublevatus eſt. Poſt hæc variarunt urinæ, nunc quidem ſedimentum habebant, nunc non. 60mo urinis ſedimentum multum & album & læve adfuit. Remiſſa ſunt omnia. Febris intermiſit. Urinæ rurſus tenues, ſed boni coloris. 70mo ſine febre fuit. Intermiſit dies decem. Octogeſimo riguit. Febris eum arripuit acuta, ſudavit multum. Urina habuit ſedimentum rubrum, læve, perfecte judicatus eſt.

ÆGROTUS SEPTIMUS.

Alii, Æger octav.

Eraſinum qui prope Bootæ torrentem habitabat febris ardens poſt cœnam corripuit; noctem perturbate tranſegit, diem primum quietum, noctem moleſtam habuit. Secundo omnia exacerbata ſunt, ſub noctem deliravit. Tertium laborioſe tranſegit, deliravit multum. Quartus fuit moleſtiſſimus. nocte autem nihil dormivit. inſomnia aderant & cogitationes. Deinde pejora & magna & periculoſa, timor, difficilis tolerantia. Quinto mane recreatus eſt. Intelligebat omnia. Multum vero ante meridiem furiit, continere ſe non poterat. Extrema erant frigida, ſublivida. Urinæ crudæ. Mortuus eſt ſub ſolis occaſum. Huic febres ad finem uſque cum ſudore erant. Hypochondria ſublimia (μετέωρα) contentio cum dolore. Urinæ nigræ habentes ſuſpenſiones rotundas, nec ſubſidebant, ex ventre autem redde-

reddebat ſtercus. Sitiebat uſque ad finem, non tamen vehementer, convulſiones multæ cum ſudore circa mortem uſque ad finem.

ÆGROTUS OCTAVUS.

Mětōnem febris vehemens corripuit cum lumborum gravitate & dolore. 2do. Cum multum aquæ biberet, alvus bene egeſſit. 3tio. Capitis gravitas: dejectiones tenues; bilioſæ, ſubrubræ, 4to. omnia exacerbata ſunt. Fluxit à dextra nare ſanguis paululum bis, noctem laborioſe tranſegit. Dejectiones quales tertio die, urinas nigras habebat; in quibus pendebant ſubnigra ſparſa. Non ſubſidebant. 5to. copioſe ſanguis fluxit ſincerus ex nare ſiniſtra. Sudavit. Judicatus eſt. A judicio inſomnis erat, delirabat, urinæ tenues, ſubnigræ. Capitis perfuſione uſus eſt. Dormivit, mente conſtitit. Morbus non repetiit. Sed fluxit ſanguis ſæpe poſt judicium.

Alii, Æger ſeptimus.

ÆGROTUS NONUS.

Critoni in Thaſo erecto & ambulanti pedis pollex vehementer dolere cœpit. Decubuit eodem die, horreſcens, faſtidioſus. Parum incaleſcens. Nocte deliravit. 2do. Tumor per totum pedem & uſque ad talum ſubrubens & cum con-

tentione. Puſtulæ nigræ. Febris acuta. Inſaniit. A ventre vero mera bilioſa copioſa effluxerunt. Mortuus eſt à principio ſecundo die.

ÆGROTUS DECIMUS.

Clazomenium qui decumbebat juxta puteum Phrynichidæ, febris vehemens corripuit, à principio dolebant illi caput & collum & lumbi. Statim ſurditas accidit. Somno carebat, febris acuta corripuit eum. Hypochondrium attollebatur cum tumore, ſed contentione exigua. Lingua arida. 4to. Per noctem deliravit. 5to. Cum dolore omnia ſunt exacerbata. Circa undecimum autem nonnihil remiſſa. Ex ventre ab initio & uſque ad 14. Multa tenuia aquei coloris reddebat. Quod ad dejectiones attinet, cum bona tolerantia tranſigebat. Deinde venter reſtitit. Urinæ uſque ad finem tenues quidem, boni autem coloris & multam habebant ſuſpenſionem, diſperſam, non ſubſidebant. 16to. Minxit paulo craſſius quod habebat exiguam ſubſidentiam. Sublevatus nonnihil eſt, melius ſibi conſtitit. 17mo. Rurſus tenues fluxerunt. Secundum utramque aurem tumor cum dolore ortus eſt, ſomno carebat. Delirabat. Crura illi dolebant. 20mo. Sine febre, judicatus eſt. Non ſudavit. Omnia intelligebat. Circa autem 27. coxæ dextræ fortis dolor

ortus

ortus eſt, qui cito ſedatus eſt. Qui vero ad aures tumores, neque ſubſidebant, neque ſuppurabant, dolebant tamen. 31mo. Ex diarrhœa multa aquoſa prodierunt, cum excrementis dyſentericis. Urinas craſſas minxit ſubſederunt qui circa aures tumores. 40mo doluit dexter oculus. Videbat obtuſius. Rediit ad ſtatum.

ÆGROTUS UNDECIMUS.

Dromeadæ uxorem, quæ filiam pepererat, & aliis omnibus ſecundum rationem procedentibus, 2do die rigor accepit. Febris acuta. Cœpit primo dolere circa hypochondrium, cum faſtidio, horrore & inquieta corporis jactatione. Sequentibus diebus non dormivit. Spiritus magnus & rarus: ſubito revulſus & retractus. 2do ab eo quo riguit, ex alvo bene proceſſerunt ſtercora. Urinæ craſſæ, albæ, turbidæ, quales fiunt ex ſubſidentibus cum repoſitæ per multum tempus perturbantur: Non ſubſidebant. Noctu non dormivit. 3tio. Circa meridiem cum rigore febris acuta corripuit. Urinæ ſimiles; Hypochondrii dolor. Faſtidioſa. Noctem difficulter tulit. Non dormivit. Sudor accidit per totum corpus frigidus. Cito autem recaluit. 4to circa hypochondrium nonnihil ſublevata eſt: capitis vero gravitas cum dolore. Levi ſopore detenta eſt. Paucus è naribus ſanguis ſtillavit.

 Lin-

Lingua arida, ſiticuloſa erat; urinæ tenues oleoſæ, parum dormivit. 5to. Sitibunda, faſtidioſa, urinæ ſimiles, ab alvo nihil dejecit. Circa meridiem multum deliravit, & rurſus cito parum rediit ad mentem. Surrexit, mox ſopore correpta eſt, refrigeratio exigua, nocte dormivit, deliravit. 6to. Mane riguit, cito recaluit, toto corpore ſudavit, extrema frigebant, deliravit, ſpiritus magnus & rarus. Paulo poſt convulſiones à capite cœperunt; ſubito mortua eſt.

ÆGROTUS DUODECIMUS.

Homo quidam incaleſcens largius cœnavit & potavit, nocte vomuit omnia, febris acuta corripuit cum hypochondrii dextri dolore: phlegmone ſubmollis ex externa parte (alii ex interna parte) noctem difficulter tulit. Urinæ initio rubræ craſſitiem habentes. Repoſitæ non ſubſidebant. Lingua arida. Non valde ſitieuloſus. 4to. Febris acuta corripuit eum omnium membrorum dolore. 5to. Minxit læve, oleoſum, multum. Febris acuta perſeveravit. 6to. Veſperi multum deliravit. Neque nocte dormivit. Septimo omnia exacerbata ſunt. Urinæ ſimiles. Verba multa proferebat, nec ſe continere poterat, ab alvo autem cum irritatione, exierunt humida, turbata, cum lumbricis. Nox ſimiliter laborioſa. Mane

poſt

post rigorem, febris corripuit acuta. Sudavit multum, sine febre fieri visus est. Non multum dormivit. Ex somno refrigeratio accidit & sputatio. Vesperi multum deliravit. Paulo post vomuit nigra, pauca, biliosa. 9no. Refrigeratio. Deliravit multum, non dormivit. 10mo Ei crura doluerunt. Omnia exacerbata sunt. Deliravit. Undecimo, mortuus est.

ÆGROTUS DECIMUS TERTIUS.

Mulierem quæ decumbebat in littore, trimestri fœtu gravidam, febris vehemens invasit. Statim cœperunt dolere lumbi. Tertio die doluit collum & caput secundum claviculam & dextram manum. Cito autem lingua privata est voce, dextra manus elanguit cum convulsione apoplectico modo. Deliravit omnino. Noctem difficulter tulit. Non dormivit. Venter turbatus est, biliosis, paucis, sinceris. Quarto, lingua privata est voce. Convulsio eorundem, dolor omnium membrorum permanebat, circa hypochondrium tumor aderat cum dolore. Non dormivit. Deliravit omnino. Venter turbatus. Urinæ tenues non boni coloris. Quinto, febris acuta corripuit cum hypochondrii dolore: Deliravit omnino. Dejectiones biliosæ. Per noctem sudavit, & febre liberata est. Sexto, mente constitit. Omnia sublevata sunt. Circa claviculam sinistram dolor

dolor permanebat. Siticulosa. Urinæ tenues. Non dormivit. Septimo, tremor accidit, levi sopore & delirio detenta est parvo. Dolores secundum claviculam & brachium sinistrum permanebant. Alia vero sublevata sunt. Omnia intelligebat. Tribus diebus eam reliquit febris. Undecimo rediit, & rigore suborto febris eam corripuit vehemens. 14to. Vomuit biliosa, flava, copiosa. sudavit. Sine febre. Judicata est non sine dolore ex iisdem passionibus.

ÆGROTUS DECIMUS QUARTUS.

Melida quæ decubuit juxta templum Junonis, cœpit caput & collum & pectus vehementer dolere. Statim eam corripuit febris acuta. Menstruus sanguis paucus apparuit. Dolores omnium horum continui erant. Sexto, sopor occupavit cum fastidio, horrore & malarum rubore. Parum deliravit. Septimo, sudavit. Febris intermisit. Permanebant dolores. Reversa est. Somni pauci, urinæ usque ad finem, boni quidem coloris, sed tenues. Dejectiones tenues, biliosæ, mordaces; valde paucæ, nigræ, fœtidæ prodierunt, in urinis subsidentia alba, lævia. Sudavit. Judicata est perfecte undecimo.

EPI-

EPIDEMIORUM
LIBER SECUNDUS.
SECTIO PRIMA.

In ardoribus ſine pluvia, maxima ex parte abſque ſudore febres contingunt. In his ſi tenuior pluvia guttatim ſtillaverit, copioſiores ſudores ſtatim in febribus fiunt.

Febres ardentes æſtate magis graſſantur.

Ver in univerſum ſaluberrimum eſt, & minime lethale.

Quæ judicant in melius, ne ſtatim appareant.

Judicatoria non judicantia, partim lethalia ſunt, partim difficilis judicationis.

Quæ præmaturius judicantur, cum cruda ſunt omnia, recidivas portendunt, ſin minus, acriſiam. Fluxus ſanguinis largi ex naribus ſolvunt multa, ut heragoræ. Non agnoſcebant Medici. (*i. e.* Judicatorium,) ſed malum & noxium putabant.

SECTIO SECUNDA.

Aqua quæ celeriter caleſcit & celeriter frigeſcit, ſemper levior eſt. *Aph. 16. Sect. 5.*

Cuidam coxa dolebat antequam conciperet, poſtquam autem concepit, non amplius doluit. Vigeſimo die à partu rurſum doluit, peperit igitur maſculum.

Hieroni judicatio facta eſt decimo quinto die, hoc rarum, ideo ab Hippocrate notatum.)

SE-

SECTIO TERTIA.

Lib. 6. *Sect.* 2. *Aph.* 9.

Oſcitationes aſſiduas, longa ſpiratio ſanat.

Iis qui non bibunt, aut ne vix quidem, brevis ſpiratio plurimum confert.

Aph. 12. *Sect.* 2.

Quæ relinquuntur in morbis poſt criſin, recidivas facere ſolent.

Lib. 6. *Sect.* 2. *Aph.* 14.

Quarto die facti ſanguinis è naribus fluxus, difficilem faciunt judicationem.

Quæ febres diem unum intermittentes, altero ſuperrigent, judicatione ad ſeptimum circuitum terminantur.

SECTIO QUARTA.

Lib. 6. *Epid.* *Sect.* 4. *Aph.* 11.

In Æno qui leguminum eſu continenter utebantur mares & feminæ, crurum impotentia laborabant. Rurſus etiam qui orobum comedebant, genuum dolore torquebantur.

SECTIO QUINTA.

Quicunque rufi ſunt & acuto naſo, ac parvis oculis, ii maligni ſunt: Qui vero rufi, ſimi, & magnis oculis, boni. Vocis gracilitatem ſolvit varix ad ſiniſtrum & dextrum teſtem ſubortus: abſque horum altero fieri non poteſt, ut ſolvatur.

Steriles fovere, ac pharmaco uti oportet.

Qui

Qui repente voce privantur, si sine febre sint, iis venam secare oportet.

Si hydropicum tussis corripiat, malum. *Aph. 35. Sect. 6.*

Si quis statim animo linquatur, calidis omnibus uti debet, sin minus, vinum bibere, & cibis repleri.

Si auris doleat, lacte utatur.

Oris ventriculi morsum, merum in pane, calido exhibitum, sanat.

Vomitus solvitur exhibito aquæ calidæ potu, ut vomat æger. *Lib. de locis in homine.*

Nisi die legitimo recedat febris, necesse est redeat.

SECTIO SEXTA.

Longævi plures dentes habent.

Balbi, celeri lingua præditi, melancholici, biliosi & iracundi sunt.

Qui magnum caput, oculos nigros & magnos, nasum crassum & simum habent, ii boni sunt.

Prædicere mortem aut vehementes dolores, Medico decorum est.

Numerorum tertius validissimus est.

Cynanchen & ophthalmiam venæ sectio curat.

Mulieri menstrua ut cohibeas, cucurbitulam maximam secundum mammam affligere oportet. *Aph. 50. Sect. 5.*

Trimestris fœtus omnia habet manifeste figurata.

Urinæ stillicidium solvit venæ sectio. *Aph. 36. Sect. 6.*

Gra-

Graviſſimos aurium dolores affixa cucurbitula tollit.

Ad reduvias galla nigra cum melle prodeſt.

LIBER TERTIUS EPIDEMIORUM.

SECTIO PRIMA.

ÆGROTUS PRIMUS.

Pythion habitabat juxta telluris ædem. Huic cœpit tremor à manibus. Primo die, febris acuta, delirium. 2do. Omnia exacerbata ſunt. 3tio. Eadem. 4to. A ventre pauca, mera, bilioſa fluxerunt. 5to. Omnia exacerbata ſunt. Somni tenues, & alvus reſtitit. 6to. Sputa varia, ſubrubra. 7mo. Os diſtortum eſt. 8vo. Omnia exacerbata ſunt. Tremores perſeverabant. Urinæ ab initio uſque ad octavum tenues, decolores, ſuſpenſiones habentes nebuloſas. 10. Sudavit, ſputa ſubcocta, judicatus eſt. Et urinæ ſubtenues circa judicium. Quadraginta autem diebus poſt judicium, ſuppuratio facta eſt circa ſedem, & ſtrangurioſus etiam abſceſſus: π. π. ου. μ. υ. ι. ε. Probabile eſt, multitudine urinarum, die 40. ſanitatem illi contigiſſe.

ÆGRO-

ÆGROTUS SECUNDUS.

Hermocratem,qui decumbebat juxta novum murum, febris ingens corripuit. Cœpit capitis & lumborum dolore affici, hypochondrium molliter contendebatur. Lingua ab initio aduſta fuit. Statim obſurduit. Inſomnis erat nec valde ſiticuloſus. Urinæ craſſæ, rubræ, repoſitæ non ſubſidebant. A ventre uſta non pauca exibant. 5to die minxit tenuia, habebant ſuſpenſionem, non ſubſidebant. Sub noctem deliravit. 6to. Ictericus factus eſt. Omnia exacerbata ſunt. Mente non conſtabat. ſeptimus cum difficili tolerantia, urinæ tenues, ſimiles, ſequentibus diebus eodem nodo ſe habuit. Circa 11. vero omnia viſa ſunt eſſe ſublevata. Coma incepit. Uriæ craſſæ, ſubrubræ, infra tenues, non ubſidebant. Placide ratiocinabatur. 14. ine febre. Non ſudavit, dormivit; intelgebat omnia. Urinæ ſimiles. Circa 17. ediit morbus. Incaluit diebus ſequentius, febris acuta, urinæ tenues. Rurſus o. judicatus eſt, à febre liber, non ſudait, cibum non capiebat per totum temus, mente conſtabat. Loqui non poterat: ngua arida, non ſitiebat. Dormiebat ſoorofus. Circa 24. calefactus eſt, alvus umida, multis tenuibus fluens. Sequenbus diebus febris acuta, lingua exuſta t. 27mo mortuus eſt. Huic ſurditas ſemer perſeverabat, urinæ aut craſſæ & ru-

bræ non ſubſidentes, aut tenues & deco-
lores, ſuſpenſum quid habentes, cibum
capere non poterat. π. ε. δ. κ. ζ. θ. i. e.
πιθανὸν ἐξιόντων διαχωρημάτων κ. ζ. θάνατον. Pro-
babile exeuntibus dejectionibus 27mo
mortem accidiſſe.

ÆGROTUS TERTIUS.

Qui decumbebat in horto Dealcis, capi-
tis gravitate, & dextri temporis do
lore affectus per diuturnum tempus, ex
levi occaſione, vehementi febre correptu
decubuit. 2do. Ex ſiniſtra nare, paucus &
ſincerus ſanguis fluxit. A ventre ſtercor
bene exierunt. Urinæ tenues, variæ, ſuſ
penſionem habentes minutatim diſperſam
farinam craſſiorem referentes & genitura
ſimiles. 3tio. Febris acuta, excretiones ni
græ, tenues, ſpumoſæ, & quæ in deje
ctionibus ſubſidebant livida erant. Sopo
re premebatur, difficulter ſurgebat, in
urinis ſubſidentia livida, ſubviſcoſa. 4to
Evomuit bilioſa, flava, exigua, paulo poſ
æruginoſa. Ex ſiniſtra nare paucus ſince
rus ſanguis fluxit. Dejectiones & urina
ſimiles, exſudavit circa caput & clavicu
lam. Splen elevatus intumuit; femori
dolor accidit ſecundum rectitudinem. Hy
pochondrii dextri contentio ſubmolli
Nocte non dormivit, deliravit aliquantu
lum. 5to. Dejectiones plures, nigræ, ſpu
moſæ, & quæ in dejectionibus ſubſede
rant

rant, nigra erant. Nocte non dormivit, deliravit. 6to. Dejectiones nigræ, pingues, viſcidæ, fœtidæ, dormivit, mente melius conſtabat. 7mo. Lingua ſicca, ſiticuloſa, non dormivit, deliravit, urinæ tenues non boni coloris. 8vo. Dejectiones nigræ, exiguæ, conſiſtentes, dormivit, intelligebat, ſiticuloſus non valde. 9no. Ex rigore febris acuta corripuit, ſudavit, perfrixit, deliravit, dexter oculus diſtortus eſt, lingua arida, ſiticuloſus erat, & inſomnis. 10. Eadem, 11. Intelligebat omnia, febre liberatus erat. Dormivit. Urinæ tenues circa judicationem. Duos dies febris intermiſit. 14. Rediit. Statim per noctem non dormivit, mente motus eſt. Omnino deliravit. 15. Urina turbata qualis fit ex iis quæ ſubſederunt, quum agitantur. Febris acuta, omnino deliravit, non dormivit. Genua & tibiæ dolebant. A ventre autem, glande appoſita, nigra ſtercora exierunt. 16. Urinæ tenues, habebant enæorema nebuloſum, deliravit. 17. Summo mane extremæ partes frigebant, contegebatur. Febris acuta, toto corpore ſudavit, ſublevatus eſt, mente melius conſtabat, non eſt a febre liberatus, ſiticuloſus, vomuit bilioſa, flava, pauca, à ventre autem ſtercora exierunt. Paulo poſt nigra, pauca, tenuia, urinæ tenues non boni coloris. 18. Mente non conſtabat, ſopore tenebatur. 19. Eodem erat in ſtatu, urinæ tenues. 20. Dormivit. Intelligebat

omnia, ſudavit, à febre liberatus eſt. Non ſitivit, urinæ autem tenues. 21. Parum deliravit, parum ſitiebat, hypochondrii dolor & circa umbilicum, palpitatio uſque ad finem manens occupavit. 24. Urinis hypoſtaſis, intelligebat omnia. 27. Coxæ dextræ dolor cœpit. Urinæ tenues, habentes ſubſidentiam. Alia placidiſſime ſe habebant. 29. Dexter oculus doluit, urinæ tenues erant, 40. Egeſſit pituitoſa, alba, copioſa, ſudavit multum, & toto corpore. Perfecte judicatus eſt.

SECTIO SECUNDA.

ÆGROTUS QUARTUS.

In Thaſo, Philiſtes diuturno capitis dolore conflictatus, tandemque ſopore aliquantulum correptus, decubuit. Excitata vero poſt potationem febre, dolor exacerbatus eſt. Nocte incaluit primum. Primo die, vomuit bilioſa, pauca, flava primum. Poſtea æruginoſa plurima. A ventre ſtercora fluxerunt. Noctem difficulter tulit. 2do. Surditas accidit, & febris acuta, cum hypochondrii dextri contentione, quæ in partes internas vergebat. Urinæ tenues, pellucidæ, habentes ſuſpenſum geniture ſimile. Parum inſanivit circa meridiem. 3tio. Graviter ſe habuit. 4to. Convulſiones acciderunt. Exacerbata ſunt. 5to. Mane mortuus eſt.

ÆGRO

ÆGROTUS QUINTUS.

Cherionem qui decumbebat juxta Demænetum, ex potu, febris vehemens corripuit. Statim capitis gravitate cum dolore laboravit. Non dormivit. Alvus turbata eſt tenuibus, ſubbilioſis. 3tio Febris acuta invaſit, & capitis tremor, præcipue labii inferioris. Paulo poſt rigor, convulſiones, omnino deliravit, noctem difficulter tulit. 4to. Quievit. Parum dormivit, deliravit. 5to. Laborioſe ſe habuit. Omnia exacerbata ſunt, delirium, nox moleſta, non dormivit. 6to. Eadem. 7mo Superriguit, febris acuta corripuit, toto corpore ſudavit. Judicatus eſt. Huic perpetuo ab alvo dejectiones bilioſæ, exiguæ, ſinceræ prodierunt. Urinæ tenues, boni coloris, ſuſpenſum nebuloſum habentes: circa 8vum minxit melioris coloris urinas, habentes hypoſtaſin albam, exiguam. Mente conſtabat. Febris intermiſit, quæ 9no rediit. 14. Febris acuta prehendit, ſudavit. 16. Vomuit bilioſa, flava, ſatis multa. 17. Superriguit, febris acuta, ſudavit. A febre decretorie liberatus eſt. Urinæ poſt recidivam, & judicationem, melioris coloris, ſubſidentiam habentes, neque deliravit in recidiva. 18. Incaleſcebat parum, inſuper ſitiebat. Urinæ tenues, ſuſpenſum quid nebuloſum habentes. Parum deliravit. Circa 19. A febre liberatus. Circa cervicem habebat dolorem, urinis

ſubſidentia aderat. Perfecte judicatus eſt 20. π. χ. π. δ. ου. κ. υ. *i. e.* Probabile eſt multitudine urinæ Cherionem 20. die ſanatum.

ÆGROTUS SEXTUS.

Euryanactis filiam virginem febris vehemens corripuit, permanſit uſque ad finem ſine ſiti, & quævis alimenta reſpuebat, à ventre pauca exierunt. Urinæ tenues, exiguæ, non boni coloris. Incipiente febre circa ſedem dolebat. 6to die, febre libera, non ſudavit, judicata eſt. Quod autem circa ſedem, parum ſuppuratum eſt, & exivit cum judicatione. Poſt judicationem die 7mo riguit, nonnihil incaluit, ſudavit. Poſt judicationem 8vo die, riguit non multum, poſtea vero extrema frigida ſemper fuerunt. Circa 10. poſt eum quem habuerat ſudorem, deliravit, & rurſus ad mentem confeſtim rediit. Dicebant autem eam hæc pati, quod guſtaſſet racemum. Intermittens vero, 12mo rurſus deliravit, venter turbatus eſt bilioſis, paucis, ſinceris, tenuibus & mordacibus, crebro ſurgebat. 7mo. Quo poſtremum deliraverat, mortua eſt. Hæc incipiente morbo doluit fauces, & perpetuo ruborem habebat, & columella revulſa fuit, fluxiones multæ, exiguæ, acres, tuſſiit concocta. Nihil excreabat. Nullum cibum toto tempore accipere poterat, neque

que appetebat quicquam, neque ſitiebat, neque bibit quicquam notatu dignum. Tacita, nihil loquebatur, triſtis, deſperata ſtatim erat. Erat autem nativa quædam ad tabem propenſio.

ÆGROTUS SEPTIMUS.

Anginoſa quæ juxta Ariſtionem agebat. Hæc primum à lingua incepit. Obſcura vox erat, lingua rubra & reſiccata. Primo die horrida, incaluit. 3tio. Rigor, febris acuta invaſit, cervicis tumor ſubruber, durus, & ſuper pectus ab utraque parte. Extrema frigida, livida, ſpiritus ſublimis. Potum per nares rejiciebat, bibere non poterat, dejectiones & urinæ reſtiterunt. 4to. Omnia exacerbata ſunt. 5to mortua eſt. *π. δ. ε. ι. θ.* i. e. *διαχωρημάτων ἐπισχεθέντων· ι. ἔθανατον.* Probabile dejectionibus ſuppreſſis 5to mortuam.

ÆGROTUS OCTAVUS.

Adoleſcentem illum qui decumbebat in foro Mendacium, vehemens febris corripuit, ex laſſitudinibus & laboribus, & curſibus inſolitis. Primo alvus turbata eſt biliosis tenuibus multis. Urinæ tenues, ſubnigræ, non dormivit, ſiticuloſus fuit. 2do. Omnia exacerbata ſunt, dejectiones plures, intempeſtiviores, non dormivit. Mente turbatus fuit, & levi ſudore perfuſus.

fuſus. Tertium difficulter tulit, ſiticuloſus, anxius, multum ſe jactavit & perplexus erat, deliravit. Extrema livida & frigida hypochondrii contentio ſubmollis utrinque. 4to non dormivit, pejus ſe habuit. 7mo mortuus eſt. Circiter vigeſimum ætatis annum agebat. π. ξ. ζ. θ. *i. e.* πιθανὸν ξένοντι ἑβδόμῃ θάνατον. Probabile inſolens quiddam 7mo die mortem attuliſſe.

ÆGROTUS NONUS.

Mulier decumbebat juxta Tiſamenum. Huic vulvuloſa moleſte concitabantur, vomitibus multis torquebatur, potum continere non poterat, dolores aderant circa hypochondria, & in inferioribus ſecundum ventriculum partibus. Dolores & tormina continenter affligebant, non erat ſiticuloſa, incaleſcebat. Extrema frigida uſque ad finem. Faſtidioſa ſine ſomno. Urinæ tenues, paucæ, excretiones crudæ, tenues, paucæ, non erat remedio locus, mortua eſt.

ÆGROTUS DECIMUS.

Mulierem quandam earum quæ apud Pantimedem degebant, ex abortu recentis fœtus, vehemens febris primo die corripuit. Lingua ſicca, ſiticuloſa, faſtidioſa, inſomnis erat. Alvus turbata eſt tenuibus, multis, crudis. 2do. Superriguit,

guit, febris acuta invasit, ex alvo multa egessit. Non dormivit. 3tio. Dolores augebantur. 4to. Deliravit. 7mo. Mortua est. Alvus per totum morbum humida, cum dejectionibus multis tenuibus, crudis. Urinæ paucæ, tenues. Febris ardens.

ÆGROTUS UNDECIMUS.

Alteram ex abortu circa 5tum mensem Oecetæ uxorem, febris vehemens corripuit. Initio comatosa erat, & rursus insomnis cum renum dolore & capitis gravitate. 2do. Alvus turbata est paucis, tenuibus, meris primum. 3tio. Plura & deteriora. Nocte nihil dormivit. 4to. Deliravit. Timores, tristitiæ aderant. Dexter oculus distortus est, sudore circa caput pauco & frigido, maduit, extrema frigida. 5to. Omnia exacerbata sunt. Multum deliravit, & rursus celeriter ad mentem rediit, siticulosa erat & insomnis. Alvus multis & meris, usque ad finem defluxit. Urinæ erant tenues, paucæ, subnigræ, extrema frigida, sublivida. 6to. Eadem. 7mo. mortua est phrenitide.

ÆGROTUS DUODECIMUS.

Mulierem, quæ decumbebat in foro Mendacium, enixam primum laboriose masculum, vehemens febris corripuit. Mox in principio siticulosa, fastidiosa, dolebat cor, lingua arida, alvus turbata te-

nuibus, paucis, non dormivit. 2do. Parum riguit, febris acuta invaſit, paucus ſudor circa caput & frigidus diffuſus eſt. 3tio. laborioſe ex alvo cruda multa tenuia fluxerunt. 4to. Superriguit, omnia exacerbata ſunt, inſomnis. 5to. Laborioſe ſe habuit. 6to. Eadem. Ab alvo fluxerunt humida multa. 7mo. Superriguit: febris acuta prehendit. Sitis multa aderat & corporis jactatio: circa veſperam frigidus toto corpore ſudor dimanavit. Perfrixit. Extrema erant frigida, nec recaleſcebant & rurſum ad noctem ſuperriguit. Extrema non recaleſcebant. Non dormivit, parum quiddam deliravit, & rurſus cito mente conſtitit. 8vo. circa medium diei recaluit, ſiticuloſa, comatoſa, faſtidioſa, vomuit bilioſa, pauca, flava, noctem difficulter tulit, non dormivit, minxit, confertim, inſcia. 9no. Remiſſa ſunt omnia, erat comatoſa ad veſperam parum ſuperriguit, vomuit amara, bilioſa, 10. rigor accidit, febris exacerbationem habuit, non dormivit quidquam: mane minxit multum, ſubſidentiam non habens. Extrema recalefacta ſunt. 11. Vomuit virulenta, bilioſa, riguit non multo poſt, & rurſus extrema frigida. Ad veſperam rigor, ſudor, vomuit multa. Noctem laborioſe tranſegit. 12. Vomuit multa, nigra, fœtida, ſingultus multus adfuit, & ſitis laborioſa. 13. Nigra, fœtida, multa vomuit rigor obortus eſt. Circa meridiem voce

pri-

privata eſt. 14. Fluxit ſanguis de naribus. Mortua eſt. Huic per totum alvus humida fuit, & horrebat. Annum ætatis agebat circiter. 17. Febris ardens.

SECTIO TERTIA.

ÆGROTI SEDECIM.

ÆGROTUS PRIMUS.

In Thaſo Parium, qui decumbebat ſupra domum *Artimeſii*, febris corripuit acuta, circa, initia continua, ardens, ſiticuloſa: ab initio comatoſus erat, rurſuſque inſomnis. Alvus turbata inter initia. Urinæ albæ. 6to. Minxit oleoſum, deliravit. 7mo. Exacerbata ſunt omnia. Nihil dormivit, ſed urinæ ſimiles, & mens turbata. Ex alvo autem bilioſa pinguia fluxerunt. Deinde 8vo. Parem à naribus deſtillavit. Vomuit viroſa, pauca, parum dormivit. 9no. Eadem adfuerunt. 10. Omnia remiſerunt. 11. Sudavit non per totum, circumfriguit quidem, cito autem recaluit. 12. Febris acuta fuit, dejectiones erant bilioſæ, tenues, multæ, urinis enæorema deliravit. 17. Laborioſe tranſmiſſus eſt, neque ſomni aderant, neque febris intendebatur. 20. Sudavit toto corpore, inſomnis, dejectiones erant bilioſæ, cibum averſabatur, comatoſus erat. 24. Recidiva contigit. 34. Sine febre alvus non ſubſtitit,

ſtitit, & rurſus recaluit. 40. Sine febre. Alvus non diu reſtitit, cibum averſabatur, parum rurſus febricitavit, & perpetuo erratice, aliquando à febre liber, aliquando non, ſi enim aliquid intermiſiſſet, & allevata eſſet, rurſus revertebatur; cibariis multis & malis utebatur. Somni mali in recidivis. Delirabat. Urinas tunc reddebat craſſas quidem verum turbatas & pravas. Alvus adſtricta fuit, & rurſus ſoluta, febriculæ aderant continuæ, dejectiones multæ, tenues. 12mo die mortuus eſt. Huic alvus ab initio ad finem uſque lubrica erat, excernebatque bilioſa, liquida, multa, aut ſi ſubſiſteret, fervida & cruda. Urinæ uſque ad finem malæ. Comatoſus erat, aut plerumque cum doloribus inſomnis: cibos faſtidiebat, & continenter febre ardente laborabat.

ÆGROTUS SECUNDUS.

Mulierem in Thaſo juxta frigidam decumbentem, cum filiam peperiſſet, nec purgationes procederent, 3tio die febris acuta cum horrore corripuit. Multo autem ante partum tempore ex febre decumbebat, & cibum faſtidiebat. Poſtquam vero riguiſſet, continuæ fuerunt febres acutæ & cum horrore. 8vo & ſequentibus diebus multum deliravit, rurſusque cito ad mentem rediit. Alvus turbata eſt multis, tenuibus & aquoſa bile per-

permixtis. Non ſitiebat. 11. Conſtabat mente, comatoſa tamen erat. Urinas multas, tenues & nigras reddidit, inſomnis erat. 20. Parum circumfrixit, & cito rurſus recaluit. Parum deliravit, inſomnis erat, & venter eadem demiſit. Urinæ aquoſæ & multæ erant. 27. A febre immunis fuit, & alvus ſubſtitit. Non multo poſt vehementi & diuturno dextræ coxendicis dolore vexata eſt. Febres rurſus comitabantur, & urinæ aquoſæ. 40. Coxendicis dolores remiſerunt; tuſſes autem continuæ, humidæ, multæ. Alvus ſubſtitit. Cibos averſabatur. Urinæ eædem, febres omnino quidem non deſinebant, ſed erraticas aliquando habebant exacerbationes, aliquando non, 60. Tuſſes ſine ſignis evanuerunt, nulla enim ſputorum concoctio apparuit, neque alius conſuetus abſceſſus. Maxilla etiam dextra convulſa eſt, comatoſa; rurſus deliravit, & cito ad mentem rediit. Cæterum à cibis averſum habebat animum. Maxilla autem ad locum ſuum rediit. Alvus bilioſa pauca reddidit. Febricitavit acutius cum horrore, & ſequentibus diebus vox defecit, rurſusque rediit ad mentem, & loquebatur. Et 80. mortua eſt. Huic urinæ uſque ad finem erant nigræ & tenues, & aquoſæ, & coma comitabatur. Cibum non ſumebat. animo erat dejecto, inſomnis, ira & inquietudine torquebatur, animo erat melancholico,

ÆGRO-

ÆGROTUS TERTIUS.

In Thaſo Pythionem, qui decumbebat ſupra Herculis fanum, ex laboribus, laſſitudinibus & pravo victu; rigor magnus & febris acuta corripuit. Lingua arida erat. Siticuloſus & bilioſus. Non dormivit; urinæ ſubnigræ ſuſpenſum quid ſublime habebant, non ſudavit. Altero ſub meridiem die, extremarum partium refrigeratio accidit, & maxime circa manus & caput. Obmutuit (ἄναυδος) vox defecit (ἄφωνος) brevem ſpiritum traxit, poſt diuturnum tempus recaluit, ſitiit, nocte quievit. Sudavit circa caput parum. Tertium diem quietum habuit. Veſperi circa ſolis occaſum, aliquantulum frixit, turbatio accidit, Noctem laborioſe tranſegit. Nihil dormivit. Ex alvo pauca ſtercora compacta exierunt. 4to. Mane quievit, circa meridiem omnia exacerbata ſunt. Frixit, obmutuit, vox defecit, deterius ſe habuit, recaluit. Poſt aliquod tempus minxit nigra ſuſpenſum quid habentia. Noctem quietam habuit, dormivit. 5to. Allevatus eſſe viſus eſt. Circa ventrem tamen pondus ſenſit cum dolore; ſiticuloſus fuit, noctemque habuit moleſtam. 6to. Mane quievit, veſperi autem dolores creverunt, exacerbationem habuit injecto vero clyſtere veſperi ex alvo probe dejecit, nocte dormivit. 7mo die faſtidioſus erat & inquietus, minxit oleoſum, noctem turbulente

lente transegit. Deliravit, nihil dormivit. 8vo. Mane quidem dormivit parum, mox accidit refrigeratio, vocis defectio, spiritus exilis & imminutus. Vesperi rursus recaluit. Deliravit, instante jam die parum levatus est, dejectiones erant meræ, paucæ, biliosæ. 9no. Soporosus erat, fastidiosus, & quum excitaretur non valde siticulosus. Circa solis occasum moleste sese habuit, deliravit, noctem habuit incommodam. 10. Mane defecit vox, multa refrigeratio, febris acuta, multus sudor. Mortuus est. Labores huic diebus paribus accidebant.

ÆGROTUS QUARTUS.

Phreniticus primo die quo decubuit, vomuit æruginosa, multa tenuia, febris corripuit cum horrore, multus sudor & continuus toto corpore dimanavit, capitis & colli gravitas cum dolore. Urinæ tenues suspensiones exiguæ, dispersæ. Non sudavit. Ab alvo ejecit stercus confertim, multa deliravit, nihil dormivit. 2do. Mane vox defecit: Febris acuta invasit. Sudavit. Non intermisit. Palpitationes per totum corpus. Nocte convulsiones. 3tio. Exacerbata sunt omnia. Mortuus est (secundum Fœsium) quarto.

ÆGROTUS QUINTUS.

In Lariſſa calvus femoris dextri repentino dolore correptus eſt, nihil eorum quæ offerebantur juvabat. Primo die febris acuta & ardens, ſenſim corripuit, dolores autem comitabantur. 2do. Femoris dolores remiſerunt, febris autem intenſa eſt, ſubmoleſte ſeſe habuit, non dormivit. Extremæ partes frigidæ erant. Urinarum non probarum copia prodibat. 3tio. Femoris dolor ſedatus eſt mentis autem alienatio accidit & perturbatio & multa jactatio. Circa meridiem mortuus eſt acutiſſime.

ÆGROTUS SEXTUS.

Abderæ Periclem morbus corripuit acutus, continuus cum dolore. Multum ſitiebat, anxius erat, potum continere non poterat, erat ſublienoſus, & capitis gravitate laborabat. Primo. Fluxit ſanguis multus ex ſiniſtra nare febris intendebatur, minxit multum, turbatum, album, repoſitum, non ſubſidebat. 2do. Omnia exacerbata ſunt. Urinæ vero craſſæ quidem erant; ſed magis reſidentes: & anxietas levata eſt, dormivit. 3tio. Febris remiſſa eſt. Urinæ copioſæ, coctæ multam hypoſtaſin habentes. Noctem quiete tranſegit uſque ad medium diem, ſudavit ſudore multo calido. 4to die per totum corpus,

corpus, à febre liberatus eſt, & judicatus. Non rediit. Morbus erat acutus.

ÆGROTUS SEPTIMUS.

Abderæ virginem quæ decumbebat in via ſacra, febris ardens corripuit. Erat autem ſiticuloſa & inſomnis. Fluxerunt muliebria primum ipſi. 6to. Faſtidium multum, ruborem contraxit cum horrore & inquietudine. 7mo. Eadem perſeverarunt. Urinæ tenues quidem, boni autem coloris; alvus commode habebat. 8vo. Surditas accidit & febris acuta, inſomnis erat & anxia, horrebat, intelligebat. Urinæ ſimiles. 9no & ſequentibus eadem. Manebat item ſurditas. 14. Mens turbata, febris remiſit. 17. E naribus ſanguis fluxit multus. Surditas parum remiſit, ſequentibus faſtidium & ſurditas aderat & delirabat. 20. Pedum dolor cœpit. Surditas & delirium intermiſit. Fluxit parum ſanguinis de naribus, ſudore à febre liberata fuit. 24. Febris rediit, ſurditas rurſus, pedum dolor permanſit, alienatio mentis. 27. Sudavit multum, à febre liberata fuit. Surditas deſiit. Dolor pedum permanebat. Quoad alia vero perfecte judicata eſt.

ÆGROTUS OCTAVUS.

Abderæ Anaxionem qui decumbebat ad portas Thracias febris acuta corripuit:

O lateris

lateris dextri dolor continuus, tuſſis erat ſicca, neque exſpuit primis diebus. Siticuloſus, inſomnis. Urinæ boni coloris, multæ, tenues. 6to. Deliravit, poſt fomenta calida nihil remittebatur. 7mo. Làborioſe ſe habuit, febris enim intendebatur, & dolores non ſunt minuti, & tuſſes infeſtabant & difficulter reſpirabat. 8vo. Venam in cubito ſecui; fluxit multum, ut decebat. Remiſſi ſunt dolores. Tuſſes quidem aridæ permanſerunt. 11. Febres remiſerunt, parum circa caput ſudavit. Tuſſes adhuc durabant, & quæ à pulmone exibant humidiora erant. 17. Incepit pauca concocta ſpuere. Levatus eſt, ſitibundus vero erat. Et eorum quæ à pulmone exibant probæ non erant expurgationes. 20. Sudavit, à febre liberatus eſt. A judicatione melius habuit. 27. Febris rediit, extuſſiit, excreavit cocta multa. In urinis erat ſubſidentia multa alba, deſiit ſitire, dormivit. 34. Sudavit toto corpore, liberatus eſt à febre, & omnino judicatus.

ÆGROTUS NONUS.

Abderæ Herophytus rectus & obambulans capite dolebat, non multo poſtea decubuit. Febris eum corripuit ardens, acuta. Vomuit ab initio multa biliofa. Siticuloſus. Difficilis tolerantia multa. Urinæ tenues, nigræ, in quibus ſuſpenſum

quid

quid ſublime aliquando erat, aliquando non. Noctem laborioſam habuit. Febris alias aliter exacerbeſcebat plerumque ſine ordine. 14to vero ſurditas accidit, febres intendebantur, urinæ eædem fuerunt. 20. Multum deliravit, & ſequentibus. 40. Multus ſanguis exiit de naribus & intelligebat magis. Surditas inerat quidem, minus tamen. Febres remiſerunt. Sequentibus diebus ſanguis erumpebat crebro & paulatim. Circa 60. Fluxus ſanguinis ceſſaverunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis exortus eſt, & febres intendebantur. Non multo tempore poſtea doluerunt omnes inferiores partes. Contigit autem aut febres eſſe majores & ſurditatem multam; aut hæc quidem, recedere & ſublevari, infernarum vero partium circa coxam majores eſſe dolores. Circa 80. remiſerunt omnia, dereliquit autem nihil. Urinæ enim boni coloris & copioſiores ſubſidentias habentes prodibant, & deliria minora erant. Circa 100. Alvus multis bilioſis turbata eſt, & tempore non exiguo multa hujuſmodi prodibant; & rurſus dyſenterica cum dolore. Aliorum autem quies. In ſumma febres defecerunt & ſurditas ceſſavit. 100mo die perfecte judicatus eſt. Febris erat ardens.

ÆGROTUS DECIMUS.

Abderæ Nicodemum ex venere & potu febris corripuit. Initio faſtidioſus erat

& cardialgicus & ſiticuloſus. Lingua uſta, urinæ tenues, nigræ. 2do. Febris exacerbata eſt cum horrore. Faſtidioſus, nihil dormivit. Vomuit bilioſa flava, urinæ ſimiles. Noctem quietam habuit, dormivit. 3tio. Remiſerunt omnia & quies erat. Circa ſolis occaſum rurſus ſubdifficilem habebat tolerantiam. Noctem laborioſe tranſegit. 4to. Rigor cœpit & febris magna, omnium dolores aderant, urinæ tenues in quibus ſuſpenſum quid erat, deliravit multum. 7mo. Tranquillitas adfuit. 8vo. Alia omnia remiſerunt. 10. Et ſequentibus manſerunt quidem dolores, leviores autem omnes acceſſiones & dolores, huic uſque ad finem diebus paribus magis contingebant. 20. Urinam reddidit albam, cui craſſities inerat, repoſita non ſubſidebat, ſudavit multum. Viſus eſt à febre liberatus. Veſpere rurſus incaluit. Iidemque dolores perſeverarunt cum horrore & ſiti, parum deliravit. 24. Urinam reddidit copioſam albam, in qua multa ſubſidebant. Sudore copioſo & calido diffuſus eſt per totum corpus; à febre liberatus eſt & judicatus.

ÆGROTUS UNDECIMUS.

In Thaſo mulier moroſa ex mœrore manifeſto, recta adhuc & obambulans, inſomnis facta eſt, & cibum non capiebat, ſiticuloſa erat & anxia. Habitabat prope

Pyla-

Pyladem in Leio. Primo die ſub initium noctis, terrores. Sermones multi, triſtitia, febricula tenuis. Mane convulſiones multæ contigerunt. Cum autem intermiſiſſent convulſiones illæ multæ, deliravit, turpia loquebatur. Multi dolores, magni, continui, 2do. Eadem. Nihil dormivit. Febris acutior. 3tio. Convulſiones deſierunt, coma autem & cataphora eam detinuerunt, & rurſus expergefacta exiliit. Continere ſe non poterat. Multum delirabat, febris acuta erat. Eadem nocte ſudor copioſus & calidus toto corpore dimanavit. Liberata eſt à febre, dormivit. Omnia intelligebat. Judicata eſt. Circa 3tium diem, urinæ nigræ, tenues erant, habebantque ſuſpenſum quid valde rotundum, non ſubſidebat; circa judicationem muliebria multa fluxerunt.

ÆGROTUS DUODECIMUS.

Lariſſæ virginem febris corripuit ardens acuta. Inſomnis, ſiticuloſa; lingua fuliginoſa, arida. Urinæ, boni quidem coloris, ſed tenues erant. 2do. Laborioſe ſe habuit, non dormivit. 3tio. Multa fluxerunt ab alvo ut aqua bilioſa, & ſequentibus talia commode prodierunt. 4to. Urinam reddidit tenuem, paucam, habebat ſuſpenſum quid ſublime, quod non ſubſidebat, deliravit ſub noctem. 6to. Sanguis ex naribus copioſus & multus efflu-

xit, horrore correpta eſt, & ſudore copioſo, calido perfuſa per totum corpus, à febre liberata eſt & judicata. Per febres autem & etiam perfecta judicatione muliebria jam primum fluxerunt. Virgo enim erat. Perpetuo autem ſtomachi faſtidio laborabat, horrebat, faciei rubor aderat, oculorum dolor, capitis gravitas. Hæc non paſſa eſt recidivam, ſed judicata. Dolores paribus diebus contingebant.

ÆGROTUS DECIMUS TERTIUS.

Apollonius Abderæ morbum diu rectus & obambulans ſuſtinebat. Magna illi erant viſcera & circa hepar dolor conſuetus multo tempore comitabatur, & tunc ſane ictericus factus eſt, flatuoſus, colore ſubalbido. Cum cibo & potu intempeſtivo uteretur, & præcipue carne bovina, primo incaluit parum decubuit. Cum vero uſus fuiſſet copioſo lacte, cocto, crudoque caprino & ovino, pravaque victus ratione, inſignes omnium læſiones factæ ſunt: nam febres exacerbatæ ſunt nec venter quicquam ex ingeſtis effatu dignum reddidit. Urinæ tenues & paucæ prodibant. Inſomnis erat. Inflatio mala aderat, multa ſitis, comatoſus hypochondrii dextri elevatio cum dolore. Extrema omni ex parte ſubfrigida erant, parum deliravit, omnium quæ locutus eſt obliviſcebatur, mentis compos non erat.

Circa,

Circa 14. vero ex quo ſuborto rigore, incaluit decubuit & inſanivit, clamor, perturbatio, ſermones multi, rurſusque ceſſatio, & coma tunc temporis acceſſit. Poſtea vero alvus turbata eſt multis, bilioſis, meris, crudis. Urinæ nigræ erant, paucæ, tenues; plurima anxietas, dejectiones variæ erant, aut enim nigræ & paucæ & æruginoſæ erant, aut pingues crudæ & mordaces, poſtea videbatur etiam lacti ſimiles reddidiſſe. Circa 24. levius ſe habuit, alia vero eodem modo manſerunt, parum ad mentem rediit, verum ex quo decubuerat nullius recordabatur, rurſusque celeriter deſipiebat, procedebant omnia in deterius. Circa 30. diem febris acuta corripuit, alvi excrementa copioſa erant & tenuia, deliravit, extrema frigida erant, vox defecit. 34. Mortuus eſt. Huic ex quo eum vidi, ad finem uſque alvus turbata fuit, urinæ tenues, nigræ, comatoſus inſomnis, extremitates frigidæ, deliravit uſque ad finem, phreniticus.

ÆGROTUS DECIMUS QUARTUS.

In Cerîſco mulierem quæ gemellas & quidem ægre pepererat, nec ſatis expurgata erat, primo febris corripuit cum horrore, & acuta, capitis & cervicis gravitas cum dolore tenuit. Inſomnis à principio erat, taciturna, & tetrica, & non

obſecundans. Urinæ tenues erant & decolores, ſiticuloſa, ut plurimum faſtidioſa & anxia. Alvus erratice turbata fuit & rurſus adſtricta. 6to. Sub noctem deliravit, nihil dormivit. Circa 11. vero inſanivit, rurſusque ad mentem rediit. Urinæ nigræ erant, tenues, & rurſus cum intermiſiſſent, oleoſæ, & alvus multa tenuia, turbata, egeſſit. 14. Convulſiones multæ exortæ ſunt, extremitates erant frigidæ, neque amplius ad mentem rediit. Urinæ ſuppreſſæ ſunt, mortua eſt. Phrenitis.

ÆGROTUS DECIMUS QUINTUS.

In Thaſo, Dealcis uxorem quæ decumbebat in Leio (vel Plano) febris cum horrore, & acuta, ex mœrore corripuit. A principio contegebatur, & ſemper uſque ad finem taciturna erat, ſcalpebat, pilos legebat, plorabat, rurſusque ridebat, non dormiebat, alvus irritabatur, ſed nihil exibat, exiguum, admonita, bibebat. Urinæ tenues erant & paucæ, febres ad manum leves apparebant. Extremæ partes frigebant. 9no multum deliravit, rurſusque quievit, tacita. 14. ſpiratio fuit rara & magna per aliquod tempus, rurſusque brevis. 17. Alvus turbulente irritata eſt. Deinde ipſi potus pertranſibant, neque conſiſtebant, omnium ſenſu privata eſt, & cutis arida, circumtenſa. 20. Multum loquebatur, rurſusque quieſcebat, muta.

muta. Brevem ſpiritum trahebat. 21. Mortua eſt. Huic ſpiratio rara & magna fuit uſque ad finem, omnium ſenſu privata eſt, ſemper contegebatur, aut multum loquebatur, aut taciturna erat uſque ad finem, phrenitis.

ÆGROTUS DECIMUS SEXTUS.

In Melibæa adoleſcens, ex potu & multa venere, multo tempore calefactus decubuit. Horrore concuſſus eſt, faſtidioſus erat, & anxius, ſine ſomno, & ſine ſiti. Ex alvo, primo die, multa ſtercora prodierunt, cum multa defluxione, & ſequentibus, aquoſa, bilioſa multa prodierunt. Urinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus per tempus, hypochondriorum diſtentio ſubmollis, producta utrinque, cordis palpitatio perpetua uſque ad finem. Minxit oleoſum, deliravit modice, modeſtus erat, & quietus, cutis arida & diſtenta, dejectiones multæ; tenues, aut bilioſæ & pingues. 14. Omnia exacerbata ſunt. Mente eſt motus. Multa deliravit. 20. inſanivit. Seſe jactavit. Nihil minxit, vix potum continebat. 24. Mortuus eſt: phrenitis.

LIBER QUARTUS EPIDEMIORUM.

Virgini, cum die ſexto judicatio advenisſet, in morbum recidit, judicata

vero ſunt omnia per ſextum. His temporibus ſexto & octavo judicabantur circa Plejadis occaſum.

Qui in Sutrina decumbebat, ſanguinem per nares fudit valde bilioſum, pauca dejiciebat, judicatus eſt 7mo. cum rigore.

Mulier quædam cum albis menſibus filiam peperit: alia cum rubris, ut par erat.

Nicippus in febribus ſemen effudit ſomnians, nec quicquam in deterius proceſſit, & hoc ipſi ſæpe contigit, & nullo modo læſus eſt. Illi prædictum eſt iſtud ceſſaturum, cum febres judicatæ eſſent, & ita accidit.

Alcippus hæmorrhoïdibus laborans, prohibebatur, curari, curatus, inſania correptus eſt, quæ febre acuta ſuperveniente ceſſavit.

In acutis febribus ſiticuloſi, à medicis vexati in potu, aut etiam ſua ſponte abſtinentes, videntur poſſe bibere multum. Aqua frigida data, ut vomant, prodeſt, bilioſa enim aderunt.

LIBER QUINTUS
EPIDEMIORUM.

6. In Oeniadis, vir quidam morbo tenebatur, cum ſine cibo permaneret, ſtrepitum in ventre vehementem (vel ſecundum Valeſium vehementem ſuctionis ſenſum) & dolorem percipiebat: & cum cibo aſſumpto & contrito, tempus etiam

aliquod

aliquod elapſum eſſet, poſt aſſumptum cibum, paulo poſt idem patiebatur, corpuſque tabeſcebat & abſumebatur, neque alimentum ei accedebat ex aſſumptis cibis, & reliquiæ ciborum pravæ & exuſtæ per alvum demittebantur. Cum vero recens cibatus eſſet, tum minime ſtrepitum (ſuctionis ſenſum) ſentiebat, neque dolor detinebat. Hic, aſſumptis omnis generis medicamentis & ſurſum & deorſum purgantibus, nihil allevabatur. Secta vero per vices utriuſque manus vena, donec exſanguis redderetur, tum demum juvatus eſt, & à malo liberatus.

25. Lariſſæ famula Dyſeridis adhuc juvencula, cum venere uteretur, vehementi circum circa dolore afficiebatur, alias vero indolens erat, nec unquam concepit. Sexaginta autem annos nata, poſt meridiem dolebat vehementer, velut paritura. Cum autem ante meridiem multum comediſſet porrum,& dolor, omnium præteritorum vehementiſſimus, ipſam corripuiſſet, exſurgens aſperum quiddam in uteri ore contrectavit. Deinde cum jam animo linqueretur, alia mulier immittens manum extraxit lapidem aſperum fuſi verticulum æquantem, & ſtatim ſana facta eſt, poſteaque permanſit.

27. Autonomus in Omilo ex capitis vulnere mortuus eſt. 16. die, cum æſtate media cominus lapide fuiſſet percuſſus ſecundum ſuturas in medio ſincipite. Hoc

me

me latuit, eum sectione indigere, deceperunt enim me suturæ, in seipsis jaculi læsionem continentes. Postea enim manifestum fuit. Primum quidem ad claviculam, postea autem ad latus, dolor admodum vehemens exortus est, & convulsa, utramque manum occupavit. In medio enim capitis & sincipitis habebat ulcus. Sectus est 15. die, nec multum pus prodiit, meninx enim sine putredine apparebat.

Corn. Celsus. (A suturis se deceptum esse Hippocrates memoriæ prodidit, more scilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt.)

28. Famula in Omilo 12. annos nata, ex capitis vulnere moritur æstate media, 14. die, convulsio manum sinistram corripiebat, nam in dextra magis parte habebat vulnus.

40. Hermophili filius ægrotavit undecim diebus: febris tenebat ipsum, & non descendebant cibi, primum quidem deliravit, nocte vero cessavit, sequenti die sine voce jacebat stertens, distortos habens oculos, febricitans. Penna vero immissa vomuit bilem atram, & clystere immisso stercus multum subiit.

45. Sutor qui in Pityo erat, calceum assuens sese supra genu in femur pupugit, & fere ad digiti longitudinem subulam immersit. Huic nullus sanguis effluxit, &

& vulnus cito coïvit. Femur autem totum intumescebat, & tumor ad inguina, & lateris inanitatem extendebatur. 3tio die mortuus est.

46. Quidam juxta inguen sagitta percussus, quem nos vidimus, maximæ præter opinionem servatus est. Neque enim cuspis exempta est (erat enim admodum in profundo) neque hæmorrhagia ulla fiebat mentione digna: neque Phlegmone aderat, neque claudicavit. Nos autem cuspidem invenientes exemimus, cum sex jam essent anni, & quo percussus erat. Suspicio erat, inter nervos occultam fuisse cuspidem, nullamque venam aut arteriam dissectam esse.

50. Virgo illa pulchra Nerei filia annos 20. nata, à muliercula amica ludente, lata manu percussa est secundum sinciput, & tunc quidem vertigine tenebricosa correpta est, & respiratione privata, & cum in domum venisset, statim eam febris vehemens corripuit, cum capitis dolore & faciei rubore. 7mo die è dextra aure pus prodiit fœtidum, subrubrum, cyatho amplius, & melius se habere videbatur, & sublevata est. Rursus intendebatur febris, & in somnum deferebatur nec loqui poterat, & faciei pars dextra trahebatur, difficulter spirabat, & cum tremore convellebatur, & lingua cohibebatur, & oculus stupidus erat, 9no mortua est.

53. Cuidam, quæ 20. ætatis annum age-

agebat, & pharmacum corruptorium biberat, dolor contigit, & vomitus biliosorum multorum, pallidorum & porraceorum: cum bibisset, convulsio corripiebat, linguam mandebat. Cum circa 4tum advenissem, ipsi lingua erat magna & nigra, oculorum vero album rubescebat, insomnis erat. 4to die mortua est sub noctem.

74. Magnæ navis Gubernatori anchora digitum indicem & manus dextræ os infernum confregit; inflammatio successit, sideratio, & febris. Moderate per alvum purgatus est, ex quo calores & dolores mites fuerunt. E digito quiddam decidit. Post 7mum diem moderata sanies exibat: Postea dixit, se omnia non posse lingua enunciare. Prædictum est fore opisthotonum, ad id conferebant maxillæ impactæ deinde ad cervicem retractæ. Tertio vero in posteriora totus convellebatur cum sudore. 6to die à prædictione mortuus est.

(Libro septimo ubi reperitur eadem historia, quinto die purgatus dicitur.)

85. Adolescens quidam post multum meri potum, in tentorio quodam supinus dormiebat. Hujus in os serpens Arges irrepsit, & cum sensisset, nec posset loqui, stridit dentibus, & serpentem devoravit, & vehementi dolore afficiebatur, & manus efferebat, ut qui strangularetur, jactavit seipsum, & convulsus, mortuus est.

89. Uxor Epicharmi antequam pareret, dy-

dysenteria laborabat, vehemens dolor aderat dejectiones subcruentæ, mucosæ, ubi peperisset, confestim sanata est.

96. Philes filium ex denudatione ossis in fronte, 9no die febris corripuit, os ivorem contraxit, mortuus est.

LIBER SEXTUS EPIDEMIORUM.

SECTIO PRIMA.

1. Quibuscunque ex corruptione circa uterum, & tumoribus, in capitis gravitatem convertitur affectus, circa sinciput dolores præcipue accidunt.

6. Menstruæ purgationes mulieribus aquosis diu perseverant, nisi autem celeriter prodeant, intumescunt.

9. Ante rigorem, urinarum suppressiones accidunt, si ex utilibus signis processerint, & alvus permeet, somnique affuerint.

SECTIO SECUNDA.

1. Dilatare, constringere, alia quidem oportet alia autem non.

13. Quæ 4to die accidunt sanguinis è naribus eruptiones, difficilem faciunt judicationem. *Lib.* 2. *Sect.* 3.

15. Quæcunque febres naturam tertianæ induunt, noctem quæ accessionem præ- *Aph.* 13. *Sect.* 2.

præcedit, difficilem habent, quæ vero ſubſequitur, ut plurimum leviorem.

17. Nihil ſine conſilio ſuſpiciendum, nec quidquam negligendum.

18. Contraria paulatim adhibere oportet, & inquieſcere.

Valeſius. Periculoſius cenſeo, incidere in medicum, qui neſciat quieſcere, quam qui neſciat contraria adhibere. Nam qui neſcit quieſcere, neſcit occaſiones contraria adhibendi, quare neſcit contraria adhibere. Qui neſcit contraria adhibere, tamen, ſi prudens eſt, ſcit quieſcere, atque ſi prodeſſe non poteſt, tamen non obeſt. Præſtantiſſimus tamen eſt medicus eruditus pariter ac prudens, qui novit feſtinare lente, pro ipſius morbi urgentia, auxiliis inſtare, atque in occaſione uti maxime opportunis, alioqui quieſcere.)

Aph. 68. Sect. 5. 19. Capitis poſteriore parte dolente, ſecta in fronte vena recta juvat.

22. Lata exanthemata non ſunt admodum pruriginoſa, qualia Simon habebat per hiemem, qui cum ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, juvabatur. Vomitus non conferebant. Si quis calida fomenta adhibuiſſet, adjuvari potuiſſe exiſtimo.

26. In magnis malis, facies ſi ſit bona ſignum bonum. In parvis, bonæ ſignificationi contraria denuncians, malum ſignificat.

33. Ut omnia circa ægrotantem ſedulo ad-

administrentur, quædam de morbo sunt interroganda, videndum qualia sint, quæ narrant, ut accipiendi sermones, quænam pertinent ad ægrotantem, quæ ad assidentes, & ad externa.

SECTIO TERTIA.

1. Cutis raritas affert alvi densitatem; cutis compactio carnium incrementum, & cerebri consumptio calvitium.

2. Corporis evacuatio, seu detractio fit cursibus, luctis, (quiete) multa deambulatione, ovilla carne; maza cocta ut plurimum, & panis exiguus convenit.

3. Cum autem jam conciderint, offerre suillam assam convenit. Cum vero reficiantur, id indicat, quod corpus floridum rursus efficitur.

4. Exercitationum modum significat sudor fluens guttatim, qui exit velut ex canalibus, aut concidentia ex elevatione.

18. Cum venere uti, aut hircire incipiunt, sanguinem fundunt.

20. Mutationes cavendæ sunt.

24. Sitim cohibet os claudere, tacere, ventum cum potu frigidum inducere.

28. Quibus in morbis, quæ facta sunt liberant, eosdem, si ante fiant, prohibent.

31. In cruenta spuentibus, sanguinis detractionem prohibet anni tempus, lateris dolor, bilis.

SECTIO QUARTA.

7. Ægrotis gratificandum eſt in iſtis rebus, ut nimirum potus & cibi munde præparentur, & quæcunque videt, & tangit, mollia ſint; in aliis etiam, quæ non valde lædant; aut facile emendari queant, ut frigida, quum ea opus eſt. In his etiam ægroto gratificandum, qualia ſunt introitus, ſermones, habitus corporis, veſtitus, tonſura, ungues & odores.

18. Aqua edax, vigilia edax,

20. Sanitatis tutela eſt, cibis non ſatiari, & impigrum eſſe ad labores.

24. Terra ſiccitatibus ſqualida, volatilium genus bene ſe habet.

28. Cibos labores præcedere debent.

SECTIO QUINTA.

1. Naturæ morborum ſunt medicatrices. 6. Morbi connutriti in ſenectute deſinunt concoctione & rarefactione.

9. Labor articulis & carnibus confert visceribus vero cibus & ſomnus; animæ deambulatio, cogitatio hominibus.

13. Lingua humorum ſerum quale ſit indicat. Pallidæ quidem linguæ, ex bilis redundantia fiunt. (Bilioſum autem à pingui) rubicundæ vero à ſanguine, nigræ ab atra bile, aridæ autem ab exuſtione fuliginoſa, & utero, albæ vero à pituita.

15. Lin

15. Lingua concolor eſt humori prædominanti, ideoque per hanc dignoſcimus humores.

16. Si carnes videntur eſſe ſalſæ guſtanti, redundantiæ ſignum eſt.

18. Hominibus aurium ſordes, dulces quidem lethales, amaræ vero minime.

19. Terram mutare confert in longis morbis.

21. In diuturnis circa articulos defluxionibus, (quæ κέδματα græcis dicuntur) venas in auribus poſteriores pertundere oportet.

22. Venus in morbis à pituita utilis.

25. Increſcentes morbos coitus exaſperat.

32. Ulcera exoriuntur, ſi quis impurus exercitatione utatur.

33. Si mulier aut capra elaterium aut cucumerem ſylveſtrem comederint, etiam pueri purgantur.

SECTIO SEXTA.

1. Ἔκπνοον καὶ εἴσπνοον ὅλον τὸ σῶμα. Totum corpus tam foras, quam intro ſpirabile eſt.

9. Quartana laborantes nullo magno morbo corripiuntur, ſi prius autem corripiantur, & quartana ſuperveniat, liberantur. *Aph 70. Sect. 5.*

10. Pro quibus, quinam morbi ſuccedant, videndum.

21. Sputa rotunda delirium ſignificant.

22. Urina multam ſubſidentiam habens, ſolvit deliria: qualis fuit Dexippi, poſt defluvium capillorum.

23. Quartana non producitur ultra annum. (Fœſius, non ante annum deſinit.)

SECTIO SEPTIMA.

2. Anginæ hac tempeſtate (quam fuſe deſcribit) liberis duabus obortæ ſunt, eæque mitiſſimæ, ſervis vero exuberabant, & quibus vehementiſſimæ contingebant, eæ celerrime peribant.

3. Sanguinem è venis profluentem ſiſtunt animi deliquium, figura aliorſum tendens, linamentum contortum, appoſitio, deligatio.

5. Hydropicos celeriter ſecare oportet; tabeſcentes urere ſtatim, ſecare caput, & hujuſmodi.

SECTIO OCTAVA.

4. Renum vitia ſupra quinquageſimum annum ſanata non vidi.

19. Continentia, contenta & impetum facientia corpora ſunt conſideranda.

Sermonis & ſilentii habenda eſt ratio. Dicere oportet quæ velit æger; quibus ſermonibus utatur videndum, ſive magni ſint, ſive multi, ſive veri, ſive conficti.

46. Con-

46. Contraria victus ratio in morbis instituenda est.

48. Victus ratio quantum fieri potest cognoscenda, nam illius ignoratio multas affert calamitates.

49. Optimis Medicis similitudines imponunt, & difficultates pariunt, sed contraria efficit causa. Et sane difficile est curandi vias ratiocinatione assequi.

52. Satyrus in Thaso cognomento Grypalopex, cum esset annorum circiter 25. semen per somnum effudit sæpe, & interdiu quoque sæpe ipsi prodibat. Cum autem ad annum 30. pervenisset, tabe correptus mortuus est.

54. Melancholici plerumque consueverunt fieri epileptici & epileptici melancholici: horum autem quidvis præcipue sit, prout in alterutram partem morbus inclinaverit, etenim si in corpus, epileptici fiunt, si autem in mentem, melancholici.

55. Abderis, Phæthusa Pythei conjunx, per juventam antea fœcunda fuerat, cum autem vir ipsius in exilium pulsus fuisset, muliebria multo tempore defecerunt, postea vero in articulos dolores, & rubores acciderunt; quæ cum ei contigissent, tunc corpus virile factum est, & omnino hirsutum, & barba producta est, & vox aspera reddita; & cum omnia fecissemus ut muliebria elicerentur, non profluxerunt, sed mortua est, cum non diu postea vixisset.

56. Evenit autem & Namyſiæ Gorgippi uxori in Thaſo idem. Videbatur omnibus medicis, quibus & ego forte adfui, unica ſpes eſſe, ut in muliebrem naturam reduceretur, ſi menſes ſecundum naturam prodirent, ſed neque huic potuerunt prodire, quamvis omnia tentata. Non multo poſt mortua eſt.

LIBER SEPTIMUS.
EPIDEMIORUM.

Cauponi, qui peripneumonia laborabat, alvus ſtatim ſubiit, circa 4tum diem, ſudor multus accidit. Febricula ſoluta eſſe videbatur. Tuſſicula nulla erat, ut ita dicam. 5to, 6to & 7mo detinebat febris, ſudor octavo. 9no. Excreabat pallidum. 10. Affatim, non ſæpe dejiciebat. Circa undecimum mitius ſe habuit. 14. Sanus evaſit.

Prodromi filius æſtate ſublæſus, febre ardente laborabat, lingua ipſi ſubarida, obſcura, dejectio multa, ſervatus.

Iſagoræ filius poſteriore capitis parte vulneratus eſt, contuſo oſſe ac denigrato, die quinto liberatus: os autem non abſceſſit.

Hippiæ Soror hieme phrenitide correpta eſt, mente aberrabat, manibus laborabat, ſeipſam lancinabat. 5to & 6to die, ſub noctem voce deſtituta eſt. Comatoſa

buccas

buccas & labia veluti dormientes, inflabat. 7mo die mortua eſt.

Capitis dolores ex utero, caſtoreum ſedat. Plerique hyſterici affectibus à flatibus ortum ducunt: indicant ructus & ſtrepitus circa ventrem, & tumores lumborum, & dolores circa renes & coxas.

Quibus prægnantibus ex caſu aut convulſione, aut plaga, dolores accidunt moderati, intra triduum manifeſte conſtat, an fœtum corrumpent.

Fullo qui in Syro phrenitide laborans cum uſtione tremulus fuit. Crurum color erat culicum puncturis ſimilis, oculus magnus, exiguus motus, vox fracta, clara tamen. Urina pura ſubſidentiam non habens. Nunquid propter dejectionem à Tapſia morbus 18. remiſit, ſine ſudore evaneſcens.

LIBER APHORISMORUM.

Περὶ Ἀφορισμῶν.

SECTIO PRIMA.

1. Vita brevis, ars longa, occaſio præceps, experimentum periculoſum, judicium difficile. Oportet autem non modo ſeipſum exhibere quæ oportet facientem, ſed & ægrum, & præſentes, & externa.

Aph. 2. *Sect.* 4.

2. In perturbationibus alvi, & vomitibus ſponte evenientibus, ſi quidem, qualia oportet purgari, purgentur, confert & facile ferunt: ſin minus, contra. Sic & vaſorum evacuatio, ſi quidem, qualem fieri decet, fiat, confert, & facile ferunt: ſin minus, contra. Reſpicere igitur oportet & regionem, & tempeſtatem, & ætatem, & morbos, in quibus convenit, aut non.

3. Athletarum boni habitus, ad ſummum progreſſi, periculoſi, ſi in extremo conſtiterint: neque enim poſſunt in eodem ſtatu permanere, neque quieſcere. Cum vero non quieſcant, neque ultra poſſunt in melius proficere, reliquum eſt, ut in deterius labantur. Horum igitur cauſa bonum habitum ſolvere conducit haud cunctanter, quo rurſus renutritionis initium corpus ſumat. Neque vaſorum conſidentiæ ad extremum perducendæ: Periculoſum enim. Sed qualis natura fuerit ejus qui id perpeſſurus eſt, eo uſque progrediendum. Sic & evacuationes, quæ ad extremum tendunt, periculoſæ: & rurſus refectiones, cum extremæ fuerint periculoſæ.

4. Victus tenuis & exquiſitus, cum in morbis longis ſemper, tum in acutis, ubi non convenit, periculoſus. Ac rurſus qui ad extremum tenuitatis devenit victus, gravis. Nam & repletiones ad extremum perductæ, graves ſunt.

5. In

5. In tenui victu delinquunt ægri: ob id magis læduntur. Quicunque enim error committitur, major in tenui fit, quam in paulo pleniore victu. Propterea etiam ſanis periculoſus eſt valde tenuis victus; quoniam errores gravius ferunt. Hac igitur de cauſa tenuis & exquiſitus victus, eo qui ſit paulo plenior, maxima ex parte periculoſior.

6. Ad extremos morbos extrema exquiſite remedia optima.

7. Ubi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, & extreme tenuiſſimo victu uti neceſſe eſt. Ubi vero non, ſed plenius licet cibare, tantum à tenui recedendum, quantum morbus remiſſior extremis fuerit.

8. Cum morbus in vigore fuerit, tum vel tenuiſſimo victu uti neceſſe eſt.

9. Conjicere oportet, num ſufficiat ægro is victus uſque ad morbi vigorem, & utrum prius ille deficiet, neque cum eo victu perdurare poterit, vel morbus ante deficiet & remittet.

11. In paroxyſmis cibum ſubſtrahere oportet; exhibere enim noxium. Et quicunque morbi per periodos exacerbantur, in eorum paroxyſmis ſubtrahere oportet.

13. Senes facillime jejunium ferunt, deinde qui conſtanti ſunt ætate, minime adoleſcentes, omnium minime pueri, præſertim illi, qui inter ipſos ſunt vividiores.

14. Quæ creſcunt, plurimum habent

calidi innati: plurimo igitur egent alimento: ſin minus, corpus conſumitur. Senibus vero parum calidi ineſt, paucis propterea fomitibus indigent, quia à multis id extinguitur. Hanc ob cauſam ſenibus febres non perinde acutæ fiunt: frigidum enim eorum corpus.

15. Ventres hieme & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi. Per ea igitur tempora copioſiora alimenta ſunt exhibenda, ſiquidem calidi innati plus habent, unde & copioſiore indigent alimento; indicium ſunt ætates & Athletæ.

16. Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime vero pueris, & aliis qui tali victu uti conſueverunt.

17. Et quibus ſemel aut bis, plura aut pauciora, & per partes offerre oporteat, conſiderandum. Concedendum autem aliquid tempeſtati anni, regioni, ætati & conſuetudini.

18. Æſtate & autumno cibos difficillime ferunt, hieme facillime, deinde vere.

20. Quæ judicantur & judicata ſunt perfecte ne moveto, neque innovato, ſive purgantibus medicamentis, ſive aliis irritamentis, ſed ſinito.

De humoribus.

21. Quæ ducere oportet, quo maxime vergant, eo ducenda, per loca convenientia.

22. Concocta medicamento purgante educenda, & movenda, non cruda, neque per initia, niſi turgeant, ut plurimum vero non turgent.

23. Excreta non copia ſunt æſtimanda, ſed ſi qualia oportet exeant, & facile ferat æger. Atque ubi ad animi defectionem educere expedit, faciendum id quoque, ſi æger par eſſe poſſit.

24. In acutis morbis raro, & in principiis, medicamentis purgantibus utendum, idque diligenti ante adhibita circumſpectione faciendum.

SECTIO SECUNDA.

1. Quo in morbo ſomnus noxam adfert, lethale. Si vero ſomnus proſit, minime lethale.

2. Ubi delirium ſomnus ſedaverit, bonum. *Aph. 71. Sect. 7.*

3. Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, malum.

5. Spontaneæ laſſitudines morbos denunciant.

6. Qui aliqua corporis parte dolentes, fere dolorem non ſentiunt, iis mens ægrotat.

7. Quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet: quæ vero brevi, celeriter.

8. Si à morbo cibum capiens quiſpiam, vires non recipiat, copioſiore alimento corpus uti ſignificat. Si vero cibum non capienti, idem eveniat, vacuatione indigere ſciendum eſt.

9. Cor-

9. Corpora ubi quis purgare volet, facile fluentia reddere oportet.

10. Impura corpora, quo plus nutriveris, eo magis lædes.

11. Facilius eſt potu refici, quam cibo.

12. Quæ in morbis poſt criſin relinquuntur, recidivas facere ſolent.

13. Quibus criſis fit, his nox acceſſionem præcedens gravis. Subſequens vero levior plerumque.

14. In profluviis alvi, mutationes excrementorum juvant, niſi in prava mutentur.

16. Ubi fames, laborandum non eſt.

19. Morborum acutorum non omnino certæ ſunt prædictiones, neque mortis, neque ſalutis.

20. Quibus per juventutem alvi ſunt humidæ, iis ſeneſcentibus exſiccantur: quibus vero in juventute alvi ſunt ſiccæ, iis ſeneſcentibus humectantur.

21. Famem vini potus ſolvit.

Lib. de nat. hom.

22. Morbos, qui à repletione fiunt, curat evacuatio; eos vero qui ex evacuatione, repletio: & in cæteris contrarietas remedio eſt.

23. Morbi acuti judicantur intra dies 14.

24. Judex ſeptimi quartus. Sequentis ſeptimanæ octavus initium. Spectandus quoque eſt undecimus, ſiquidem is ſecundæ ſeptimanæ quartus eſt. Rurſumque 17. ſpectandus: is enim à quarto decimo quartus eſt, & ab undecimo ſeptimus.

25. Æstivæ quartanæ plerumque breves sunt: autumnales vero longæ, & maxime quæ ad hiemem pertingunt.

26. Febrem convulsioni supervenire satius est, quam convulsionem febri.

27. Iis quæ non cum ratione sublevant, non oportet fidere. Neque multum formidare mala quæ præter rationem eveniunt. Plurima enim horum incerta sunt, nec admodum perseverare, aut longo tempore durare consueverunt.

29. Incipientibus morbis, si quid movendum videtur move: vigentibus autem, quiescere melius est.

31. A morbo belle comedenti, nihil proficere corpus, malum est.

33. In quovis morbo valere ratione, recteque se ad ea quæ offeruntur habere, bonum. Contrarium vero malum.

34. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & anni tempestati morbus magis cognatus fuerit, quam quibus in nullo horum cognatus fuerit.

35. Omnibus in morbis partes, quæ ad umbilicum & imum ventrem sunt, crassitudinem habere, melius est: valde vero tenues & tabefactas esse, pravum. Periculosum vero illud est, etiam ad infernas purgationes.

36. Sana habentes corpora, pharmacis purgati cito exsolvuntur, ut & qui pravo utuntur cibo.

38. Pau-

38. Paulo deterior & potus, & cibus, ſuavior tamen, melioribus quidem, ſed inſuavioribus, præferendus.

39. Magnam partem ſenes juvenibus minus ægrotant: quicunque vero morbi iis accidunt diuturni, plerumque commoriuntur.

40. Raucedines & gravedines, in valde ſenibus non coquuntur.

41. Qui ſæpe & vehementer, ſine cauſa manifeſta, animo linquuntur, ii derepente moriuntur.

42. Solvere apoplexiam vehementem impoſſibile quidem, levem vero non facile.

43. Ex iis, qui ſtrangulantur, & diſſolvuntur, nec dum tamen mortui ſunt, non ſe recolligunt, quibus ſpuma circa os fuerit.

44. Qui natura ſunt valde craſſi, magis ſubito moriuntur, quam graciles.

45. A comitiali morbo, juvenes mutatione potiſſimum ætatis, & regionum, & victuum, liberationem accipiunt.

47. Dum pus fit, dolores ac febres accidunt magis, quam confecto.

49. Conſueti ſolitos labores ferre, etſi fuerint invalidi aut ſenes, non conſuetis, quamvis robuſtis & juvenibus, facilius ferunt.

50. Conſueta longo tempore, etiamſi deteriora ſint, inſuetis minus moleſta eſſe ſolent; quare ad inſolita quoque facienda mutatio.

51. Plu-

51. Plurimum & repente vacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, aut alio quovis modo corpus movere, periculosum: omne siquidem nimium, naturæ inimicum. Paulatim vero quod fit, tutum, & præsertim si quis ab uno ad aliud transierit.

52. Omnia secundum rationem facienti, si non succedant secundum rationem, non est transeundum ad aliud, manente eo, quod ab initio visum fuit.

53. Quicunque alvos humidas habent, dum juvenes sunt, melius degunt his qui siccas habent. At in senectute deterius degunt; nam senescentibus ut plurimum siccantur.

SECTIO TERTIA.

(Sex primos Aphorismos hujus sectionis, vide supra libro de humoribus.)

7. Per siccitates febres acutæ fiunt; & siquidem annus magna ex parte talis extiterit, qualem fecit constitutionem, ut plurimum etiam tales morbos expectare oportet.

8. Constantibus temporibus, si tempestiva tempestive fiant, morbi stabiles, & boni judicii accidunt. Inconstantibus autem, instabiles, & mali judicii.

8. Autumno in universum morbi acutissimi & perniciosissimi: ver autem saluberrimum & minime exitiale.

10. Au-

10. Autumnus tabidis malus.

Lib. de aëre, locis & aquis.

11. Inter anni partes, si hiems sicca & aquilonia, ver pluviosum & australe fuerit, æstate necesse est febres acutas fieri, & ophthalmias, & dysenterias, mulieribus præsertim, & viris natura humidioribus.

Lib. de aëre, locis & aquis.

12. At si australis hiems, & pluviosa, & clemens fuerit, ver autem siccum & aquilonium, mulieres quibus partus in ver incidit, quavis occasione abortiunt: Quæ vero pepererint, infirmos & morbosos infantes edunt, ita ut vel statim intereant, vel tenues, & valetudinarii vivant. Cæteris vero mortalibus dysenteriæ, & ophthalmiæ siccæ fiunt, & senibus catarrhi perniciem brevi allaturi.

13. Si vero æstas sicca & aquilonia fuerit, autumnus autem pluviosus & australis, capitis dolores ad hiemem fiunt, & tusses, & raucedines, & gravedines, nonnullis etiam tabes.

14. Si vero aquilonius sit & siccus autumnus, hominibus natura humidis, & mulieribus commodus : reliquis vero, ophthalmiæ siccæ accident, & febres acutæ, & gravedines diuturnæ, nonnullis vero etiam melancholiæ.

15. Ex constitutionibus anni, in universum siccitates assiduis imbribus sunt salubriores, & minus mortiferæ.

16. Assiduis imbribus morbi fere fiunt, febres longæ, fluxiones alvi, putredines, epi-

epilepſiæ, apoplexiæ, anginæ. Siccitatibus autem, morbi tabifici, ophthalmiæ, articulorum dolores, urinæ & inteſtinorum difficultates.

17. Quotidianæ autem conſtitutiones, aquiloniæ quidem cogunt corpora, & firma, agilia, beneque colorata, ac auditu valentiora reddunt, alvum ſiccant, oculos mordent, & ſi pectus dolor aliquis prius habuerit, exaſperant: at auſtrinæ corpora exſolvunt, & humectant, auditum hebetant, caput gravant, vertiginem oculis, tarditatem corporibus adferunt, alvum humectant.

18. Per tempora vero anni, vere quidem, & prima æſtate, pueri, & his ætate proximi, optime degunt, valentque maxime. Æſtate vero, & autumno ad aliquam quidem partem, ſenes. Reliquo autumno & hieme, qui mediam ætatem agunt.

20. Vere fiunt furores, melancholiæ, epilepſiæ, fluxiones ſanguinis, anginæ, gravedines, raucedines, tuſſes, lepræ, impetigines, vitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, tubercula, articulorum dolores.

21. Æſtate vero nonnulli horum, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, quartanæ item, & vomitiones, alvi profluvia, ophthalmiæ, aurium dolores, oris ulcerationes, genitalium putredines, & ſudationes.

22. Autumno, æſtivi etiam multi morbi fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ, lienes, aquæ inter cutem, tabes, urinæ ſtillicidia, lienteriæ, dyſenteriæ, coxæ dolores, anginæ, aſthmata, volvuli, epilepſiæ, inſaniæ, melancholiæ.

23. Hieme vero, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, gravedines, raucedines, tuſſes, pectoris, laterum, lumborum, & capitis dolores, vertigines, apoplexiæ.

24. In ætatibus autem talia eveniunt: parvis quidem & recens natis pueris, aphthæ, vomitus, tuſſes, vigiliæ, pavores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

25. Ad dentitionem vero accedentibus, gingivarum pruritus, febres, convulſiones, alvi profluvia, & maxime ubi caninos dentes producunt, & iis qui inter pueros ſunt craſſiſſimi, & qui alvos duras habent.

26. Ipſis vero grandiuſculis, tonſillarum inflammationes, vertebræ in occipitio introrſum luxationes, aſthmata, calculi, lumbrici rotundi, aſcarides, verrucæ penſiles, ſatyriaſmi, ſtrumæ, & alia tubercula, præcipue antè dicta.

27. Grandioribus adhuc, & ad pubertatem accedentibus, plurima ex his, & febres diuturnæ potius, & ex naribus ſanguinis fluxiones.

29. Juvenibus autem, ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, epilepſiæ, &

& alii morbi, ſed præcipue ſupra nominati.

30. Ultra hanc ætatem provectis, aſthmata, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alvi profluvia diuturna, choleræ, dyſenteriæ, lienteriæ, hæmorrhoides.

31. Senibus ſpirandi difficultates, catarrhi tuſſiculoſi, ſtranguriæ, dyſuriæ; articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexiæ, mali corporis habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alvi, oculorum, & narium humiditates, viſus hebetudines, glaucomata, auditus graves.

SECTIO QUARTA.

1. Prægnantes purgabis, ſi materia turgeat, quadrimeſtres, & uſque ad ſeptimum menſem, ſed has parcius. Juniores autem & ſeniores caute vitare oportet. *Aph. 29. Sect. 5.*

4. Æſtate ſuperiores potius ventres, hieme vero inferiores purgandi.

5. Sub cane, & ante canem, difficiles ſunt purgationes.

6. Graciles, & ad vomendum faciles, ſurſum purgandi, caventes hiemem.

7. Difficulter autem vomentes, & mediocriter carnoſi, deorſum, caventes æſtatem.

8. Tabidi vero, vitantes purgationes per ſuperiora.

10. Purgandum in valde acutis, ſi turgeat materia, eodem die, differre enim in talibus, malum.

11. Quibus tormina adſunt, & circa umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque medicamento, neque aliter ſolvatur, in ſiccum hydropem firmatur.

13. Ad helleboros, qui non facile ſurſum purgantur, iis ante potionem corpora præhumectanda, copioſiore alimento, & quiete.

14. Poto helleboro, corpus movendum potius, quam ſomno tradendum, aut quieti. Nam vel navigatio indicat, motione turbari corpora.

15. Quum helleborum magis ducere voles, move corpus: quum vero ſiſtere ſomnum concilia, nec move.

Aph. 36. Sect. 2. 16. Helleborus periculoſus ſanas carnes habentibus. Convulſionem enim inducit.

17. Non febricitanti, cibi faſtidium oris ventriculi morſus, vertigo tenebricoſa, & oris amaritudo, purgatione per ſuperna opus eſſe, ſignificat.

18. Supra ſeptum tranſverſum dolores qui purgatione egent, ſurſum purgare opus eſſe, indicant. Qui vero infra, deorſum.

19. Qui potione medica, dum purgantur, non ſitiunt, purgandi finis non fit donec ſitiverint.

20. Febris expertibus ſi tormina adſint

& genuum gravitas, & dolor lumborum, inferna purgatione opus esse, significant.

21. Excrementa alvi nigra sanguini atro similia, sponte euntia, sive cum febre, sive citra febrem, pessima. Et quanto ipsorum colores pravi fuerint plures, eo deterius. A medicamento autem talia exigi, melius est. Idque quanto ipsorum plures fuerint colores, non malum. *Coac.* 608.

22. Morbis quibusvis incipientibus, si atra bilis supra infrave exierit, lethale.

23. Quibus per morbos acutos, aut diuturnos, aut vulnera, aut alio modo extenuatis, atra bilis, aut velut sanguis niger, prodierit, postridie moriuntur.

24. Dysenteria, si ab atra bile incipiat, lethalis est.

25. Sanguinem superne quidem efferri, qualiscunque sit, malum. Inferne vero niger si dejiciatur, bonum.

28. Quibus dejectiones sunt biliosæ, surditate superveniente, cessant: & quibus surditas adest, biliosis dejectis, finitur.

29. Febricitantibus, si sexto die rigores fiant, difficulter judicantur. *Coac.* 15.

37. Frigidi sudores, cum febre quidem acuta, mortem: cum mitiore vero, morbi longitudinem significant.

38. Qua corporis parte sudor est, ibi morbum esse significat.

41. Sudor multus per somnum citra causam manifestam factus, copiosiore cibo corpus uti significat: quod si cibum

non aſſumenti hoc accidat, vacuatione indigere ſignificat.

Aph. 61. *Sect.* 7. 43. Febres quæ tertio quoque die vehementius affligentes non intermittunt, periculoſiores, quoquo modo autem intermiſerint, periculum abeſſe ſignificant.

Aph. 63. *Sect.* 7. 44. Quos febres longæ exercent, iis tubercula ad articulos, vel dolores fiunt.

Aph. 64. *Sect.* 7. 45. Quibus tubercula ad articulos, vel dolores, poſt febres diuturnas, fiunt, ii cibariis plurimis utuntur.

46. Si rigor, febre non intermittente, ægrum jam debilem frequenter invadat, mortiferum eſt.

Aph. 1. & 72. *Sect.* 7. 48. In febribus non intermittentibus, ſi partes externæ algeant, internæ urantur, & ſitiunt, lethale eſt.

57. Spaſmo aut tetano vexato, febris ſi acceſſerit, morbum ſolvit.

59. Tertiana exquiſita ſeptenis ad ſummum circuitibus, judicatur.

60. Quibus per febres aures obſurduerint, iis ſanguis è naribus profluens, aut perturbata alvus, ſolvit morbum.

61. Febricitantem niſi diebus imparibus febris reliquerit, ſolet reverti.

62. Quibus per febres icterus ſupervenerit, ante diem ſeptimum, malum.

63. Quibus in febribus quotidie rigores repetunt, quotidie febres ſolvuntur.

64. Quibus per febres icterus die 7mo, aut 9no, aut undecimo, aut decimo quarto, ſupervenerit, bonum, niſi dextrum

trum hypochondrium durum ſit, alioqui minime bonum.

70. Quibus per febres urinæ turbatæ quales jumentorum, iis dolor capitis vel adeſt, vel aderit.

71. Quibus die ſeptimo futura criſis eſt, iis urina rubram die quarto nubeculam habet.

72. Quibus pellucidæ & albæ ſunt urinæ; malæ: maxime vero tales in phreniticis apparent.

74. Quibus ſpes eſt ad articulos abſceſſum futurum, abſceſſu liberat urina multa, craſſa, & alba reddita: qualis in febribus cum laſſitudinis ſenſu, quarto die exire incipit. Quod ſi ex naribus etiam ſanguis profluxerit, brevi admodum ſolutio fit.

75. Si quis ſanguinem, aut pus meiat, renum aut veſicæ exulcerationem ſignificat.

76. Quibus cum urina craſſa, exiguæ carunculæ, aut velut pili una exeunt, iis à renibus excernuntur.

77. Quibus cum urina craſſa, furfurea quædam ſimul minguntur, his veſica ſcabie laborat.

78. Qui ſponte ſanguinem meiunt, iis renibus venulam ruptam eſſe ſignificat.

79. Quibus in urina ſubſident ſabuloſa, iis veſica calculo laborat.

80. Si quis ſanguinem aut grumos meiat, aut urinam guttatim emittat, & dolor ad imum ventrem, ac interfœmineum

neum incidat, ea, quæ circa veſicam ſunt, laborant.

81. Si quis ſanguinem, aut pus, aut ſquammulas meiat, & gravis odor adſit, veſicæ exulceratio ſignificatur.

83. Mictus noctu plurimus parvam dejectionem ſignificat.

SECTIO QUINTA.

Aph. 23. Sect. 7. 1. Convulſio ab helleboro, lethalis.

2. Convulſio vulneri ſuperveniens, lethalis.

3. A copioſo ſanguinis fluxu, ſingultus, aut convulſio, malum.

4. A purgatione immodica, convulſio, aut ſingultus ſuperveniens, malum.

5. Si ebrius quiſpiam derepente obmuteſcat, convulſus moritur; niſi febre corripiatur, aut ubi ad horam pervenerit, qua crapulæ ſolvuntur, vocem recuperet.

6. Qui tetano corripiuntur, intra 4. dies intereunt: ſi vero hos ſuperaverint, incolumes evadunt.

7. Epilepſia, quibus ante pubertatem contingit, mutationem recipit: quibus poſt 25. annum, eos fere comitatur ad mortem uſque.

8. Qui pleuritide laborant, niſi intra 14. dies ſuperne repurgentur, iis in empyema ſit mali translatio.

9. Tabes iis maxime ætatibus fit, quæ à decimo octavo ſunt anno, ad triceſimum quintum.

10. Qui-

10. Quibus ex angina liberatis, ad pulmonem mali fit converſio, ii intra dies ſeptem moriuntur: ſi vero hos effugerint, purulenti evadunt.

11. Qui tabe vexantur, ſi ſputum, quod extuſſiunt, carbonibus injectum olet graviter, & capilli à capite defluunt, lethale.

13. Qui ſpumantem ſanguinem extuſſiunt, iis ex pulmone educitur.

14. Si tabe detento profluvium alvi ſuperveniat, lethale.

15. Qui ex pleuritide empyi fiunt, ſi à ruptione intra dies 40. ſurſum purgentur, liberantur: alioqui tranſeunt in tabem.

18. Frigidum inimicum oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, dorſali medullæ, calidum vero amicum.

24. Frigida pectori inimica, tuſſes movent, ſanguinis fluxiones, & deſtillationes efficiunt.

25. Articulorum tumores & dolores abſque ulcere, atque etiam podagricos, & convulſiones, magna ex parte, frigida large effuſa levat, & extenuat, ſolvitque dolorem. Torpor enim modicus doloris ſolvendi vim habet.

28. Suffitus aromatum muliebria educit.

30. Mulierem gravidam morbo quopiam acuto corripi, lethale.

31. Mulier in utero gerens ſecta vena abortit: & magis, ſi major fuerit fœtus.

32. Mulieri ſanguinem evomenti, menſtruis erumpentibus, ſolutio fit.

33. Mulieri, menſtruis deficientibus, ſanguis è naribus profluens; bonum.

34. Mulieri uterum gerenti, ſi alvus multum fluat, periculum eſt ne abortiat.

35. Mulieri hyſtericæ, aut difficulter parienti, ſternutamentum ſuperveniens, bonum.

36. Mulieri menſes decolores, nec eodem ſemper modo & tempore prodeuntes, purgationem indicant eſſe neceſſariam.

37. Mulieri in utero gerenti, ſi mammæ ſubito extenuentur, abortit.

39. Si mulier quæ nec prægnans, nec puerpera eſt, lac habet, ei menſtrua defecerunt.

44. Quæ præter rationem tenues uterum gerunt, abortiunt, donec habitiores evaſerint.

45. Quæ mediocriter corpulentæ, abortum faciunt ſecundo menſe, aut tertio, ſine occaſione manifeſta, iis acetabula uteri mucoris ſunt plena, nec præ pondere fœtum continere poſſunt, ſed abrumpuntur.

46. Quæ præter naturam craſſæ non concipiunt, iis uteri os ab omento comprimitur, & priuſquam extenuentur, non concipiunt.

49. Ad ſecundas deturbandas, ſternutatorio immiſſo, nares & os comprimito.

57. Menſtruis abundantibus morbi eveniunt, & ſubſiſtentibus accidunt ab utero morbi.

60. Si

60. Si prægnanti purgationes menſtruæ furſum ſuum teneant, bene valere fœtum eſt impoſſibile.

61. Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore, neque febre ſuperveniente, cibique faſtidia ei accidant, prægnantem eſſe putato.

61. Quæ frigidos & denſos uteros habent, non concipiunt: & quæ præhumidos uteros habent, non concipiunt: extinguitur enim in ipſis genitura. Et quæ plus æquo ſiccos & adurentes: nam alimenti defectu ſemen corrumpitur. Quæ vero ex utriſque moderatam nactæ ſunt temperiem, eæ fœcundæ evadunt.

64. Lac præbere capite dolentibus, malum. Malum vero & febricitantibus & quibus hypochondria elata, aut murmurantia, & ſiticuloſis. Malum item quibus bilioſæ dejectiones, febres acutæ, copioſa ſanguinis evacuatio facta eſt. Convenit vero tabidis non admodum febricitantibus, & in febribus longis & languidis, dum nullum ex ſupradictis ſignis adſit, & præter rationem extenuatis.

68. Parte capitis poſteriore dolenti, in frontem excurrens vena inciſa, prodeſt. *Lib. 2. Epid. Sect. 3. & Lib. 6. Sect. 3.*

69. Rigores incipiunt mulieribus ex lumbis magis, & per dorſum perveniunt in caput: viris vero parte corporis poſteriore magis quam anteriore, veluti ex femoribus, & cubitis. Argumento eſt cutis raritas quam pilus oſtendit.

70. Qui

70. Qui quartana corripiuntur, non admodum convulsionibus tentantur: si vero prius tentati fuerint, superveniente quartana, liberantur.

SECTIO SEXTA.

Lib. 2. Epid. Sect. 2.

1. In diuturnis lævitatibus intestinorum, si ructus acidus superveniat, cui prius non extiterit, bonum est signum.

2. Quibus nares humidiores natura, & genitura humidior, ii minus prospera valetudine fruuntur: quibus vero hisce contraria adsunt, salubrius degunt.

Lib 6. Epid. Sect. 8.

3. In longis intestinorum difficultatibus cibi fastidium, malum. Et cum febre pejus.

4. Circumglabra ulcera, maligna.

6. Renum & vesicæ vitia in senibus difficulter curantur.

8. Hydropicis ulcera in corpore orta, non facile sanantur.

10. Caput dolenti, & vehementer laboranti, pus, aut aqua, aut sanguis per nares, os, aut aures, effluens, morbum solvit.

11, Melancholicis, & nephriticis, hæmorrhoides supervenientes, bonum.

12. A diuturnis hæmorrhoidibus curato, nisi una quæpiam servetur, periculum hydropis vel tabis impendet.

13. Singultu detento, si sternutamenta supervenerint, singultum tollunt.

14. Hy-

14. Hydrope detento, ſi aqua è venis in ventrem confluxerit, ſolutio fit.

15. Longo alvi profluvio laboranti, ſponte vomitus ſuperveniens, alvi profluvium ſolvit.

16. Pleuritide aut peripneumonia detento, alvi profluvium ſuperveniens, malum.

17. Ophthalmia laborantem alvi profluvio corripi, bonum.

18. Cui perfecta eſt veſica, aut cerebrum, aut cor, aut ſeptum tranſverſum, aut aliquod ex inteſtinis tenuibus, aut ventriculus aut hepar, lethale.

19. Ubi diſſectum fuerit os, aut cartilago, aut nervus, aut genæ pars tenuis, aut præputium, neque augetur, neque coaleſcit.

Aph. 28. Sect. 4.

21. Inſanis, ſi varices, vel hæmorrhoides ſupervenerint, inſaniæ ſolutio.

23. Si metus & mœſtitia multo tempore perſeverent, melancholicum eſt ſignum.

24. Si quod gracile inteſtinum perfectum ſit, non coaleſcit.

25. Eryſipelas foras intro converti, malum: intus vero foras, bonum.

26. Quibus in febre ardente tremores fiunt, delirium ſolvit.

27. Quicunque empyi, aut hydropici uruntur, aut ſecantur, ſi pus, aut aqua univerſim effluxerit, omnino moriuntur.

28. Eunuchi non laborant podagra, neque calvi fiunt.

29. Mu-

29. Mulier non laborat podagra, nisi menses ipsi defecerint.

30. Puer non laborat podagra, ante veneris usum.

31. Oculorum dolores meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut purgatio solvit.

33. Qui acidum ructant, non admodum pleuritici fiunt.

Aph. 47. Sect. 7. 35. Hydropicis tussis superveniens, malum.

Aph. 47. Sect. 7. 36. Difficultatem urinæ phlebotomia solvit.

37. Ab angina detento tumorem fieri in collo, bonum: foras enim morbus vertitur.

38. Quibus occulti cancri fiunt, non curare melius: curati enim citius intereunt.

39. Convulsio vel à repletione fit, vel ab inanitione: ita vero & singultus.

42. In ictericis hepar durum fieri, malum.

43. Qui lienosi dysenteria corripiuntur, iis post longam supervenientem dysenteriam, hydrops, aut lienteria accidit, & moriuntur.

45. Quæcunque ulcera annua sunt, aut longiore tempore durant, in iis os abscedere est necesse, & cicatrices cavas fieri.

46. Qui gibbi ex asthmate aut tussi ante pubertatem fiunt, moriuntur.

Aph. 53. Sect. 7. 47. Quibus venæ sectio, aut purgatio prod-

prodeſt, his vere ſecanda vena, aut purgatio imperanda.

48. Lienoſis dyſenteria ſuperveniens, bonum.

49. Qui podagrici morbi fiunt, ſedata inflammatione, intra dies 40. conquieſcunt.

50. Quibus diviſum eſt cerebrum, his febrem & bilioſum vomitum ſupervenire eſt neceſſe.

51. Qui valentes capitis repente doloribus corripiuntur, & protinus muti fiunt, & ſtertunt, intra dies ſeptem intereunt, niſi febris eos prehenderit.

53. Deliria, quæ cum riſu fiunt, tutiora: quæ vero ſtudio adhibito, periculoſiora.

55. Dolores podagrici vere, & autumno fere moventur.

57. Apoplectici fiunt maxime à quadrageſimo anno ad ſexageſimum.

58. Si omentum exciderit, neceſſario computreſcit.

59. Quibus longo coxendicum dolore conflictatis, femoris ſummum coxa excidit, rurſuſque recidit, iis mucores innaſcuntur.

60. Quibus diuturno dolore iſchiadico vexatis femur excidit, iis crus contabeſcit, & claudicant, niſi urantur.

SE-

SECTIO SEPTIMA.

10. Ab ileo vomitus, vel ſingultus, vel convulſio, vel delirium, malum.

11. A pleuritide, peripneumonia, malum.

12. A peripneumonia, phrenitis, malum.

14. Propter plagam in capite acceptam, ſtupor, aut deſipientia, malum.

15. Ex ſanguinis ſputo, puris ſputum, malum.

16. A puris ſputo, tabes, & fluxus: quum vero ſputum ſiſtitur, moriuntur.

17. Inflammationi hepatis ſi ſupervenerit ſingultus, malum.

22. A diuturno partium ad ventrem attinentium dolore, ſuppuratio.

23. A ſincera dejectione, dyſenteria, malum.

27. Si prægnanti teneſmus ſupervenerit, abortum facit.

29. Si Leucophlegmatia detento, fortis diarrhœa ſupervenerit, morbum ſolvit.

30. Quibus per diarrhœam ſpumoſa ſunt alvi excrementa, iis à capite effluunt talia.

31. Quibus per febres in urinis ſedimenta craſſiorem farinam referunt, longam invaletudinem fore ſignificant.

32. Quibus in urinis biliosa ſedimenta, ſed ſupra tenuia apparuerint, acutum morbum ſignificant.

33. Quibus divulſæ ſunt urinæ, iis vehemens fit in corpore perturbatio.

34. Qui-

34. Quibus in urinis bullæ innatant, nephritim, & longam fore invaletudinem ſignificant.

35. Quibus in urina adipalis ſuperficies eſt, & conferta, iis nephriticum, & acutum morbum adeſſe ſignificat.

37. Qui ſanguinem evomunt, ſi ſine febre, ſalutare; ſi cum febre, malum. Curatio perficitur refrigerantibus, & adſtringentibus.

39. Si quis ſanguinem & grumos meiat, & ſtranguria laboret, dolore ad hypogaſtrium, & pectinem, & perinæum pertinente,, ad veſicam loca laborant.

40. Si ſubito lingua impotens reddatur, vel aliqua corporis pars attonita ſtupeat, plane id melancholicum eſt.

44. Si empyis cum uruntur, aut ſecantur, purum & album pus effluat, evadunt: ſi vero ſubcruentum, fæculentumque, & fœtidum, pereunt.

45. Quibus purulentum jecur aduritur, ſi purum pus effluat & album, ſalvi fiunt: in tunica enim ipſis pus continetur. Si vero qualis amurca profluat, intereunt.

46. Dolores oculorum poſt meraci vini potum, & aquæ calentis copioſæ balneum, venæ ſectione curatio.

48. Urinæ ſtillicidium, ac meiendi difficultatem, vini meraci potus, & venæ ſectio ſolvit.

50. Quibus cerebrum ſyderatum eſt, intra tres dies intereunt: Si vero hos ſuperaverint, ſani fiunt.

52. Quibus hepar admodum dolet, iis febris ſuperveniens ſolvit dolorem.

56. Anxietudinem, oſcitationem, horrorem, vinum pari aquæ portione temperatum, ſolvit.

58. Quibus occaſione aliqua cerebrum fuerit vehementer concuſſum, mutos protinus fieri neceſſe eſt.

59. Corporibus, humida carne præditis, imperanda fames eſt: nam fames ſiccat corpora.

SECTIO OCTAVA.

QUÆ SPURIA HABETUR.

5. Ex morbo diuturno alvi fluor, malum.

6. Quæcunque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat, quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat, quæ ignis non ſanat, ea incurabilia judicare oportet.

SECTIO OCTAVA.

CONTINENS Τὰ ἐξωτικά.

EX EPISTOLA AD CRATEVAM.

Succi omnes, & fluidi liquores in vitreis vaſis adferantur: folia, flores & radices, in fictilibus novis probe obturatis, ut ne ventis difflata vim medicam perdant.

Cum

Cum ab omni arte aliena ſit procraſtinatio, tum vero maxime in Medicina, in qua dilatio vitæ periculum adfert. Temporum autem opportunitates curationum ſunt animæ.

Multa nos mortales latent.

Neque enim ei qui in periculo conſtitutus eſt, ſatis ſunt quæ poſſumus, verum etiam quæ non poſſumus expetit.

EX EPISTOLA AD DAMAGETUM.

Totus homo ab ipſo ortu morbus eſt. Dum educatur inutilis, auxilium ſupplex implorat, dum increſcit, improbus & demens eſt, inſtitutione puerili indigens; in ætatis vigore conſtitutus, audax; ætate marceſcens, miſerabilis, ſuos labores per imprudentiam excolens.

Ægrotantes ſimul ac ſervati ſunt, cauſſam Diis, vel Fortunæ attribuunt.

EX EPISTOLA AD DEMOCRITUM.

In arte Medica quæ recte fiunt, plerumque quidem hominum vulgus non admodum laudat, ſæpe vero Diis attribuit. At ſi in aliquo repugnans natura, eum qui curatur, interemerit, numen prætermittens, medicos incuſat: & ego ſane plus reprehenſionis, quam honoris ex arte mihi conſecutus videor. Neque enim quantumvis jam ſenex, ad artis medicæ

finem perveni, neque etiam ipſius inventor Æſculapius.

DE VERATRI PURGATIONE.

Aph. 13. *Sect.* 4. Qui non facile per ſuperiora purgantur, iis corpora copioſiore cibo & quiete, ante potionem humectanda ſunt.

Aph. 14. *Sect.* 4. Poſt veratri purgationem, corpora magis ad motionem, quam ad ſomnos adducenda. Quod vero motio corpora turbet, id indicat navigatio.

EX DEMOCRITI EPISTOLA AD HIPPOCRATEM, DE NATURA HUMANA.

Veſicæ vicina infantium mater, gravis calamitas, ſexcentarum ærumnarum mulieri autor, uterus deliteſcit.

EX EPISTOLA AD DEMETRIUM REGEM.

Humanorum morborum radix caput eſt, ex eoque maximæ ægrotationes adveniunt, cum enim toti corpori incumbat, eorum omnium quæ ingeruntur reliquias, & tenues humores, non ſecus ac cucurbitulam attrahere contingit.

DE

DE PURGATORIIS REMEDIIS.

Ante omnia biliosis oportet propinare cholagogum pharmacum, pituitosis phlegmagogum, hydropicis hydragogum, melancholicis melanogogum.

Fœda est calamitas, pharmaco purgatorio hominem interiisse.

Qui validis febribus impliciti jacent, his non ante febris remissionem, pharmaca dare oportet; sin minus, cunctandum saltem ne intra decimum quartum diem.

DE HOMINIS STRUCTURA.

Sanguinis locus, & spiritus in corde est: à dextris quidem ejus sanguis, à sinistris vero spiritus consistit.

Venæ à corde sanguinem sumunt, per quas corpori distribuitur.

FINIS.

INDEX

Sectionum & Capitum in ſingulis Sectionibus contentorum.

SECTIO PRIMA.

SECTIO SECUNDA.

SE-

SECTIO TERTIA.

SECTIO QUARTA.

SECTIO QUINTA.

SECTIO SEXTA.

SECTIO SEPTIMA.

SECTIO OCTAVA.

INDEX

Rerum præcipuarum, quæ hoc Opere continentur.

A.

pag.

C.

D.

N.

T.

V.

FINIS.

ARGENTINÆ,
Typis JONÆ LORENZII, Typogr.